

8. kat.

R

UGOR FÜZETEK.

ADALÉKOK AZ UGOR NYELVEK ISMERETÉHEZ ÉS ÖSSZEHASONLÍTÁSÁHOZ.

8. SZÁM.

SVÉD-LAPP NYELV.

II.

JEMTLANDI LAPP NYELVMUTATVÁNYOK.

GYÜJTÖTTE ÉS FORDÍTOTTA

Dr. HALÁSZ IGNÁCZ.

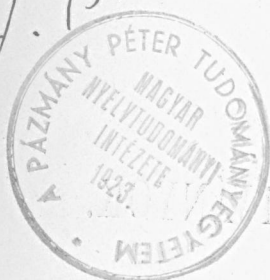
KÜLÖNNYOMAT A NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK XX. KÖTETÉBŐL.

BUDAPEST, 1886.

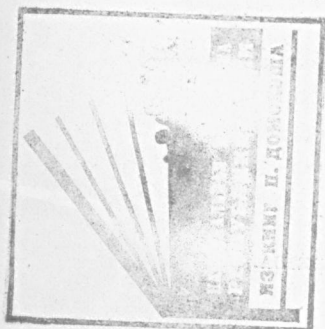
KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

S 96

8. 4576

42433N

SVÉD-LAPP SZÖVEGEK.

II.

Jemtlandi lapp nyelv.

(Fölinge-, Undersåker- és Herjedal-lappmarki nyelvjárások).

Az 1854. év július havának legnagyobb részét és augusztusnak majdnem egész első felét Svédország Jemtland nevű tartományában töltöttem, hogy az ott élő lappok nyelvét tanulmányozzam. A jemtlandi lappok legdélibb részét lakják azon több mint 7200 mérföldnyi területnek, melyen lappok találhatók. Az éjszaki szélesség 65. fokától dél felé a 62. fokig vannak szerte szórva és egy-két koldus kivételével ott élnek a svéd-norvég határon emelkedő hótakart hegységekben. Nomád életet folytatnak és rénszarvasaikkal a különböző évszakok szerint különböző helyekre vándorolnak. Végső telepük Herjedalban a Rut hegységben van és ettől délre már egyáltalában nem akadunk lappokra. Számuk csekély és alig üti meg a nyolczszázat. Egészen elszigetelten élnek és a többi lappsággal századok óta nem érintkeznek. Ezen elszigeteltségnek tulajdoníthatjuk jó részt, hogy nyelvük rendkívül eltér a többi ismert svéd-lapp dialectusoktól, annyira hogy egymást meg sem érthetik.

Keveset is gondoltak eddig a jemtlandi lappsággal. A többi lappok számára a svéd kormány gondoskodik papokról, tanítókról, a kik értik nyelvüket és ezen hirdetik az isten igéjét és a tudás elemeit; lefordíttatta lapp nyelvre az egész szentírást, a zsoltárokat és számos más erkölcsi művet; a jemtlandi lappok ellenben csakis svédül tudó papokkal érintkezhetnek, a részükre fölállított iskolában a tanítás svédül foly és nyelvjárásukon egyetlen egy munka se

látott napvilágot. Egyedül Donner Ottó «Lieder der Lappen» című művében találunk két verset, melyekben a herjedáli nyelvjárás több sajátosága tükröződik vissza. Az egyik a «*Päive neita* (nap leánya)», a másik a 124. lapon «*värin* (a hegyekben)» című négy soros versecske. Az, a kitől följegyezte, az öreg Fjellner András sorselei pap, Herjedálban született, Karesuandóban és Jukkasjärviben káplánkodott és Sorseleben pap volt. Három olyan különböző vidéken töltötte tehát az életét, a melyek mindegyikében egymástól teljesen eltérő és egymás előtt érthetetlen nyelvjáráson beszélnek a lappok. Ezen különböző nyelvjárások keverékét tüntetik föl azon szövegek is, melyeket Donner tőle lejegyzett. Egy tisztán herjedáli töredéket is találunk Donner gyűjteményének 12-ik lapján. Ez azonban úgy van közölve, hogy majdnem teljesen érthetetlen.

Az alább közlendő szövegek a jemtlandi lappok nyelvéből a legelső mutatványok. Véletlen szerenese folytán olyan helyre jutottam, a hol nem csak egy lappmarknak a nyelvjárását tanulmányozhattam, hanem a Jemtlandban élő összes nyelvjárásokból gyűjthettem mutatványokat. Julius 6-án értem magister Jaakkola Károly finn utitársammal Stamgårde nevű kis községbe és ott beszállásoltuk magunkat. Értesültünk róla, hogy onnan nem messze Edsäsén községben lapp gyermekek számára iskolát tart fönny a svéd hittérítő társaság. Ez iskolába Jemtland legkülömbözőbb vidékeiről való 12—17 éves lapp tanulók jártak, nagyobbára Undersäker-lappmark különböző hegységeiből. Volt azonban ott egy 17 éves lány Frostviken vidékéről, a Fölinge-lappmarkból is, és egy 16 éves fiú Herjedalból, a tännesi hegységből. Ezek segítségével Jemtland legéjszakibb és legdélibb nyelvjárásaiból is sikerült mutatványokat gyűjtenem. Kezdetben más nyelvjáráson már följegyzett lapp meséket dolgoztam át velük. A frostvikeni 1—4. számú mesék mind ilyenek, valamint ilyen a Tännés hegységbeli 1. számú mese is, mely Friis «Lappiske Sprogprøver»-ében «Jetanasa hägga» cím alatt fordul elő. A 2. számú mesetöredék Hylltén-Cavallius gyűjteményebeli Prinsessan på glasberget-nek szabad átdolgozása. A többi eredeti. Julius 8-án az Anaris és Hittingsfjällek tövében levő lapp kápolnába tettem nagyobb kirándulást. Ott nagyobbára grammatikai följegyzéseket tettem, azon kívül egynehány mondatot írtam le egy Snaasa csúcsok vidékén született

legény, s egy Frostviken tájékára való lapp tollba mondása után. A kápolnából való visszatértem alkalmával egy Herjedálba való ember csatlakozott hozzám és ettől is jegyeztem le szokat és néhány mondatot. Az edsäseni iskolában az említettekén kívül még két fiúnak vettem hasznát. Az egyik Norvégiába, a Meraker hegységbe való volt és vele, minthogy maga mesét nem tudott, szintén a Friis gyűjteményében levő «Jetanasa hägga-t» mondatam el a saját dialectusában; a másiktól pedig több érdekes szöveget kaptam az Undersåker hegységben divatozó nyelvjárásban. Stamgårde-ben létem alkalmával egy 18—19 éves lapp leány is odavetődött az Anaris hegységből. Ettől valók a mondatok és a mesetöredék, mely a herjedali dialectusban megkezdettnek folytatását képezi. A többi Anaris hegységbeli szövegeket a leánynak később szintén Stamgårdebe jött anyjától, egy 50 éves asszonytól, jegyeztem le. A Tranris hegységből is köszöntött be egy szép napon egy lapp ember és két érdekes kis mesét és két kis elbeszélést mondott el.

Július 29-én odahagytam Stamgårdet, elmentem a norvég határon élő lappokhoz és nyolcz napot velük együtt élve sátrukban töltöttem. A Skaltugu hegységből való mind nyelvileg mind tartalmilag igen érdekes szövegeknek legnagyobb részét egy értelmes lapp szolgálta mondta tollba. Csak a két utolsó elbeszélést kaptam másoktól. Az elsőt egy 35 éves lapp, a masidikat pedig egy lapp vándortanító elmondása után jegyeztem föl. Ugyancsak e hegységben egy Oviken hegységből való szolgáló is volt. Ettől kaptam a mesetöredéket, mely a herjedali dialectusban megkezdettnek második folytatását képezi és a kis elbeszélést. — Augusztus 10-én éjszaki Undersåkerba, a Kälåsen hegység vidékére indultam, a hol szintén volt a lappok számára isteni tisztelet. Összefüggő szöveget itt nem sikerült szereznem. Azon pár mondaton kívül, melyet a Sjäcker hegységből közlök, csak még néhány nyelvtani följegyzést tettem.

Ezzel számot adtam, hol és kiktől gyűjtöttem. A gyűjtemény tartalmát huszonnyolcz mese és meseszerű elbeszélés, tizenkilencz, a mindennapi életből vett történet, három mesetöredék és hat vers képezi. A gyűjtemény úgy van rendezve, hogy a rokon dialectusbeli szövegek egymás mellé kerüljenek. A frostvikeni szövegek a legéjszakibb, Fölinge-lappmarki, a Tannes hegységbeliek

a legdélibb jemtlandi nyelvjárást, a herjedali-t, tüntetik föl. Az Undersåker-lappmarki szövegek következőleg vannak rendezve: a Sjäcker hegységbeli pár mondat az éjszaki, a Meraker, Skalstugu és Snaasa hegységbeli szövegek a nyugati, a Tranris, Undersåker és Anaris hegységbeliek a déli, az Oviken hegységbeliek pedig a keleti undersåkeri nyelvjárás bemutatására valók.

A jemtlandi lappok nyelvében igen gazdag a magán- és más-salhangzó-rendszer. A Lule- és Pite-lappmarki szövegek közlésében főlemlítettekén kívül itt még következő új hangok találhatók: *o* (középhang *o* és *ö* között); az észti *o* (*e* és *ö* közti hang) is megvan. — *u* = angol *u* (majdnem *u*-nak hangzik és sokszor *h* spiranssal jár); *ȳ* (ezzel a német *ich* szóbeli *ch*-t jelöltem két magánhangzó között); *ċ* (középhang *ċ* és *t* között); *š* (középhang *s* és *š* között); *ž* (középhang *ž* és *z* között); *r* (porosz *r*: uvularis *r*?); *r^s* v. *r^š* (itt a *r* ejtése mellett röviden hallható *š* v. *š* rezdül); *l̥* (hasonlít az orosz vagy lengyel *l̥*-hez, csak hogy a nyelv még jobban begörbül és a torokhoz közelebb érintkezik az ínnyel). — A *k*, *t*, *p*, *č*, *c* jegyek azt jelentik, hogy illető mássalhangzó akár keményen *k*, *t*, *p*, *č*, *c*-nek, akár lágyan *g*, *d*, *b*, *ž*, *z*-nek ejthető. Ez a váltakozás ugyanazon szóban és ugyanazon beszéllőnél szó elején majdnem mindig, szó közepén pedig igen gyakran előfordul; pl. *kampul* vagy *gambul*; *tuhte* v. *duhte*; *piene* v. *biene*; *čälemie* v. *žälemie*; *ulumuč* v. *ulumuž*; *čäpkih* v. *žäpkih*; *liencie* v. *lien-žie* stb. A frostvikeni legkevesébbé, a herjedali leginkább használja a lágy hangzót, a férfiak is inkább mint a nők. A szövegben nincs következetesen megjelölve, valamint az *l̥* sincs mindenütt föltüntetve, a hol hallottam, mert általában igen gyakran előfordult. Csak ott jelöltem, a hol igen föltünően hangzott. A *r̥* főleg az Undersåker hegységbeli fiúnál hallatszott gyakrabban; *r̥* = *rj* csak egy szóban, a *riewo*-ban fordult elő s ezt is csak a Skalstugu hegységben hallottam.

Az undersåkeri és herjedali nyelvjárásban általános, hogy *n* előtt a *t* kiesik és helyébe magánhangzó jön, pl. *tatna*, *utnih*, *vit-nima*, *lotiü'* helyett így is mondják: *taana*, *uunih*, *viinima*, *looüü'*. Ezekben az *aa*, *uu*, *ii*, *oo* élesen elválasztott külön szótagokként ejtendők.

A Lule- és Pite-lappmarki szövegekben van egy rövid magánhangzó (*ä*, *ĕ*, *ĭ*, *ö*, *ü*), mely erősítő *b*, *d*-t pótol vagy két egymásra

következő mássalhangzó kiejtésének könnyebbítésére szolgál. Ugyanez megvan a jemtlandi lapp nyelvben is, de a szövegben általánosan nem jelöltem, mert ép oly világosan hangzik, mint a többi rövid magánhangzó. Csak ott illesztettem a magánhangzó fölé a *~* jelét, a hol alig volt hallható. A hol a jemtlandi lapp egyéb esetben mond ki igen röviden, alig hallhatólag egy hangzót, ott fölemelt kis betűvel irtam, mint *p^ara* v. *p^ar*, *akč^en* (= *aktš^en*), *čhkede*, *f^aālih* stb. — Az *n*, *l*, *t* után fölemelt kis *i*-vel kezdődő ikerhangzó az említett mássalhangzóknak *j*-s színezetet ad, vagyis *munⁱe*, *alⁱe*, *kuktⁱe* stb. úgy hangzik mintha *munnje*, *alje*, *kuktje* volna.

HALÁSZ IGNÁCZ.

I.

Fölinge-lappmarki nyelvjárás. Frostvikeni hegység (Froštuka v. Frostekawärie).

A) Beszélgetések, egyes mondatok.

Mah k^uoräka' sämien kielum? érted-e a lapp nyelvet? — *monna kuérhkäh kann, mam totne jiehtä'* nem értem, a mit mondasz. — *monna juo mätam kuerkat* már értem (bírom érteni); — *liähtäkq lie kuérqkat (kuérkat)* könnyen érthető (könnyű megérteni). — *mi je kurukses'en* értjük egymást.

Jieht'e', kuktie tihte sämien? mondd, hogyan van ez lappúl? — *monnq mqiehtie' kqnnq* nem jut eszembe (nem emlékszem). — *taħ sämien kiel' tännie lantsne jeh tüppen un'e* (v. *tüppene tünne'e*) *lantsne ä'e' ko' siemä plieresne* a lapp nyelvek ezen a vidéken és amott azon a vidéken nem egyformák (tkp. nem mint azon alakban levők). — *tappene jiehtie': kōnāhtet (kō'nāt!)*, *jeh nur'tene jiehtie': nōnō!* itt (emitt) azt mondják: elbucsúzni (isten veled!), és éjszakra azt mondják: *nōnō!* — *monna rāhtst tairam, atte nūmtie* bizonyosságot teszek (bizonyítom), hogy úgy van. — *tihte mātā k^uqrákat, mām liem monnq jiehtema* ez (ő) bizonyíthatja (erősítheti), a mit én mondtam.

Monna kalām (kalākam) supcstet mesélni fogok. — *monnā jiehtam autne, jeh totna jiehtä' miññesne* én előmondom, te meg utánam mondod. — *tihte švōruq mū kičtemiem* ő felel kérdésemre. — *jiehtie' muñen (mun'en) nūmtie* mondd nekem azt (tkp. úgy).

Mah taira', kuktie tihte dāron? tudod-e, hogyan van ez svédül? — *hoqjā, monna mātam dāron supcstet* igen, tudok svédül beszélni. — *munna jāhkam, atte nūmtie* azt hiszem, úgy van.

čieketn lākārā' tegyétek el a könyveket!

kuktie jiellā' v. jiella' hogy vagy? hogyan érzed magadat

(tkp. hogyan élsz)? — *hoajā* meglehetősen (tkp. igen); *hievenlikke* jól. — *mū jekkie pokčokā* fáj a lábam; *pokčoka ʔoroja*, v. *alteln* (v. *alteln för*) *pokčoka* nagyon fáj (tkp. a fájdalom dolgozik). — *mū rəvəq* (v. *rəvo* v. *rovo*) *pokčokā* fáj az alfelem.

Manna varrim tan vurq̄a, *sata manng māta hievie possuqt* olyan gyorsan futottam, hogy alig bírok lélekzeni. — *monna liemq numta aiñest* lélekzet nélkül voltam (elállt a lélekzetem).

Mū ʔan štuor vaivəq; *monna liem aʔovās vaivot* nekem igen nagy bajom (szomorúságom) van; igen szomorú (betrübt) vagyok. — *ʔilhte klókote j'čnem* ez sokat panaszkodik. — *kossie miʔe neurosue*, *čorvojápie jupmelem* (*jupmelem*) mikor bajban vagyunk, istent hívjuk (wir rufen an).

Monng liem juo kaihkenq nügüta én (már) mindennel elégedett vagyok. — *tutnā' mätie' kqn nügüta* arrat *ngmtā* (v. *nomtet*) ti ketten semmivel sem bírtok elégedettek lenni.

Munnan ʔoppaseks āč'ä' škime' mind a kettőnk atyja (atyái) beteg. — *munna jiälläm kuktie mū āč'ä'* úgy élek mint atyám. — *tihte čāraje čerakā tann j'čse jāmeme iñiem* (*iñnem*) ő nagyon siratja meghalt anyját. — *ʔoh j'čče* (v. *j'čče-pontā*) *lie jāmngq*, *tiʔe sturra aitiestimie šuttngq ʔinniü ʔuotsne* mikor (a mint) a házi gazda meghalt, nagy búslakodás támadt ezen házban.

J'čhtie' mun'en, *mam totne joktan* (*ʔan piʔen*) *ʔarejaje'*? mondd nekem, mit csináltál tegnap (ma)? — *munna čüččelim tan āredn*, *kāmatem ja warja' čäkijm*, *allta' puhčejm*, *pöpmatim*, *kärč pössēm*, *warja' tuomim*, *čäčie ku'ttijem*, *sēna monna porrtä waccčjem* *kyssie ʔoqika* fölkeltem ma reggel, czipőt húztam és fölöltöztem, a teheneket megfejtem, ettem, az edényeket megmostam, ruhát varrtam (tkp. készítettem), vizet hordtam, aztán elmentem látogatóba (tkp. idegenekhez). — *mam tū viälla ʔarejaje'*? mit csinált a férfitestvéred? — *muor' čuhpoje*, *ruonča stellije*, *šlarrā štelladie kuöi-luka*, *škuoksu vuoʔei ruončina*; *tē* [*lē*] *juo škuksna fāt* (tkp. fákat) vágott, a lovat megetette, elkészítette (rendbe hozta) a járó művet (fuhrwerk; svédül: *han ställde åkdon färdig*), az erdőbe ment a lóval; hát már az erdőben van.

Monna berrom ʔatngm, *att ih kq̄qk nūmtie ʔarejet* kérlek, ne tedd azt (tkp. úgy). — *paq̄ ʔam aktam ʔarejā'* csak ezt az egyet tedd! — *iem monng ʔam ʔorajoma*, *jis tan jēnim fiħkima* nem ten-nem, ha [még] annyit kapnék [is]. — *ʔilhte paq̄akəq monnom čqr-*

rǫkq sejelugti ez a dolog engemet nagyon kifárasztott. — *monna kelopotom čárrākā* nagyon fáradozom (iparkodom). — *monna liem juo kučjluka mū pǫrākoma* (v. *vitnešemiem*) én már elkészítettem a munkámat (tkp. készen v. készszé [csináltam]).

il'e' tǫtnā mǫnn stuore h'erra, sat ačam čuovoret tienášatet nem vagy oly nagy úr, hogy [tégedet] szolgálnom kelljen.

Totna kaļok vetnašet aluvoroka komolyan dolgozzál! — *jis tle tan pijen k'ompsslike vitnǫs', t'lj ačam totnom makset* ha ma szorgalmasan dolgozol, meg foglak jutalmazni (tkp. fizetni).

tihte karra lie tan alovas štelletējā ez az ember igen nagyon dolgoz (szorgalmas). — *taħ f'olk' j'ēnum vitnešējā* ezen emberek nagyon iparkodók (tkp. sokat dolgozók). — *tihte štállata kaihkum, mie pǫrǫ nohtsne tǫnnie kuotsne* minden elvégez [besorgen], a mi csak szükséges e házban. — *taħ f'olk' j'ēnǫm utnije' vitnešahtet* ezen embereknek sok dolgozni [valójuk] van. — *taħ škuttie' čárákā, kosso lies tǫrojoma tam watnam kučjluka* ők nagyon iparkodnak, míg ezen munkát elvégezték.

Munnā' čuovorien ruktilakān tarejet tǫm ātam kettőnknek jól kell csinálnunk e dolgot. — *in munnā' māhtie' tǫm piejet ǫrdnoka* ketten nem bírjuk ezt rendbe hozni.

Mije čuovorien kuhcet kuotiem ǫriznǫnk kell a házat. — *jēče kiettiem tarejaje* a gazda kerítést csinált. — *monn[a] ai aktǫ aikien tarejajim* én is csináltam egyszer.

p'ar akta mātā (p'ar taħ mātie') j'ēlet tannie viārǫdsne, mij vitneša (*mah vitnešie'*) csak az élhet (azok élhetnek) a világban, a ki dolgozik (a kik dolgoznak).

Monna karavām (v. *kāčām*) *tam moǫrām* szétharapom ezt a csontot. — *monnā čuohpm kǫrǫm muoreste* levágom a héjat (kérget) a fáról. — *monna hǫrnam pičeketam tahtia warjeste* levágom (ollóval) a csúcsot (sarkot) ezen ruháról.

Akta kǫrmānejā tǫl'em kiesie egy ember húzta a bőrt.

Monna nuolijem (v. *luihtiejem hirkie'* (*hirkiem*) *štalliste* ki-eresztettem a lovakat (lovat) az istállóból. — *herra rǫjī jēše trēānkuite hireketā weččet škūksta* az úr megparancsolta szolgáinak, hozzák [baza] a lovakat az erdőből. — *tiht atnā jēñ č'enār^s* (v. *tienesejā'*) sok szolgálja van.

Kie pǫtǫ? ki jön? — *monnǫ pǫtǫjim mi'hčete teppete* messziről (félreeső helyről, szó sz. messziről onnan) jöttem. — *munnā*

t'ēkie puqtam mū āčēna atyámmal jöttem ide. — *puotie' kīckiepsa* (v. *kīāckan'*) jōjj közelébb (v. *kōzeledjél*)! — *jis lie' tātne hieven*, so *t'lje poqta' mijjēne škūksa* ha jó vagy (leszel), *velünk* jössz az erdőbe.

Juo monna tqiram, *atta poqta* reméllem (tkp. már én tudom), hogy eljön. — *poqta toppete mu autelen onnan* elém jön. — *monna lienktatom*, *jus tichte parg ēa puotet* kívánom, bár csak eljönne (om han bara skulle komma). — *nu lie poatmq mijen* (munnun) *koqika*, *jis* (v. *ar'*) *mije čorvope* (*jis lien čorvoma*) eljönne hozzánk (kettőnkhez), ha hívjuk (ha ketten hívnók). — *fjārhnēn* (v. *fjār'nēn*) *pījjen poqtā mijjēn* (v. *mijen*) *koqikā* minden nap eljön hozzánk. — *muēnēn lie j'ēhtoma*, *atta mō kierahkomis poatā jirrotn* nekem mondta, hogy jó barátom (kedvesem) holnap eljön (jön). — *tichte poqtā munnuna kuktne* ő (v. ez) kettőnkkel jön. — *tuhta* (v. *tuhte*) *poqtā tonn luihtie mū koikā* (mū *pielese*) az tőle hozzám (mellém) jön. — *pōtien munnun koika* (v. *koqika*) *kaiks tū'nis* eljöttek kettőnkhez valamennyien. — *tuh lien ai poatmq*, *jis litie tije ai waccema* űk (azok) is eljőnnének (v. eljöttek volna), ha ti is mennétek (v. mentetek volna). — *jeāča alamučā poatā* más ember jön. — *muppie qlqmac' puotie'* más emberek jönnek.

Monna māhtie' konn snqrrta wuértet tū puotemes (v. *puotemesem*) alig bírom várni a te jövedeleidet (megérkezésedet). — *koktemtie āč' wuértie' monnam joktan* miért nem vártál engemet tegnap? — *monna asta' (asth) kanā* nem értem rá. — *kossie kqlqk' asstat?* mikor érsz majd rá? — *monna miel' kqnā* nem tudom. — *monna māhtie' kqn riehta jiehtet*, *kossie kqlqkm puotet* nem tudom eldönteni (tkp. igazán megmondani), mikor fogok jönni.

Munnā' utn'ējin uhcemiem kettőnknek látogatásunk volt. — *kiem kalkien uhcedet tan pījjen* kit fogunk (ketten) ma meglátogatni? — *munna wacciem* (v. *wacciejēm*), *ačam uhcedet j'ēčēna āitīkītie* szüleimet mentem látogatni (elmentem, hogy szüleimet meglátogassam).

tuhta ēghkqsa pqltq monnom ő (az) mellettem ül. — *mije koļomōs koqtsne ēahkš'ēn* (v. *ēghkqš'ien* v. *ēahkqān*) mi hárman a szobában (házban, sátorban) ülünk.

Monna čuoččajēm mō'isne oldalt (félre) álltam. — *čočča mū tuēksne mōgōttem* áll. — *tuhta čočča puortsne* (v. *pu'rtien nālenie*) az az asztalon áll. — *tichte čočajē* (v. *čoččajē*) *ālēn vuostokomus tei*

muppije ő legelől (legelső) állt a többi között. — *mū tuokān čöčte* mögém áll. — *mū autēlen lie* előttem van.

Monna wācam uluksa jih kiāhčedet pīrjerkan kimegyek, hogy körülnézzek (att bese omkring). — *monna waccam ulukse pocc oijjen* (pocc jilkien) kimegyek hajadon fővel (mezítláb). — *munna wācam pōstolen* (v. *pūoñnose*) hátra (hátrafelé) megyek. — *munna p^uorrita mū āčēn lūtie*; *īālie wācam pōstota mū āčēn kuoika* el[mentem] az atyámtól; most visszamegyek az atyámhoz. — *mānna kuqtete* (v. *koqtete*) *wacam jeh tātna skuokata* (v. *skūksa*) *waca*; *nu liem monn[a] ai waccema škūksa, jus liem kāmāk atnama* én haza megyek, te az erdőbe mész; én is elmennék az erdőbe, ha czipőm volna. — *mānna waccečam tātnaŋ v. totnaŋ* (*tutnana kuksne*) sétálok veled (kettőtökkel). — *mānna wācam numta totnot* (*numta tutnot, numta tijet*) nélküled (kettőtök nélkül, nélkületek) megyek. — *mānna waccam tijjena kaiksne pejjese stuorra pāktiem* mindnyájatokkal fölmegyek a nagy hegyre. — *monna kałakam waccet teinie* (v. *toiniā v. tuiniā*) *škūksa muorum jākkieltet* (v. *vīrētet*) el fogok vele menni az erdőbe fát vágni. — *iem lie' monna hōukana ken waccet teinie* nem vagyok hajlandó vele menni. — *monna waccējim mōhtse* (v. *ruonese*) félre mentem.

Waccie' porta mū palta (*luhtie*), *mū ručēn tuōkste* (v. *tuckste*) menj el mellőlem (tőlem), hátam megől. — *numta mijjet* (n. *mijen kaiks*) *ih kałak' kopp waccēt* nélkülünk (mindnyájunk nélkül) sehová se menj! — *mah lie' tātna waccema pīrjesa, jis ih lie' nahkar^en* elmennél-e a hegyre, ha nem volnál fáradt? — *kossie uktuk waccā?* mikor mész egyedül? — *jirrotn* (*muppien piejjen*) holnap (holnapután). — *appa almoka kārkhōsa waccā* az egész nép a templomba megy.

Munnā [*kuoppok*] *waccebe autnā* (*aut^enā*) *jeh muppie kuēkts minnesne puqtie'* mi ketten elől megyünk és más ketten utánunk (hátul) jönnek. — *munna' lien ai waccema, jis litie totnā' waccema* mi ketten is elmennénk, ha ti ketten elmennétek. — *mije mātie' konna* (v. *konn*) *waccet* nem tudunk menni. — *kossie kałēken kuotēte waccet?* mikor fogtok ketten haza menni? — *mije kałken šnarrita kuotete waccet* nemsokára (mindjárt) haza megyünk majd. — *tije kaiks hēmsa* (v. *hēmata*) *waccete* ti mindnyájan hazamentek.

Tānn lušto waccet qłakāŋ kăineinū olyan kellemes menni

künn az országúton. — *tann muotolk fiär^snen p̄ijjen tiekie puotet* nagyon nehéz (beschwerlich) mindennap idejönni.

Kopp kommā wuélkama? hová ment az öreg asszony? — *oṭākana lie künt van.* — *ju koatan (koatien seise) puotā* már a szobába jön. — *wuélkā por^sta mū autelste (luhtie v. luihtie; mū pielestie)* elmegy előlem (tőlem; mellőlem). — *mije lipie wuélkama kerkuse, j̄is lie tan pijen aileke* elmennénk (v. elmentünk volna) a templomba, ha ma vasárnap volna. — *tije litie ai poqtama, j̄is mije kerhkusa lipie wuélkama ti is eljönnétek*, ha mi templomba mennénk.

Waltije āvseem (v. kaunātiem) bucsút vett, elbucsúzott.

Ietie kaḷkko warretet muppieje kuotine ne szaladjatok másoknak házába[n]!

Kušne lē puorapa, wāresne el tāšne? hol jobb, a hegységben vagy itt? — *wāresne* a hegységben. — *kuktömtie?* miért? — *tāšnā lē luštipa; mū āčⁱā ai tāšnⁱā ott kellemesebb (mulatságosabb); atyám is ott van.* — *tālie munna aimona šuttam tāšniā most itt maradok.*

Tihte pōjje čappega štälliesne ān tuhte muppie ezen falu szebb helyen van, mint ama másik. — *tihte stⁱella kuhkene möhtsne* ez a hely messze (félre) van (weit weg, abseits). — *tānniā stⁱellesne matie' kan hölltstet* azon a helyen nem lehet lakni (tartózkodni). — *tānniā pūjisne hölltstie' j̄in folk'* azon faluban sok emberek laknak. — *monna thuhcēm tasniā hiāven orrōt szeretek (jó nekem) itt lenni (vélem itt jó lenni).*

Ie kuhteken (v. m̄iken v. kieken v. aktaken) tasnie (v. tāšniā, tāšnⁱā); monna liēm oktok kuotsne (kuotⁱen sisnie) senki sincs itt; egyedül vagyok a házban (szobában, sátorban).

Tihtē sotnun (v. teijje kuktsie) āčⁱen kuotie; monna vuesetam aktam rummum tānnⁱā kuotsne ez (az) az ő kettejük atyjának a háza; mutatok egy helyet abban a házban. — *stuorra jēhc (v. štaima) orroma tānnⁱe pōjesne* nagy lárma volt e faluban.

Tālie akta, tūlie muppie (muppie) itt az egyik, ott a másik.

Aḷākana akte cohā, seitā kacket tumm jeh tām gl̄amučēm künt egy kutya [van], meg akar harapni minden (tkp. azt és ezt az) embert. — *kruhtera koqtatq a marha legel.* — *pajet koqtat kruhtieretie* hagyjátok legelni a marhákat. — *munnā' āčien kiesastahkum (v. wuejestahkum) piejet ruončsa* mi ketten rá fogjuk tenni a

kötőféket a huzórénszarvasra. — *puoce māhtie' kann waccet, munnā' čuovoro' konn s'ēloatahtet j'ēñum* a rénszarvas nem bír menni, nem kell (kettőnknek) annyira megterhelnünk. — *akta kār māneje puocom mqratie ih tül'em nüowij* (v. *nyowij*) egy ember megölte a rénszarvast és bőrét lenyúzta. — *totna kałk čuoltet tejitie puocete, mah koulohtie'* (v. *hōrahtie'*) tisse válaszd el azon rénszarvasokat, melyek ide tartoznak. — *juökietet puorāčem's tahtie sāmstemust* válaszsátok el a legjobbakat a legrosszabbaktól.

Plārie' kqhčie' poskste a levelek lehullnak (leesnek) a fáról (bokorról). — *opro oppo pijjem* egész nap esik. — *rairije* dörög az ég. — *asska alkā* (v. *alkste*) *nohkotet* a hold kezd fogyni. — *kossie jāmkelta šattā, tilje luōjsie' poltajāhtie'* mikor sötét lesz, gyertyákat gyújtanak. — *šnarrra kałkien ograJet* mindjárt lefekszünk majd. — *munna juo nahkarén* én már fáradt vagyok. — *mann varqkq čuočelitie pejjese?* milyen korán (mikor) keltetek föl? *monna čuočelem vorokā āreñ je ōrejem* (oqrejem) *s'ento iehkeñ* reggel korán kelek föl és este későn fekszem le.

Tałlo puollā a tűz ég. — *tan pejvqlq kuotsne* nagyon meleg ven a szobában.

Frua kahčelq pāresielesa az asszony megszaporodik (tkp. gyermekágyba esik). — *tāta nūččie- nōmoje mānā* ez szopós (csecs-szopó) gyermek. — *tarejā' paam* (v. *pāsam*) *kuwļleke tann uhčē mānuse* készítsd el (tkp. csináld készen) a fürdőt ezen kis gyermeknek.

Toh mānā' tann ajēv' azon gyermekek az ő unokái. — *tah mū mānai mānā'* ezek az én unokáim (tkp. gyermekeimnek gyermekeit). — *tuhte mū šliākta* az rokonom. — *kien māna lie tihte?* kinek a gyermeke ez? — *koktemus niéjta tāsniū?* milyen lány volt (v. van) itt? — *ñumtemes niéjta* olyan leány.

Mqnn j'ēñ mānā' škoulusnā? hány gyermek van az iskolában? — *j'ēñ mānā' waccie' škoulusa* sok gyermek jár az iskolába. — *mam skuule tarejaje* mit csinált a tanító. — *skōlam qtnqmq* iskolát tartott (tanított). — *skuule* (skuile) *wacēji sōmies pōjjisa jih källie qnqn'* *fulekien* (v. *vī'seihtien*) *ťomm kāinā* (v. *vējje*) *nille* a tanító egy faluba ment és néhány tanítvány elkísérte (követte) őt az útra. — *totna kałok' k'ēhts orrot skuolesne* figyelmes légy az iskolában. — *mānā' káleks kaiken aikien kiēmpa* (v. *heävān*) *qrrqt* a gyermekek mindig jók (szorgalmas) legyenek. — *koh tatna liēh tan kiāmps, tlje thuhč'em tātnum* minthogy nagyon szorgalmas

vagy, megdicsérlek. — *mānā' kähpije' muppie folkkie mietie* a gyermekek majmolnak más embereket (tkp. más emberek után). — *tihte mānā tan so ruččeros, sgt ača cuovoret kqrradet kiät' pioñnose* [ez] a gyermek olyan nyughatatlan, hogy kezeit majd hátra kell kötni. — *tihte mānā tann aktu ruččeres* ez a gyermek folyvást (egyre) nyughatatlan. — *tihte mānā atnā kǎrvü oššolmos, čuovorom tqm mānan oššolmos pōsteln lāikit* ezen gyermeknek rossz tulajdonságai (szokásai) vannak, e gyermek szokásait vissza kell fordítanom (? = le kell szoktatnom). — *keinie lie' tōroma?* kivel verekedtél (birkóztál)? — *manna tqtnqm škaikałam* (v. *škaikałum*) megverlek. — *tihte mānā thuhčie jičemse* ez a gyermek dicséri magát.

Kuktemtie monnom nīrrqht'? miért csufolsz engemet? — *tihte nalsuata kaihketa fuolkheta* ő minden embert bolonddā tesz (kicsúfol).

Tihte fejjene waltiejē tomm az ellenség elfogta őt. — *čuoħp-stin aramujen folkste oijjem* levágták a gonosz embernek a fejét. — *tihte fñksne, men tlje frałsätien tqmm^a* ez (ő) fogságban volt, de hát kiszabadították.

Šeavot qrrā' légy csendesén (hallgass)! — *ih kalakko čäpkēt ārā* ne törd le!

Mam kälkam mātqdet v. *piäbmotet?* mit egyem? — *iēm monnā tairie'* nem tudom. — *munnusne küktsne* (kükesne v. *kop-paseksne*) *jñ māt* mind a kettőnkben sok étel van. — *kof* (v. *prih-čok*) *štürka* (v. *ealahka*) a kávé keserű. — *iete le' tije tam pijjem* kaskapijjem *mātqdemq* ti nem ettetek ma ebédet. — *čuoħpā stuh-čum laipste* vág egy darab kenyeret (tkp. kenyérből). — *totna p'äpмотаhtā aktam mānām* te egy gyermeket etetsz. — *monna čuovorom vuostak teitie mānate pōpmatet, sēna mahtam* (v. *mātam*) *waccet tei kuimie* előbb ezeket (azokat) a gyermekeket kell meg-etetnem, aztán velük mehetek.

Monna fläktim jičena warjā' bepiszkolom (bepiszkoltam) a ruháimat. — *jirrotn aileka, jēh munna waltām jičena urru* (orro) *warjam* holnap vasárnap [lesz] és új ruhámat veszem [rám]. — *munnā' ku'kts lāhpien munnān lānie'* *kuotsne* ketten kendőinket ott-honn hagytuk.

Man jēnum tihte karra qłtorosta (v. *utñehta*)? mennyit bír (besítt) ez az ember? — *tihte škoffuta jičse kaikšlaks unuhtuka*

kaunie' ő mindenféle haszontalan holmikat szerez magának. — *põ'rijen muñ'en jën pednak'* kínáltak (anbieten) nekem sok pénzt. — *monna spõrohtam j'ēñ petnek'* sok pénzt takarítok meg. — *mū (mō) raihko alkā nohkot fiär'nen pijjen* gazdagságom kezd minden nap fogyni. — *monna wattam tütñien nākata petnek, men monnq jiehtam tütñien, ač' h'ävenlike teje* kuimie tarejet adok neked némi pénzt, de mondom neked, jól fölhasználd (tkp. jól csinálj azokkal).

Monnq euovorom makset štārǵse škāhtam meg kell fizetnem az adót (v. adót kell fizetnem az államnak). — *monna māhtam makset jācen laiku'm* meg bírom fizetni az adósságomat. — *tihte maks'eje (v. maksēje v. mąksqma v. mąks'ohtomā lie) jēča (v. jīčsa) laiku'm* ő megfizette adósságát. — *monna māhtam pörret tqm* kérhetem ezt.

Kiem totna wuēina' poqtet kit látsz jönni? — *mąnna wuēinam teitiä kuktsete (v. sutnam, soñnam)* kettejüket látom. — *mąnnq wuēinam tijjem kaiksum* mindnyájatokat látlak. — *monna wuēinam kaikslaks ēk; tomm' karrqm; jeāča karrom; jeāčam v. jeāčam* mindenféle dolgot látok; azt az embert; másik embert; mást, egy másikat. — *monna juo tqtnqm (tutnam) kiähčetema* már tégedet (kettőtöket) megnéztelek. — *seni im le' munna wuēingmq totnqm, ečemna rūqm utñ'e* mióta nem láttalak, nem volt nyugtom. — *monna qłqkqñq wuijñijem fokolom (v. lūttiem), t'lje muolātam* láttam künt egy madarat, hát lefőstöm (lerajzoló). — *monna vielie vuinie' kqññ* nem látok már (többé). — *ih lieh tatna alterq tqkkqrum folkum wuēingmq?* soha sem láttál ilyen embert? — *tihte wuēinā mijum (munnum v. monnqm [kukts])* ez lát bennünket (kettőnket). — *tuhta wuertša tütñ'en (tütñien)* az rád néz. — *mije (mie) māhtie' kanna wuinesatat* mi nem láthatjuk egymást.

mam tqtne seiť (seiť) mąnnqste (monnqste)? mit akarsz tőlem? — *al'e'ko postote (v. postota) jirokā' jēcet ōrodejam mū luihtie* ne fordítsd el tőlem arcodat! — *kuttie' muñ'en aktam glāsum ēācstie* hozz egy pohár vizet (tkp. vízből)! — *mam tuh seiťie' mijesta* mit akarnak ők (azok) tőlünk? — *tihte kaihkā, mije kälkien lūwqtel (v. täpōtet)* ez száraz, meg fogjuk nedvesíteni (v. nedvesítsük meg).

Monnā seihtcm, ač' waccet uktuk numta monnot megengedem (akarom), hogy egyedül menj nélkülem.

Mam hellste (hollste) seiht'? v. *mam túorpt'?* mi kell neked?

mire van szükséged? — *munna māmkan tuorpt’* nekem semmi sem kell, semmire sincs szükségem. — *monnā jēnem tuorptien* ket-tönknek sokra van szükségünk.

Mi tihte mi ez? — *tihte tann ruonoleks āta* ez nagyon különös dolog. — *tāta (tāsta) koh uče veine-tātnā* ez [olyan] mint egy kis boros (pálinkás) hordó. — *tihte solopsta* ez ezüstből [van]. — *tunn artoka komota* az ő válla széles.

Tihte monnom lukonestahtā, atta monna liem sealādamā tästie tomm ő vádol engemet, hogy tőle azt elloptam. — *tihte seihtā vuisehtet (vuésiehtit), atta rēakta lie* meg akarja bizonyítani (meg akarja mutatni), hogy igaza van. — *ei lie’ tihte voinusāmā ken* ez nem bizonyíték (beweis).

Monna thiekqughtam tāmā, sat ačem tāmtejet megjelöltem ezt, hogy majd megismerjem. — *totna mātā’ monnom trēkeldet, jis seiht’* megcsalhatsz, ha akarsz. — *tušniā trēkelteja (v. drāgeles folka)* amott [van] egy család (v. család ember).

Mah tāmte’ jičset jēliem! ismerd el hibádat! — *iem monna tām māmte’* nem ismerem el. — *tutnā’ ačētn ülskadet jičemtite* szeressétek ketten egymást! — *tah ačēs kiāmpa (v. heivān)* arrat kaskomís ők jók legyenek egymáshoz! — *mām tihte aitestā tūtn’en?* mit törődöl ezzel (was bekümmert das dich)? — *monn aitestam jēnum tan pēira* nagyon törődöm vele. — *ei tihte tūtnen (tūtn’en) koarat’ kan* semmi közöd hozzá. — *tihte mun’en mahtie’ kann koaradet* nem lehet közöm hozzá (das kann mich nicht angehen). — *ei tihte mijjise koarat’ kan* semmi közünk hozzá (das geht uns nichts an).

Monna māhtam kuhkiem funtaret (v. jirmostallot); im monna mqihtie’ kan sokáig gondolkozhatom (besinnen); nem jut eszembe. — *alie’ vielie kuhkebm funtar’* ne gondolkozzál tovább! — *tihte lie tan ošsol’s (v. -l’s) karra (v. rienie)* ez (ő) nagyon megfontolt ember. — *mije ācen (v. miječen) vēle tairēt tām ātam* majd jól megfontoljuk e dolgot (v. fontoljuk meg jól e dolgot). — *muhtsem piejet, sat ē kaluk tejjese nan puošark puotet* vigyázzatok, hogy valami bajotok ne essék (tkp. vmi rossz ne jöjjön nektek). — *laikuq suttije, kuktie monna uššotijem* a dolog [ügy] történt, a mint én reméltem (gondoltam).

Mi tū čuomotumie (v. -tümie, v. čuomotes)? mi a te kívánságod? — *monna čuom’ māmkan totnostā* semmit sem kérek tőled. —

monna čuomom mamkan kérek valamit. — monna tqm lüohkstom (v. *lüohkom*) ez tetszik nekem. — *koktemus pliärom* (v. *pliära*) milyen a külseje (arcszíne)? — *alteln för höföliks* nagyon (rendkívül) szép. — *totna mäh'tä' šuttet čappies* te szép[pé] lehetsz. — *monnq tatnqsq v"ökötum* hajlandósággal vagyok irántad (ich bin dir gewogen).

Ie tihte muñ'en tqmuts kanā ez nem ismerős nekem, ezt nem ismerem (das [er] ist mir nicht bekannt). — *kiese lie tqmuts?* kinek ismerős, ki ismeri? — *monna štuora tamutsom qtnām* nagy ismerettségem van. — *ih kałkko tqm pqltet* ne ijessd el (abschrecken) őt.

Tunn'e stillinä kgunose jññ häütie' (v. *häütie*) azon a helyen sok gödör (árok) van. — *aliehko tahtie keinoste sēik'*! ne téj le ezen útról! — *monna kałakam ruokat tqtnqm tasniä jil Ejsosne* találkozom majd veled (előtalálalak) itt vagy Edsäsénban. — *mije mäh'tien seiket* mi letérhetünk [az útról].

Munna liem pñtātoma jñänsne megfürödtem a folyóban. — *tänniä mūkaik prouhkoq tänn'ä lantsne* ott (itt) általános szokás az országban.

Monnā' čuovorien thuhčēt jčseniem (v. *jčsemiem*) dicsérnünk kell [kettőnknek] magunkat. — *kukt'emptie thuhč' jčemt?* mért dicséred magadat? — *kuktemtie tutnā' jčsemtie thuhčetn* mért dicséritek (ketten) magatokat? — *mije kaihks mäh'tepa thuhčēt jčenesiem* (v. *jčemem*) mi valamennyien dicsérhetjük magunkat. — *tije tū"na kaik mäh'tietie thuhčēt jčsesie* ti valamennyien dicsérhetitek magatokat. — *tuh ai čiehtie'* *thuhčēt jčenesie* azoknak is dicsérniök kell magukat.

Kiešnie kaunose (v. *kaunesa*) *s'äloq* (v. *siälo, s'älo*) kiben van (találtatik) lélek? — *mijesne kaiksne höltstā s'äloq* mindnyájunkban lakozik lélek.

Monna piejem tamm purtan (v. *purtien nällä* v. *nällä*) én ezt az asztalra teszem. — *tuhta kahčā woułusa purtste* (v. *pu^ortien nältie*) az leesik az asztalról. — *nīpie jeäčah skuopsne* a kés a másik szekrényben van. — *monna seihtqm piltum tupriehtet vieksa* a képet a falhoz akarom erősíteni.

Munna čālam pennena (numta pennat) tollal (toll nélkül) írok. — *čalet jčšet thiänkuiste* írj gondolataidból! — *kqmmā mielä kaihkum, mām mije tarejepä; tñta* (tuhta) *āłomače jiehtā* tossa a vén asszony mindent tud, a mit mi csinálunk; ezen (azon) em-

ber megmondja neki. — *akta fⁱejlec (fⁱejlets) poqtā kan^akān luihtie* parancs jön a királytól. — *tqtna nqskās (v. nuskās)* hierra te nyug-hatatlan úr [vagy].

Kiesse kqlqam tqm wqtet? kinek adjam ezt? — *paj' monnum wottet tunn ōnatejese almokostem (v. ūkiānkōm)* hadd adjak annak a koldusnak alamizsnát! — *mqnq wottām tijjesa kaiksa 'āram* mindnyájatoknak adok ajándékot. — *monna wqtie' kqnn kiesa* senkinek sem adok (v. adom). — *munna wqtam tan karrase aktam tlam* adok ennek az embernek egy krónát. — *tihte wotta mijjesa vuoj' wastā'* ez nekünk vaját, sajtot (tkp. vajakat, sajtokat) ad. — *tihte wottā munnusa (mōnnōsa) ko^ppasekse läipiästuhēm* mind a kettőnknek ad egy darab kenyeret.

Kiestie fihki' kitől kaptad? — *monnq fihkijēm tostie (tuostie)* tőle (attól) kaptam. — *tāstie ettől.* — *monna kiestie kann fihkima* senkitől sem kaptam. — *munna uōččajem (v. oqččajem) mū āčste (jeačasta)* atyámtól (mástól) kaptam. — *mam lieh oččoma (v. fihkema) ūkiānkana?* mit kaptál ajándékul? — *im lie[m] monnq fihkemq ken mām* nem kaptam semmit. — *im lie' monna fihkimq kan arpiem mū āihtikistie* nem kaptam örökséget szüleimtől. — *monna nōikem kaihkōm, mām pqrq wottie' muñ'en* megelégszem mindennel, a mit csak adnak nekem.

Mqnq waltam tijjeste (v. tijesta) tam warjam elveszem töletek ezt a ruhát. — *tihte fāhtuka ałamuča čovustüvije* ezen szegény ember megraboltatott. — *tann fāhtuka folkste čovustein kaik ēk* ezen szegény embertől minden holmit elraboltak. — *tänn'ā kuotsne stuora fōhtitoma* azon házban nagy szegénység van.

Monna wācam porta; nō nō! elmegyek! isten áldjon meg!

Egy másik Frostviken vidéki embertől csak a következő pár mondatot jegyezhettem le:

Sāmien fiella tan kārvač a lapp nyelv nagyon nehéz. — *mqnq Paulusta wuōlkim kqlhka n'elje jokteče 'ēhkedn oije; pō'tim kqlhka pielje veitete tan ārtān* Pauluból tegnapi este kezdetén (tkp. fején = délután) négy órakor indultam el; megérkeztem (jöttem) ma reggel fél öt órakor. — *tan jījjin nālkiēslekkii ō'rejim* az éjjel jól (tkp. édesen) aludtam. — *tan piejjen kerhkusa mijje waččem* ma templomba megyünk. — *kuktie trajjit' tasniā* hogy tesszik itt [neked]? — *hievenlikkiā* jól.

B) Mesék.

1. Noqítie-kqmmā jēh Jījčā (jīčā).

Puóries alamuča aktņ aikien urrie' wuočiemienie jēh cājanij, sat ēčie kaunh (kauna') kqna kuotete. t'lje poatie ģampl kuotien koqikā, mi čočēčaje uhče plāhčukan nālnie skūksne. tāsnie čāñie koqtān ačča oqret tāsnie tan jījēn. taļlom piejie jēh alkstie tu'ltotet nākatum, maitie lie tan piejječa wuočēčemie, (v. nākatum tan piječste wuočēčem mātsta v. wuočēčemusta), uhče kiep'nien sisnie, mam mēatān ūtn'ej'e. taļlā čāñie koatān sōmies n'qtie-kqmmā jih kihčije: «kuktie tū numma?» — «mū numma Jījčā», švōrui tihte qļqmučq, men t'l'e waltiji tam jīčse šlierum (v. leivuum) tievas taltie tu'ltejen čāčste jēh šl'āppiē tan n'qitien kommān ōratejete. tihte alkije škrolet jēh hojhkietet jēh č'orvqjē: «Jēče monnom poltama! jīčē monnom poltama!» — «jis lie' jīčomt poltama, oqčča' jīčā čakret tan autsta», švōruje kiččkāms pirjesta tann n'qitien-kommān siāļska.

ti'l'e nūmtie slūhpui (v. šluohpui v. piāsie) tihte alamuča fāruqn luihtie. men koh n'qitie-kommā wuļkič'e, jiehtiēj'e: «Jījče tqmqtie monnom, Jījčā poqtieje jēh Jījčā (jīčā) kaļkā oqččet uoret muppien jāpan.

kuh lie tle mātātqmq, tilje alamuča wōraj'e; men koh tla fghkaji jīčse nqhkāristie jē' alkej'e kruohkot jīčse mātā-vuissēsne (v. nie-sties-vuissēsne), t'lje kaunie jīčse māt kuohpoma (kaunie sū vuissom tievos kuohpenā) jēh mātsta porrā rōkonoma šmqjuqhka'. ččēnq māhtie' kuqrēkat (v. kuerket) kqnn, kuktie tihtā kogrādama, mān koh tla puotie folhk'e (f'olhk'e) koqikā, tilje fihkiē houllot, atta porrtā lie orruma appq jāpiem.

A boszorkány (tkp. varázsló asszony) és M aga.

Egy öreg ember egyszer eveteket lőtt és eltévedt, úgy hogy nem talált haza. Hát jött egy régi házhoz, a mely egy kis dombon állt az erdőben. Ott belépett a házba, hogy majd aluszik ott az éjjel. Tüzet rakott és elkezdett főzni valamit, a mit az nap lőtt (azon nap lövött ételből, lövésből) egy kis üstben, a mely vele volt

(tkp. a melyet magánál tartott). Egyszerre belépett a házba egy boszorkány és kérdezte: «Mi (tkp. hogyan?) a te neved?» — «Az én nevem: «Maga», felelte az ember. De ekkor a főző kanalát tele vette a forró vízzel és a boszorkánynak az arczába öntötte. Ez elkezdett ordítani és jajgatni és kiáltá: «Maga égetett meg engem! Maga égetett meg engem!» — «Ha magad égetted meg magadat, hát magadnak kell (tkp. magad kapsz) szenvedned érte», felelt a legközelebbi hegyből a varázsló asszonynak társasága.

Hát így megszabadult az ember a veszedelemtől. Hanem mikor a boszorkány elment, azt mondta: «Maga ismert engemet, maga meg égetett és maga aludni fog (tkp. fog kapni aludni) a másik évig.

Mikor evett volt, hát az ember lefeküdt; mikor azonban fölébredt az álmaiból és elkezdett kotorászni a tarisznájában (tkp. étel vagy útravaló zsákjában), hát a maga eledeleit elpenészedve találta (zsákját tele találta penésszel) és ételéből csak rothadt darabokat (falatokat, morzsákat). Nem bírta megérteni, hogyan történt ez; hanem mikor emberekhez jött, hát meghallotta (tkp. kapta hallani), hogy egy egész évig oda volt.

2. Štāļuq n prūresa.

Aktn aikien štāļuq soaņgtie aktn sāmien n'eitsa. n'eitn āh'e ēuovorie luhpiedet tan stāluse nieitom, jeh keihtieje tan autste tan iārān k'eltie, mam wuēines'e. mān jicse sistie tgmqtie, atte ī kaļak nūmtie šuttet kaņn. ko tihte thīje šūttije, tilje suomqsetin tam pēj-jem, ko'ssie stāluq ača (v. kaļaka) puotet jeh prūrösöm (v. prūrosom) vāččēt. tihte piejje puotije (v. šūttije), tilje stāluq poatā. tan thījjen wuolesne waltqmā lie muorqm jih st'āllātqmā kuōjluka (v. kuōjluka) jeh cākqmā tāssū n'eitn warjoq'; waltqmā lie āvöre urruq koptām, orroq čohpm, sillpā p'āltom piera kruohpm, urruq kāmak' jeh urru wuōttok'. koh liela kaihka kuōjluka tōrojoma, tilje piejemā (čihketema) lie sōmies ruonese krukiēka čiehta lienena pījjeļn oijjem, kuktie sāmien prūrosa (v. prūresa) prū'hkie ūtiēt.

kof[s] štāļuq poatā koqtān jih wuīniejie prūresam čahkān ruonesne, karvoltahksne jicse puorems warjoi kuimie, til'e kerjenā šūttije jeh waccie ūlukse jičsā wuohpīnā j'eh toqstāhtet teitie puohcēte, mam ačā fihket heimosta. tānnie thījjen wuolesne qrrājie (v. orrājie)

taktera čiekot kallie p^uohcie kuimie čakkačen tuoksne (v. tuöksne), palta kuotiem. koh tle štālu fihkema jičse p^uoc' jih seihtie aktam teistie mārṛq'tet iehkets puqlgse (v. puelgse), tilje wacciej^e (čüavo'tie) alamače jičse taktgren ko^oikā, j^eeh tilje wuélkien vorrokā pājṛṇṇ wārien koqikā.

koh tle štālua lie mārṛq'tomā pouhcem, tilje wacciej^e (wacciej^e) koqtān jičse kiārahkan koqikā. — «no mu kiārahka», jiehtije štāluḡ, «piej' kruhtam tallose!» — kiārahkopa eččene švihč' kennā. — «ō, mū kiārahka škāmāšetā», uššote štāluḡ; monnā fihkēm taraJet jīča». — koh tle kruhta tu^oltoma qhčēče, jiehtā: «no, mū kiārāhkommis, telleč (v. til'e ač) luottat jirromq-moqram!» — eččie tihte kiārāhkommis švihčh kanā. — «mu kiārahka škāmāšetā, monna fihkēm jīča tareJet», jiehtie štāluḡ. — koh piärkā tuoltoma, j^eiehtie: «mū kiārāhkommis, poatie' tāllie, koivā' piärkā pejjese!» — tihte kiārāhkommis škāmāšetā tie tāll ai, jeh eččie (äččie) švihčh kenā. — «so telje fihkēm tareJet jīča», uššoti štāluḡ. koh tilje koivaje pejjese piärkā', tilje puorijē kiārāhkommisom, poqtet eče (v. ača poqtet) mātādet; mān kiārāhkommis škāmats. tlje mātātātie uktok. koh liele kalhkoma, pirrie tamm, ača siāñkām kučjluka tareJet. koh ečie kiārāhkommis švihčh kanā, čuovorije jīča štēllāret siāñkām. — «no mū kiārāhkommis, puotie' tāllie uori'». — men äntō lie škāmats (škāmāsetemienie). — «monna fihkim jīča waltet totnum», uššoti štāluḡ jeh waccije prūrusen koqikā. men mam tilje kaunie? koh tilje ača waltet tam jičse kiārāhkum, tilje arv^eetije, attā tihte lie muora-khļoppā.

tilje šuttije puqšqrkq (v. puešarka) [mogrrahtüvie] tann pīj-jelⁿ jih varresti ulukse pṛrrq šuórtinā jē' varrestie alamačen miñ-ñesne pijjeln poskai je pu^oltie. mān eččie mṛnnq kan nqhtse šutt'. wuóšties (v. wuqšties) älemie ai šuttije, lupma jeh čóčkeme, jēh tilje alkeje štālua kqrqvonet je švilkstet koh pieñe. tilje alēkieje asska jēihtet älemesne. kuh štāluḡ tam wuinieje, viēntie attā sāmie tihtā tqllom piejema jeh vorokā varrestie, altmān (v. eltmān) hoisaje. mān eččie mṛssqse qṛnn; ngħkqrēn šuttije, förenu puotije frqmmq jēh pṛktātet tānnie tollosne. tilje kuocije pejjese kieraksa muorqsa (kuosasa) jēh tāšnie kqrqvonije.

Az óriás menyasszonya.

Egyszer egy óriás megkért egy lapp leányt. A leány atyjának oda kellett ígérnie az óriásnak a leányt és megköszönte azon tiszteletet (tkp. köszönt azért a tiszteletért), a melyben részesült (tkp. a melyet kölcsönösen láttak?). Hanem magában gondolta (tkp. magából érezte), hogy nem fog így történni. Mikor az idő eljött (tkp. lett), hát megállapították azt a napot, a mikor az óriás el fog jönni és a menyasszonyt elviszi. Az a nap eljött (lett), hát jön az óriás. Ezen idő alatt a lapp ember fogott egy fát, elkészítette és felöltöztette a leány ruháiba (tkp. fölhúzta ennek a leány ruháit). Vett vala egészen új kabátot, új sapkát, ezüst övöt a test körül, új cipőket és új cipőköteket. Mikor mindent elkészített (tkp. késszé tett vala), hát odatette (odaültette) egy sarokba kuporodva, sűrű kendővel feje fölött, a mint egy lapp menyasszonynak szokott lenni. Mikor az óriás a házba jön és látta a menyasszonyt a sarokban ülve, felöltözve a maga legjobb ruhájába (tkp. ruháival); hát megörült és kiment az ipával, hogy elfogadja (átvegye) azokat a rénszarvasokat, melyeket hazulról kapni fog. Ezen idő alatt a leány elrejtve tartózkodott néhány rénszarvassal egy kis domb mögött, a ház mellett. Mikor hát az óriás megkapta a maga rénszarvasait és ezek közül egyet meg akart ölni vacsorára, hát elment (ellopódzott) az ember a maga leányához és aztán gyorsan hajtva elmentek a hegyhez.

Mikor az óriás megölte a rénszarvast, bement a sátorba a kedveséhez. «Na, kedvesem», mondta az óriás, «tedd a fazekat a tűzre!» — A kedves nem mozdult. — «Oh, az én kedvesem szégyenli magát», gondolja az óriás, magamnak kell megtennem. Mikor a fazék forrott egy kissé, azt mondja: «No kedvesem, most majd szétvágod a velős csontot». — Nem mozdult a kedves. — «Az én kedvesem szégyenli magát, nekem magamnak kell megtennem», mondta az óriás. Mikor a hús főtt, azt mondta: «Kedvesem jöjj most, merd ki (tkp. merítsd föl) a húst!» — A kedves most is szégyenlette magát és nem mozdult. «Úgy hát magamnak kell megtennem», gondolta az óriás. Mikor kimerte a húst, akkor kérte a kedvesét, hogy jöjjön enni; de a kedves szégyenlős volt. Hát egyedül evett. Mikor jóllakott volt, kérte, hogy csinálja meg (tkp. csinálja késszé, azaz vesse meg) az ágyat. Minthogy a kedves nem

mozdult, magának kellett megvetni (tkp. föllállítani, rendbehozni) az ágyat. «No kedvesem, jöjj most aludni». De mégis szegénylős volt. — «Magamnak kell téged elvennem», gondolta az óriás és odament a menyasszonyhoz. Hanem, mit talált ekkor? Mikor meg akarta fogni a kedvesét, észrevette, hogy az fatuskó.

Ekkor mérges lett (megharagudott) e miatt és kiszaladt csak egy ingben és szaladt az ember után bokrokon és halmokon át. De nem használt semmit (tkp. nem lett semmi haszonra). Csúnya idő is támadt, hó és hideg (fagy) és hát elkezdett fájni és dideregni, mint a kutya. Ekkor a hold kezdett feljönni (megjelenni) az égen. Mikor az óriás ezt látta, azt hitte, hogy a lapp ember rakott (csinált, tett) tüzet, és gyorsan szaladt, a mint csak bírt. De hiába (tkp. semmire sem); fáradt lett, mielőtt oda jutott (tkp. előre jött) és melegedhetett volna azon a tűzön. Ekkor fölmászott egy magas fára (fenyőre) és ott megfagyott.

3. Štāluan liewo.

Akta kammā kallām ūtn^{ie}j. kallā č^{ie}če jāpiem štāloina toarraj^{ie} (toarrajin). štālua sihtije tan kammān kallām pūwēt, sat ača māhtet wāltet tām kammām jīcse frūing (v. frūinā, -ne). kuh č^{ie}če jāpie' juhtiejjen, t^{ie}lje luksi tam kallām pūwēt (v. till^{ie} jū māhtiej^{ie} jāmiedet tam kallām). tihte kallā ih kammā ālekiem ūtn^{ie}ejin. tihte ai sihtiji jāmiedet (pūwēt) tam štālūam, muiito tihte m^oqrrāhtuovi, juktie tihte štālūa pūwuma sū ā^{ie}č^{ie}em, sat ača māhtet sū ietn^{ie}em wāltet jīcse frūinā.

pāhča jēhtie sū eātnān: «taira', kuš^{ie}ie štālūan liewo, jukt^{ie}ie eč^{ie}em jījča māt^{ie}ie jāmietet tammq? tatn[q] ač ki^{ie}hč^{ie}et štālūqm, kuš^{ie}ie tan liewo. t^{ie}lje iētnie ki^{ie}hč^{ie}ie štālūqm: «kuš^{ie}ie, štālūq, tū liewo?» — štālūq švōru: «kuktemtie kihč' (kihč^{ie}e') nūmtie?» — kammā švōru štālūm: «kussie monna poatam neurosne, suole' (sqta) munna māhtam vielāšet tū prākksne (v. liewusne).» — t^{ie}lje supesti štālūq iēse liewun pīra jē' jēhtieje: «puōlijen hāvgan tuōksne ho^olōma (v. sō^ola) jēh tānn^{ie}ie sō^olusne fuete jih fuetsne sauča (v. foqra), jēh tānn^{ie}ie foqresne hānā jē' tānn^{ie}ie hānesne munnie jēh tānn^{ie}ie munnesne (v. fueten, fuoron, hānan, munn^{ie}en sisn^{ie}) mū liewq. till^{ie}ie poatā tan poq^{ie}ies frūⁿ ālekie tan sū iētn^{ie}en koqikā jē'

jeah̄tā: «juo oqččajē' kūlloṭ, kušnie š̄tāluḡn l̄iewq?» — tilje švōrui iétñ'e sū (v. j̄čse) ālēkan: «monna liem juo oqččomq kū'llot (ku'lot), mū ālekie! puelējen hāvan tuōksne n̄mtie supstie š̄tālua, sū (j̄čse) l̄iewq; tilje tūšnie (v. t̄uppen) akta sō'lo, jeh tānnie sō'lusne fuete, jeh tānnie fuetsne fōgra, jeh tānnie fōgresne hānā, jeh hānān sisñ'e munnie, jeh tānnie munn'en sisñ'e š̄tāluan l̄iewa.» — t̄lje j̄ēhtie ālekie ēātnāsas (v. sū čēčān): «till'e monna čuovorom kou-l̄qhtet j̄čsam tienešējā' (v. tienašējete v. čēanar' [munnum tienāšet]), keinie kalākqm waccet puōlijen h̄āvḡn tuḡrest (v. čērra). t̄lje kou-loj'e m̄oqtqm je' seipēkem je' š̄lāpkieḡ (hapkieḡ) je' taktakqm (čāč'e-l̄qttiēm), tilje p^uorrta wacciej'e. j̄čē waccije š̄kihpun seisa jernā-thāken nuḡlan (v. rōūtie riehpēnen nuḡlan) je hapkijem ja čāčie-l̄qttiēm waltiji j̄čsa kogika riehpēnen nuḡlan, s̄qtq tah ku'kts ieh puelie' (v. pučlie') je m̄oqtqm je seipēkem seihtije sūhkq̄t. n̄mtie t̄am m̄oqtq̄ atnā rōps je čēps (čēps) ku'lk', je seipēke ai atnā velks i čēps i rōps flieh̄k' (flie'k') j̄čse kulkijne, koh tel wacciejēn (v. -jin) čērra puolijen hāvum. t̄lje pōtijin sō'lusa, kušniā š̄tāluḡn l̄iewa lie, jeh t̄lje waciejejjen (waciejin) pejjesā sō'lusa je pōjtin fuetn kogika. till'e m̄oqtq̄ poarkajēn j̄čse auts-j̄ilkie kuimie fueten p̄qtnēm, jeh t̄lje fuora voroka varrēn (v. varrije) uluksa, tilje seipke (sēpke) varrii miññesne je walt'ej'e fasta (v. čaukstie) fuorom je porkajē. fuoreste (fuoron sistie) hāletie hānā ulukse ja hānan miññesne hāletie hapkie, čūkstii j̄čsa k̄uehperi kuimie je' por'kajē. tānnie hānan sisnie munnie (lie) je munnie kahč'ej'e čāčien s̄'isa jeh p̄qtnan vuojājē. t̄lje vuojējē čāč'e-l̄ottije tinn miññesne. koh čāč'e-l̄ottije vuōsts aikien vuojējē munnien miññesne, t̄lje kuhkieḡ š̄uttie (v. k̄ātuoi) čāč'en nūclesne; je koh tle akt̄n aikien ečē'e mā'ie' čāč'en nūclesne (v. nūclesne) kuhkebm hoiset (arrat) n̄m̄tā hieptom, tilje vuojējē mupp' aikien jeh š̄uttije ān kuhkebm, koh tan vuosts aik'en, men t̄lje ečēie kaunh kanā. till'e pōtijie urrusest pejjesa possu'htet je koh tlē possu'o-t̄amā, t̄lje kolmaden aik'en vuojējē ja ān kuhkebm ḡr̄rajē ān vuosts ku'kts aikien. t̄lje kaunije munniem hāvan p̄qtnesne je pōtijē pejjesa čāčiem. t̄lje wuljniye p̄arnie munniem čāčie-l̄ottien n̄almesne jeh čāč'e-l̄qttiē kuttije munniem p̄arnien kogika. till'e p̄arnie waltiej'e munniem, t̄qllom piejejē (t̄qllom poltajehtij) je' munniem piejejē

tglossa, satača puelet (puolijen tglossa). koh tle alkeji puolet, sühkaji pārnje poqstqđ, sēnā liele ūhtā turujuma (v. kqlhkqmq), kuktimtie poatqmq. t'lje poatiejē s'ammā štāllān, kuštje tqmm wuālkije (v. wuālkqmq) je wacceje tqllā, kuh poatējē kāttān, štāluan koqika jeh vuiniejē: štālua puiliejē s'amma lākan, kuktie tihte munnje puiliejē, mam lie piejema tglossa tānnie hq̄vq̄n sō'losne. jē' pārnje wacciejē jē' jē'čse iētn'en koqika jē' 'etnie tan kerjenā šuttije kōh tle wuiniejē, attā sū" (sū°) ālekie poqtā frēska (hiäven) sū koika pōstāta, jē' kerjā šattā jienems (v. mestā) tan pējjeln, kukt tihte vantqtomā (v. vitnama), juktie lie hoisamā pūwit tam štāluqm. t'lje kēihtjē'je tihte poqr'es frūa jē'čse ālekiem je jē'htjē'je: «kāihtq, mū ālekie (monna keihtam mū ālekiem), juktie lie' vantqtomā (vitnama) tqm štāluan liewqm.» koh tle tihte poqr'es frūa supcstie sū ālekenā, tilje uhče liewo ānnu aimona tann'ā štālosne jeh štālua švōruje kommasa: «kukt'emtie monna supcstqmā tan poqr'es frūosā mū liewun pē'ra!» tilje nillemtie štālua tqllo-čerrqm jē' kounum jē'čse sīsa, tilje puolije (puelije) štāluan nālmien kuoma jeh moqs'e, t'lje nq̄kkeje āltse (āltse) kruohpa tqllosne kokt'emtie mā'tiejē puelet (puolet), je till'e tqllo jamkā'je jē' āltie liewq nq̄hkaje tqllqna (tqllona). tāllie juo nq̄hkqmq kaihkā tū"na.

3. Az óriás élete.

Egy asszonynak volt egy ura. Az ember hét esztendeig harczolt egy óriással. Az óriás meg akarta az asszonynak az urát ölni, hogy az asszonyt feleségül vehesse. Mikor hét év elmúlt, sikerült agyonütnie az embert (már meg bírta ölni az embert). Ennek az embernek meg asszonynak volt egy fiuk. Az is meg akarta ölni az óriást, mert haragudott, hogy az óriás megölte az atyját, hogy elvehesse az ő anyját feleségül.

A fiú azt mondta az anyjának: Tudod-e, hol van az óriásnak élete, hogy én nem bírtam őt magam megölni? Kérdezni fogod (kérdézd meg) az óriást, hol van az élete. Ekkor megkérdezte az asszony az óriást: «Hol van, óriás, a te életed?» — Az óriás felelte: «Miért kérdezed?» — Az asszony felelte az óriásnak: Ha én bajba jutok, hát a te életedre támaszkodhatom (bízhatom magamat). Ekkor az óriás beszélt az életéről és mondta: «Az égő tenger

mögött van egy sziget, azon a szigeten van egy hordó, abban a hordóban van egy juh; abban a juhban van egy tyúk, abban a tyúkbán van egy tojás, és abban a tojásban van az én életem.» Hát az öreg asszonynak a fia oda jön az anyjához és mondja: «már meghallottad-e (tkp. kaptad hallani), hol van az óriás élete?» Hát felelt az anya a fiának: «már meghallottam, fiam! Az égő tenger mögött», így beszélt az óriás, «van az ő élete; és ott van egy sziget és a szigeten van egy hordó és abban a hordóban van egy juh és a juhban van egy tyúk és a tyúkbán van egy tojás, és abban a tojásban van az óriás élete». — Ekkor a fiú azt mondta az anyjának: «hát néhány szolgát kell magamnak fogadnom (engemet szolgálni), a kikkel át fogok az égő tengeren menni». Hát fogadott egy medvét és egy farkast és egy ölyvöt és egy bűvárt, aztán elment. Maga a hajó közepére ment vas- tető alá és az ölyvöt és bűvárt magához vette a tető alá, hogy ez a kettő el ne égjen, a medvének és farkasnak pedig megparancsolta, hogy evezzenek. Azért (tkp. így) van a medvének piros és fekete szőre és a farkasnak is fehér és fekete és piros foltjai a szőrében, minthogy az égő tengeren keresztül mentek. Hát jönnek a szigetre, a hol az óriás élete volt, aztán fölmentek a szigetre és a hordóhoz jöttek. Ekkor a medve a maga első lábaival szét ütötte a hordó fenekét és a juh gyorsan kifutott, a farkas pedig utána futott és megfogta a juhót és szétépte. A juhból a tyúk röpült ki és a tyúk után az ölyű röpült, megfogta karmaival és szétszaggatta. A tyúkbán volt a tojás és a tojás bele esett a vízbe és lemerült a fenékre. Ekkor a bűvár lemerült utána. Mikor a bűvár először merült le a tojás után, sokáig oda maradt a víz alatt; s minthogy nem bírt egyszerre tovább a víz alatt maradni lélekzet nélkül, hát följött a vízre lélekezni. Midőn lélekezett, hát másodszor alá merült és még tovább oda maradt mint az első alkalommal, de hát nem találta. Ekkor újra feljött lélekezni és mikor lélekezett, akkor harmadszor alá merült és még tovább oda volt, mint a két első alkalommal. Ekkor a tojást megtalálta a tenger fenekén és feljött a vízre. Hát látta a fiú, hogy a tojás a bűvárnak szájában van, és a bűvár odavitte a tojást a fiúhoz. A fiú fogta a tojást, tüzet rakott (gyújtott) és a tojást a tűzbe tette, hogy égjen (az égő tűzbe). Mikor elkezdett égni, a legény visszaevezett, miután végrehajtotta a miért jött. Hát ugyan azon helyre jött, a honnan elindult és azonnal, mihelyt a

partra ért, az óriáshoz ment és látta: az óriás ugyanolyan módon égett, mint a hogy az a tojás égett, melyet a tűzre tett a tenger szigetén. A fiú elment az anyjához és az anyja nagyon örült, a mint látta, hogy az ő fia egészségesen jött hozzá vissza és leginkább azért örült, hogy ez győzött, mivel meg bírta ölni az óriást. Hát az öreg asszony megköszönte a fiának (tkp. a maga fiát) és mondta: «köszönöm, fiam, hogy az óriás életét meggyőzted». Mikor az öreg asszony beszélgetett a fiával, hát még volt egy kis élet az óriásban és az óriás felelte az asszonynak: «miért beszéltem én az öreg asszonynak az én életemről?» Ekkor az óriás parazsat és hamút nyelt magába, hát elégett az óriás inyeje és megfuladt, aztán elenyészett a teste a tűzben, a mint el bírt égni és aztán a tűz elaludt és az ő élete elaludt (elenyészett) a tűzzel. Hát már mindennek vége.

4. *Moqrahka frūq jēh pqh hā.*

Aktn aikien sōmies mograhka frūq, mie tann mograhka, att eēcie (v. eēie) pqh hā kan puđ? tässä (teinie, tästie) friäresne jielet. aktn aikien kalla jih tihte mograhka (v. muorahka) frūq waccijen škūksa muorjie' čokket. tilje akta häntie tänn'e škouksne. uššota, kossie tahkā poqtā, tlje ča j'ēcsa frū^um tissa kahčetet. koh tlje pog-tijjēn (v. -jin) tahkā tann häntien (v. häntien v. häutien) koqikā, tilje atnālistie tqmm j'ēcsa muorahka frū^um nähkielit (v. nähkielit) tissa, jēh koh tlje muorjie' čokkiemienie tissä, tilje nahkelie tamm j'ēcsa moarahks frū^um tann häntien seisa, sat eēine woina' kanā.

koatātā puotije, tilje thuhčēje tann kervä uktok arrat, tilje sgraksq šuttije. thuhčema puerepe lie tamm j'ēcsa moaraks frū^um atnema aimona, än ko uktok qrrat. tlje posskā' (v. pössok') pukñ'ei (v. pukñ'ei) riehpim (v. riehpām) tarajet. tam rouhkije tarajet koluma jāpie'. koh liela tōrojoma, tilje qārrota kierkiem aktn kūačan jih tlje pāja kahčet woulose tam häntiem. tihte rouhkojē (v. rouhku-jin v. vārada) koluma piejje'. koh tell'e tqmtie, atta potniem jok-sqmq, tilje kiesā pejjesa. tqmqtā tann liulahkā. koh lie tilje kiesqmq pejjise, wuēinā, mē tihte tänn'e kieriksne? tlje wuēinā p'ärkelesom. tuhte pärkeluš jiehtije tun kallose: «manna tqnqm kühtām, jukte lie' monnqm viähketqmā tan häntien sistie, tahtie muorahkas frū^un

luhtie. jeh monna māhtam tōtnom makset tan autste. monna ėum (= monna aċum) waccet aktu oqsies-niärn koqikā, tam pheinātah-tam, jeh tlje aċ tātng waccet tann koqikā jeh jēhtet (jiehtet): «monng totngm (v. tātngm) māhtam viehkietet taktie phejeneste, jis muññ^{ten} wottā' kúokto huntora tāl'» — tihti juo šüttije (šüttije) kuktie tihte pärkeluš lie jiehtoma jih wacciejē tanna oqsies (ösies)-niärn koqikā jeh viehkietie tgmng pheinātomusta, jeh fihkiē ku^okto huntora tāl' tann autste. ko liele fihkima teitie huntora tälota, t'lje pärkele jēhtije, satna ċa (= satna aċa) waccet muppien okses (öses) niärn koqikā jih tgm^a pheinātahtet. tihte aċa wottet muppie kuloma huntora tāl'. kuktie p'ärkel jēhtiji, tilje šüttije. earana puotije tann kalln koqikā jeh jiehtije, aċa waccet tann oqsies-niärn koqikā jeh tgmng viehkie'tet tann pheinātemiste, t'lje ċa kołumg huntora tāl' fihkēt.

tihte šüttije ai, kuktie tihte pärkeloš jiehtoma, jeh koh t'lje earana puotije, t'lje waccijji (wacciejē) tahkā jih viehkiehtī tann pheinātemiem. t'lje tihte pärkeluš jiehtijē, satna ċa waccet kolmotn ösies-niärn koqikā, mī ān reihkappg, tgm ai pheinātahtet. «tästie aċ fihket kouhto huntora tāl'. mah tatne nö^gg tei (täu) jññie petnikie kuimie, jukti lie' monnom kiesomg tann muğrakas frūⁿ luhtie?» — «ja, monna liem nöğötä numētie (täiniä)». — tlje earana p^oitii tann oqsies-niärn luhtie jeh jēhtie, aċa puotet tamm oqsies-niäröm viehkietet tann pheinātemien autste, kuktie lie teitie muppete oqsies-niärete viehkeitomg. kallā waccije tann oqsies-niärn koqikā jih tamm ai viehkie'tie jih fihkiē tann autste kouhto huntora tāl'. till (v. täll) ihte (= tilje tihte) pärkel jiehtie (jēhtie) tann kallosa: (aċa waccet kuotete) «wacc' tātñā kuotete, monn aċam orrot täšniä jeh kuhkebm pheinātahtet tgm niärom». — eċċēne sejit' kann waccet kuotete, kuktie tihte pärkel lie jiehtoma, juktie eċċie sūt' kqnn, aċa tihte pärkel kuhkebm qrrat täšniä jah pheinātahtet tgm štähkare niärom. jeh kuh tihte pohkā seihtije štrafftet tgm kallam, jis eċċie sejit' kuotete waccet, tlje tihte ałamuċa pājet ċönkitet kaihkata kannolota, mah tännä lantsne jeh wuoċet kaihkata uluksa aktu aikien. t'lje kaunetij pärkeleniä (v. pohhoina), jeh koh tlje tichte pohkā kihċij: «kuktemtie lie' ännu täšniä», tlje švōru ihte kallā: «eċ' koul', mije tontgre

(v. *tuntarq*) *tie* (= *tilje*) *oľokana?* *mū mograhka frūq lie lućihtama* (v. *lućihtama* v. *ľuowus piesie*) *tahtie hāūtste* (v. *hāūtste*) *jeh tlje poatā tālie teinie štuora tuntarenia jeh aćā tqtnqm uhcedet. tilje tihte pārkeloš pīļļjie* (v. *pīļļjij*) *jeh wacće^{ej}je poqstqta tan mograhka frū^un kogikā tann hautān, jeh tūsniā lie ānnū tālie.*

A gonosz (haragos) asszony és az ördög.

Volt egyszer egy gonosz asszony, a ki oly gonosz volt, hogy az ördög sem bírt vele (v. tőle) békében élni. Egyszer a férj és a gonosz asszony az erdőbe mentek bogyókat szedni (gyűjteni). Hát egy gödör volt abban az erdőben. Azt gondolja [az ember], mikor odajön, hogy majd a feleségét ebbe fogja bele taszítani. Mikor hát odajöttek a gödörhöz, megfogta az ő gonosz feleségét, hogy abba bele taszítsa, s mikor ott (tkp. oda) bogyókat szedtek beletaszította a gonosz feleségét a gödörbe, hogy nem is látszott. Hazajött, hát nagyon rossznak tetszett neki egyedül lenni és szomorú (aggódó, búsuló) lett. Azt vélte, jobb volna, ha az ő gonosz feleségét életben bírná, mint egyedül lenni. Ekkor vesszőket font, hogy kötelelet csináljon. Ennek a csinálása (tkp. ezt csinálni) eltartott három esztendeig. Mikor megcsinálta, követ kötött az egyik végére és aztán le ereszti a gödörbe. Ez három napig tartott. Mikor érezte, hogy a feneket elérte, akkor föl húzta. Nagyon nehéznek érzi. Mikor föl húzta, nézi, mi az azon a követ? Hát látja az ördögöt. Az az ördög mondta annak az embernek: «Köszönöm neked (tkp. tégedet), hogy engemet kisegítettél ezen gödörből, a gonosz asszonytól. És én meg bírok neked (tkp. tégedet) ezért fizetni. El fogok menni egy kereskedő emberhez, azt kinzom, s aztán menj el hozzá és mondd: «én tégedet kisegíthetlek (meggyógyíthatlak) abból a kínból, ha nekem kétszáz tallért adsz». Úgy történt (tkp. ez már lett), a mint az ördög mondta és elment a kereskedő emberhez és meggyógyította szenvedéséből és ezért kétszáz tallért kapott. Mikor megkapta azt a kétszáz tallért, hát az ördög azt mondta: ő el fog menni egy másik kereskedő emberhez és azt kínozza. Ez a másik háromszáz tallért fog adni. A mint az ördög mondta, úgy lett. Követ jött ahhoz az emberhez és mondta, hogy menjen a kereskedő emberhez és segítse meg kinjaitól, akkor háromszáz tallért fog kapni.

Ez is úgy történt, a mint az ördög mondta, s mikor a követ jött, elment oda és meggyógyította ennek a kínjait. Ekkor az ördög mondta, ő el fog menni egy harmadik kereskedőhöz, a ki még gazdagabb, azt is kínozni. «Attól hatszáz tallért fogsz kapni. Vajjon meg vagy-e elégedve avval a sok pénzzel, hogy engemet kihúztál a gonosz asszonytól?» — «Igen, én meg vagyok így (v. vele) elégedve». — Ekkor követ jött a kereskedőtől és mondta: Jöjjön, segítse meg a kereskedőt kínjaitól, a mint azokat a másik kereskedő embereket megsegítette. Az ember elment a kereskedőhöz és azt is meggyógyította és azért hatszáz tallért kapott. Ekkor az ördög mondta az embernek, (hogy menjen haza) «menj haza, én majd itt fogok maradni és tovább fogom kínozni ezt az embert». Nem akart haza menni, a mint az ördög mondta, mert nem akarta, hogy az ördög tovább ott maradjon és kínozza a szegény embert. És midőn az ördög meg akarta az embert büntetni, ha nem akar haza menni, hát az ember össze gyűjtette mind az ágyúkat, a mik abban az országban voltak és valamennyit egyszerre kilővette. Ekkor találkozott az ördöggel és mikor az ördög kérdezte: «mért vagy még itt,» hát azt felelte az ember: «nem hallod, mi lárma az oda künn? Az én gonosz feleségem kiszabadult a gödörből és most avval a nagy zajjal jön, hogy téged keressen». Ekkor az ördög megijedt és visszament a gonosz asszonyhoz a gödörbe és ott van még most is.

5. *Alamači jiellemē.*

Sõmies alamuča škūksne hölltstemienie. akta škūksa waccā, t̃ilje m̃qtk̃m (v. m̃qtk̃m) kouloje, tilje cõrvie: «pogtie', puarastātie'!» m̃qtk̃a waccā tan q̃lmučen koqikā je' puarastah̃tā. alamuča akšiom atnā, wottā tan m̃qttākse. seipke (seipēke) poatā tan m̃qtkan vučste, cõčte (v. cõčtōtā). alamuča cõrvie: «m̃qtk̃a tuostot'!» m̃qtk̃a svõrug, akšiom šlierie [tuhkā] tan seipken (seipēken) koqikā, alamuča miñnesne, waltā jeh pouwiste. kierācam toroja jeh tilje seipkem peajā tan nēlle jeh koatān kēāsā jeh tq̃llom poltajatā. k̃ammasa jeāhtā (jiehtā): «walt' tamm (tām) seipēkem jeh pēssie tq̃llq (v. tq̃llo)-mattekisn'ie». jēce wuđlkā škoukata, m̃qtk̃am uhceta. tq̃mm ai waltā, uššota koatān kuimie, men tel'e (tilje) ečēie hōqisāh k̃annā (v. k̃annq) pūwit tq̃mm. cāpmeste (cāpm-) óqijjān, men ijjene

jámieh kánn^a. tell'e cápmesti vielie, tell'e láhpā mątkąm tásnie (v. tásnie) jeh waccā kuotete. koqtān poqtā. kąmmąpą lie pissie-m'enie seipékem, till'e kallopa seitā feaťā'. kąmmąpa wąťťā feaťā' (v. feaťām). kállopa kihčičā kąmmām: «juo lie t'lje pėssema?» — kuina švōruq: «vielie pott āi tällie». — kallapa švōruq: «juo pott tellje nuékēs (nuék'ēs)». — men tell'e (v. till'e) kallopa uššota škoukata waccet je' mątkąm uhcedet (weččēt) teppete. poatā tahkā, m'ątkā wuélkąmą, tlje warrā voroka (vąrgka) miññesne, men ēne jaks' kánnā. uššote kuqtete (kuotete) pōstotā (poqstete). koatān poatā, wuėinije kąmmąpm porrtā, wuėinā seipėkm āi porrtā. kąmmā škoukqtą wuélkąmą. kállā uktok koqtsne šuttama, t'lje kuinąpą poatā. kąmmąpm kihčie: «kopp mū pissema?» — kąmmąpą švōruq: «im monna tairie' (tairije')». — kállapa uššotā: mātātąmą tuolie. kąmmąse jeđhtā: «mū m'ątkā lie šküksna; mąnna seihtie'm tam weččēt. fōranu wuélkam, fōranu pissema.» — kómmąpą jiehtā tann sū kállasa: «kopp āñe wuélkā? jičēne kuotsne qrrā, kussie mąnna wąttam. táll hō pissema; wält (huält), t'll'e pōpmat!» — kállapa pōpmata, wuélkie škoukata. tahkā orrojej (v. -jij) pouhceta wertāšet. kąmmąp[ą] āi puqtā (v. poqtā) jeh (je') altā' puhcet. koqtete (kuqtete) wuélkā wuésstam (wuásstā') tarejet, tlje wucjem (vuojem) jes šoiviā. kállapā poatā āi koqtete ruónčēna vuej'en. uššota porrtā, kąmmąpm (kómmopm) kihčičā: «seiht' tątn[e] āi fúelket (fuelekēt)?» — kómm[ą] āi švōruq: «mąnną pott āi ásstām». tellele wuélkie' porrtā; wuástā' waltiej'en (-j'en) mietān, wuojem āi aktsne. tlje tuokiēn (tuokie') tamm wuásstam je wuojem, tälle (telle) kōuhta tál ógččaj'n taje (táje v. táje) autšte, t'lje jar'uo ógstiej'en taje piátneki autste je wuojejjen kuotete. koatān ppetān, kallapa šiēmčie je jámiejē tásniā. muppien aikien kómmopo šiēmčie, tihte āi jámiejin (v. jámieji). tlje kuotie puollaj'i (v. puelaj'e), kuōn' šuttien kaiksta (v. kaik'sta) tuonēsta, jeh tlje nohkoje (v. nuhkoje v. nohkojin) kaiką tū'na.

Az emberek élete.

Egy ember az erdőben tartózkodott. Egy erdőbe megy, hát egy medvét hallott és kiáltott: «Jöjj, köszönts!» A medve oda-

megy az emberhez és köszönti. Az embernek van egy fejszéje, oda adja a medvének. Farkas jön a medve elé, megáll. Az ember kiáltá: «medve, fogadd [a farkast]!» A medve felel, a fejszét a farkashoz dobja, az ember utána, megfogja és megöli. Elkészíti (tkp. megcsinálja) a szánt és aztán a farkast ráteszi és haza húzza és tüzet gyújt. A feleségnek mondja: «fogd ezt a farkast és süsd meg a tűz mellett». Maga elmegy az erdőbe, a medvét keresi. Ezt is megfogja, haza szándékszik vele, de nem bírta megölni. Rávág a fejére, de nem halt meg. Hát még egyszer rávág, aztán ott hagyja a medvét és hazamegy. Haza jön, a felesége sütötte a farkast, hát a férj ételt akar. A feleség ad ételt. Az ember kérdezi az asszonyt: «már meg van-e sülvé?» — Az asszony feleli: «bizony még most is [sül].» — A férj feleli: «már bizony most elég». Hanem hát az ember az erdőbe szándékozik menni és ott (tkp. onnan) a medvét keresni. Oda jön, a medve elment. Hát gyorsan utána szalad, de nem bírja elérni. Vissza szándékszik haza. Haza jön, látta, a felesége elment, látja, a farkas is oda van. Az asszony az erdőbe ment. Az ember egyedül maradt a házban, hát jön az asszony. Kérdezi az asszonyt: «Hol az én pecsenyém?» Az asszony feleli: «Én nem tudom.» — Az ember gondolja, bizonyosan megette. Mondja az asszonynak: «az én medvém az erdőben van, el akarom azt hozni. Addig elmegyek, míg megsül.» Az asszony mondja az urának: «hová mégysz most? A házamba maradj, mikor adok. Most már megsült; fogd s egyél!» — A férj eszik; elment az erdőbe. Oda maradt a rénszarvasokat őrizni. Az asszony is jön, hogy a rénteheneket megfejtse. Haza megy sajtot csinálni; aztán vajat is köpült. A férj szintén haza jön húzó rénnel hajtva. El szándékszik [menn], kérdezi az asszonyt: «akarsz te is követni (velem menni)?» — Az asszony is feleli: «én éppen szintén ráérek.» Ekkor hát elmennek; a sajtokat magukkal vitték, a vajat is egyúttal. Aztán eladták a sajtot és a vajat, hát hat tallért kaptak ezekért, aztán lisztet vettek e pénzen (tkp. ezen pénzekért) és haza hajtottak. Hazajöttek, a férj megbetegedett és ott meghalt. Máskor az asszony betegedett meg, az is meghalt. Aztán a ház meggyuladt, hamú lett mindenből s így mindennek vége lett.

C) Gyermekvers.

Opan supcs.

Opmop wqt' (v. wott') tam näipiem!
mam tein^ä näipenä?
sähkiem (v. sähkⁱem) vuollat.
mam täin^ä sähkenä?
kārñesem (kārñesem) wuocet.
kóqll ihte kārñes?
haihka- kiecsne.
kóqll ihte hai'ka?
akšog čuopsti.
kóqll ihte aksog?
kierkie rieli.
kóqll ihte kierkie?
tärhēvie (tärhvie) kapestie.
kóqll ihte tärhēvie?
taļļq (v. taļļo) poltelie.
kóqll ihte taļļq?
aprie kacstie.
kóqll ihte aprie?
pi^ejje kaihkadi.
kóqll ihte pi^ejje?
paļowa kapestie (kap^uestie).
kóqll ihte paļowa?
piäkka pussi.
kóqll ihte piäkka?
ukcien wārien tuokān (tuokān) štu^orra hāwuse.
juo l^e kaihka nahkqmq.

A hóg elbeszélése.

Hugom add oda ezt a kést.
 Mit akarsz avval a késsel?
 Puskát faragni.

Mit [akarsz] a puskával?

Varjut löni.

Hol van az az varju?

Pózna végében.

Hol az a pózna?

Fejsze elvágta.

Hol az a fejsze?

Kő elnyelte.

Hol az a kő?

Moha befödte.

Hol az a moh?

Tűz elégette.

Hol az a tűz?

Eső eloltotta.

Hol az eső?

Nap felszárította.

Hol a nap?

Felhő eltakarta.

Hol a felhő?

Szél elfujta.

Hol a szél?

Kilenc hegyen túlra nagy tengerre [ment el].

Már mindennek vége.

II.

Undersåker-lappmarki nyelvjárás.

I. Sjäcker hegység (*Škeáħkar wārie*).

Beszélgetések.

Taana' šliäktä' ti ketten rokonok vagytok. — *tihte tann čēreka* ez ennek a felesége. — *tunn āhčie ih mü iētnie oqppoč, män tunn čēreken āhčie ih mü āhčie viälloč, keäkte bellak* az ő atyja és az én anyám testvérek, de annak az asszonynak az atyja és az én atyám testvérek, két iker. — *mah tatne* (v. *taane*) *prüres* házas vagy-e te? — *tatne kuhkies mājište* te messze földről (országból, vidékről) való vagy.

nejjeka pəsskā a szunyog csíp (*sticht*). — *tihte siļeke* (v. *li-jine*) ez kendő. — *kuktie mijen kanakā jiellā* hogyan van (tkp. él) a mi királyunk? — *hārvänlikkā* jól.

II. Meraker hegység (*Norvégia*).

Stālan liewo.

Akte kuppq (cőre) *aktum frū^um utnⁱejj.* *kuppq toaraje stālene čiče jāpie'.* *stāla šiti: pū^uwi' tann frū^un kuppum,* att tainie frū^une čoptetūt (*atta māhtie* v. *māhtieje tam frū^um waltie frū^une*). *koāššie čiče jāpie' nāhkuma,* *tiļje lahkadi tam kuppum pū^uwi'.* *tihte kuppuj ih frūa aktum āļekiem utnejjin.* *tihte ai šitie stālam pū^uwi',* *meādans tihte pāci lijjē kiāpok tan stālose ji šitiye pū^uwi' tam stālam,* *miļ leakā pauwuma tan āhčiem,* *juktie kalakā tipi' tan pāhčēn ietnⁱem* (*iētnⁱem*) *frū^une.*

älekíe jēhtíe íčse eatnan: «mah miel', kušnie stālan liewo, att im monna māhtie' pū^uwi' tamm? tatne kalk' kihči' štālam, kušn^e tann liewo». till^e ŧan iétn^e kihčije tam štālam: «kušn^e tū liewo štāla?» — tihte štāla švōrua: «mānn diete kihč'?» — tihte kamma švōrui štālam: «armude manna neurose tałowum, tilje šitum manna nahkadīt tū^u lūwqn (liewqn) nille». tilje sār-najje štāla sō lūwqn pīra jih jēhtie: «miññelišne tqm tołla (v. tullā)-jauriem tilje tāšn^ä akte soulu, tānn^e soulušne tilje tāšn^ä akte kāríe, tānn^ä kārēšne tilje tāšn^ä akta sāude, tilje tānn^ä sāudšne aktā hāna, tānn^e hānešne akte munn^e jih tann munn^{en} šisne t^lje štālan liewo». t^lje tałowuje tihte tan kaml frūⁿ älekíe íčse íetnen koqika jih jēhtije: kā' leä' fihkimä mieli' (kūluma), kušn^ä stālan liewo?» — t^lje švōruje iétnebe íčse äläkān: «monna liem jū ŧalie fihkima kūluma, kušn^ä stālan liewo, mū älekíe. miññeln tam tullu-jauriem t^lje tāšn^e, numtie štāla sār-naje, at tāšn^e sū liewo; t^llle tāšn^ä akta soulu jih tānn^e soulušne tilje tāšn^e akte kāríe, tānn^ä kārēšne tilje tāšn^ä akta sāude, t^lje tānn^e sāudšne aktā hāna, tānn^e hānešne akte munn^e jih tan munn^{en} šisne t^lje štālan liewo». — t^lje älekíe jēhtie íčse ietnan: «tilje čiehtom manna kihčidit čeanara', mei kiimie manna kum fēli' toarost tullu-jauriem». — t^lje kihčidije aktum biernum ih aktum čū^urum jih aktum hapkiem ih aktum taktekum jih wuélki (v. wuélkije). ijjiče waččije skihpun šisa aktⁿ jārrnā (v. riudie) rihpen^e neala jih hapkiem jih taktetum t^lpie íčse koqika tann jārrnā riehpēn neala, juktie āxas kalk' tah lqtie' pūeli'; piérnum je čū^urum tälli (v. tellije), kálekies sū^uki'. t^lje ŧan autste piérnā atna reppes jih velkes jih čejps kuolk', jeh čū^ura ai atna reppes jih velkes jih čejpes flāhk' íčse kuolkene, meā-dans tah keäkts fālin toarest tullu-jauriem. tilje tałowie ŧan souluse, kušn^ä stālan liewo lejjā, tilje weččēn pejjesa ŧam soulum, tilje tałowu-jin ŧan kārēn koqika. t^lje piérne murhkije íčse autš jelkei kiimie kār^{en} pātniem, till^e sāude ruohtie ulukse, t^lje čū^uru ruetije sāuden miññēšne (v. miññelišt^e ŧam sāudum) jeh t^lpie ŧam čauksti jih kajē-kai. tilje hāna hāletie sāutn šistie ulukse, jih hānan miññelišt^e t^lje hapkie hāl^{et}ie jih tli t^lpie (kremsije) ŧam íčse klōⁿi kiimie jih t^lje kaihkai. tann hānan šisn^e t^lje munnie jih munnie kahčije jauran

(čāčien šīsa) jeh voajaje potnan. tilje ťakteķa čaťamuda (čaťamudēja) miññelištie munn'em. kuktie ťakteķa vuósts aikien čaťamada munn'en miññesne, tilje šittije kuhkiem čāčien šīsne (noalesne); tilje eččie puél' aktu aikšne arri' čāčien nuolesne kuhkiem ūtan aiñesum kiesi', tilje ťalowuje čāčien niľle jih aiñesum kiesi'. juktie leaķa kiedoma aiñesum, tilje čaťamada nūppost, jeh ťilje šittije kuhkebm an auteča aikien, men ečie līk kaun' (ečie māhtie' kauni'). tilje ťalowuje pāstota jeh kaķa ai aiñesum kiesi', jeh koššie leaķa aiñesum kiedoma, tilje čaťamudije k^oalmaqđast jeh ťilje šittije kuhkebm an tuj keakte auteča aikien. tilje kauniži munn'em jaurien patn'esne jih ťilje ťalowuje čāčien niľle. tilje pāče wuėiniže munn'em ťakteķan nalmesne jeh ťakteķa kuittejje munn'em pāčen kogika. jih pāhče weltije munn'em jeh tullum pieži (tullum paltajehtiejeja) jih munn'em piejeje tullus, juktie kaķa pūili' (tan pūelije tullusa). juktie (v. koššie) alkste (alkestije) pūili', tilje pāča sū^ukije pāstata, jukte lieka toituma tū^unum kaikum, mann diete ťalowijeja. tilje ťalowijeja š'amma lāhkse (v. lāhkse), kuktie wuėlkije jih wuėlkije tallā stālan kogika, jih koššie (v. kuh) ťalowujeja šōn (jaurien) pielāse (jaurien kat tien pielāse), tilje wuėiniže: stāla p^ueleje līkāine ku' ťihte munn'e jaurien soulušne, mam pēeži tullusa. jeh pārnje (pāhče) wečči ičse ietnan kogika jeh tann iėtne čarraka fejn šūttije (v. šūošidejja), juhtie wuėinie, att ičse ālekie ťalowuje pāstota friškie; jih čarrkumust šūošidejja, juhtie leaķa ritnāma (vitneme), jeh puėlįjeja pū^uwi' tam stālam. tilje ťihte kampi frūa thōhkijeja ičse ālekiem jeh j'ėhtije: «monnq thōhkum tatnum ičēn ālekiem, att tatna liek' ritnāma tan stālan ľiewum». — Meādans tihte supstmienie ičse alekine, tilje lije annū uhče ľiewu stālasne je stāla svōruje kmmgm (kmmgase): «mgnnie liekum tutnen frū^use sgrnuma ičēn ľiewum piera!» — tilje nāhpālije stāla toľlum (čėrr', čėrrum) ih kū^un' (kū^unum) ičse šīsa, tilje stālan nālmien kū^umie puelejeja jeh karhkasiže (muskie), tilje nahkijeja āltse krāhpie tullušne (tullun šisn'e), mi bar mātiejeja pūeli' jeh tilje toľlo jamkajeja jeh tann ľiewo nahkajeja tullun miññesne.

III. Skalstugu hegység.

A) Beszélgetések.

Monna tašniü stuorra muorra-stühčem atnam; tästiä kakkom (v. *kamm*) *täkteđi't muóttepm pákkam* itt egy nagy fadarabom van; abból több dolgot fogok készíteni (tkp. alakítani, formíren). — *tihte raččaká wiŋnasit* ő szorgalmasan dolgozik, jó munkás (tkp. szorgalmas dolgozni). — *alie' tareja' kann; ull' missä tatná tareja'* ne tedd; semmiképen se tedd! — *monna tarejam piälleln kulikápt* (v. *kuliket*) kés nélkül csinálom. — *kuktie tatná thühe'* a mint neked tetszik. — *monná kulikápt* kés nélkül vagyok. — *tatná kak' uššolitán, i tihte kaunos' kennä* gondold (gondold meg), ez nines (nem találtatik). — *j'ēnup kaunos* (v. *kaunes*) több [is] van. — *tihte näitä ičse vuopt* parekelte (*parekeltie*) ez a leány befonja (befonta) a haját. — *tah sulkołt* (v. *solokolt*) *warja'* ezek piszkos rubák. — *tihte kāmuk hercen turuļtāhkšn; tihte mü jealkan šeahtā* (*šeahtan*) ez a czipő jól van csinálva; a lábomra illik.

monna wuálkam kuclī' halászni megyek. — *tihte kueliis jaurie* ez sokhalú tó. — *mūora čāčšne* (*čāčne*) kappulta a fa a vizen úszik. — *monne čiähtom waltī'; waltēpie'* meg kell fognom; fogjuk (vegyük)! — *monná lijjim wuélkama, jis li'm aštama* elmentem (utaztam) volna (v. elmennék), ha ráérttem volna (v. ráérnék). — *wuélkije, ičči kaunātahtie' kannä* elment, el sem bucsuzott.

jūkebe igyunk! — *mijje jūkebe* iszunk. — *čāčüä lie pāhkes* (v. *pāhks*) a víz meleg. — *puotie', waččien, poimodien* jöjj, menjünk ketten enni! — *monná kum poimoditan* (v. *poimodit*) majd eszem. — *piäpma karrema krū'tsne* az étel odaragadt a fazékhoz (tkp. megtapadt a fazékban).

mijje čahkasiepie, mije vīts čahkasiemienie čuönkšn mi ülünk, mi ötön együtt ülünk. — *tāte källqsemienie pliähcet* (v. *kuintie*) ez oldalt (sv. *på flat sidan*) fekszik.

monna kuhkene, lülenä (v. *lulelen*, v. *lülälisnie*), *nuortenä, orjinä, jällenä arrāmiene* én messze, keleten, éjszakon, délen, nyugaton lakom. — *tuhte ändon kuhkiebišne arrāmiene änn manna* ő még messzebb lakik mint én. — *jēn* (*vanéks* v. *uhče*) *folk' tášnie; tännie lantšn* sok (kevés) ember van itt; ezen a vidéken (v. országbán). — *mijje čiehtepe jahtaajt j'äč lahkan* v. *sijje sārätit* el kell

költözködnünk más helyre v. helyet kell változtatnunk. — *tuhte ałamā kalakā jūhti' pijjeln* (v. *toarešt*) *čācie'* (v. *čāciem*), *sū'ūi' muppien pealan* az az ember a vizen át fog költözni, a másik partra átszállni. — *tihte waččā kerhkse* (*kerhk'se*) *ihkim manna nélkülem* megy a templomba. — *pājam wačči'*; *tállom ies wačči'* hadd menjek! menjenek (hadd menjenek ketten)! — *alie' tahkā waččie'*! *farlige káinā tahkā* ne menj oda! veszedelmes út van arra (oda). — *nurtse* (v. *nüörtse* v. *nurtel'en*), *oqrjise*, *jallose*, *laulose waččam* éjszakra, délre, nyugatra, keletre megyek. — *nurtelte*, *lūelte*, *jēllelte*, *ōrjelte ʔałowam* éjszokról, keletről, nyugotról, délről jövők. — *monna kuhkelte ʔałowum*, *kahkse wuálkam* messziről jövők, messze megyek. — *jirdi ehkedāsan mijje tušniā* holnap estére ott vagyunk.

— *monna ʔarejgm ʔamm fäilam*; *monna miättoma* ezt a hibát követtem el; hibáztam (vétkeztem). — *im monna leikāh kann nāitam* nem lehetek el leány nélkül (sv. *jag kan icke vara utan flickor*).

mū vīte māna'; *mū vīteta māna aččen reākātamma* öt gyermekem van; az ötödik gyermek minap született. — *tāte pāhče*, *ann rōps čuho*, *uhčə* ez a fiú, a kinek vörös sapkája van, kicsiny.

pū'čēn oajjā čappies a rénszarvas feje szép. — *pū'čēi* (v. *pū'čēn*) *lies šmāvo miāsie'* a rénszarvasoknak kicsiny borjaik vannak. — *tihte miāsie jiroksa altane* (*pū'čēne*) ez a borju réntehénné (rénszarvassá) változik. — *miāsie' jarraks' štuorra pū'čēne* a borjak nagy rénszarvasokká változnak. — *miešie ih alta raukā'*; *sarova ih ruōnča eās tah rauk'* a borju és a réntehén rőfögnek; a rénbika és a rénökör azok nem rőfögnek. — *tušnie jēnā pū'čē'* amott sok rénszarvas van. — *pū'čē' puotea'* a szarvasok jönnek. — *waččete*, *puhčete*; *waččebe*, *puhčebe* menjetek fejni; menjünk fejni! — *puoča ałowas čarraka kattastüowum*; *tlje čäina lihka kannā fihk'* *puotih* a rén nagyon megvadult; hát bizony közelébe sem jöhettünk. — *tan piejjen pū'čē' para cuōmpi-čuōmpi* (v. *ʔuohki-ʔuohki*) *puotie'* ma a rénszarvasok csak csapatonkint jönnek [haza]. — *monna wuēi-nam*, *akta pū'čē poatā hajēkanen*; *pū'čē varrā lantn mietie*; *monna šterom* látom, egy rén szaladva (rohanva) jön; a rén a földön (föld mentében) szalad; megfogom. — *tihte puotin pūčēt rén nélkül jött*. — *iččem manna jēnepm wuīnie' kannā ān vīt*; *j'ēnemus pāčema* nem láttam többet mint ötöt; a legtöbb hátra (el) maradt. — *pū'čē* (*pū'čē'*, *kuēkte pū'čē'*), *lea* v. *leagala* (*liäh*, *lies*) *pqrqtallama*

(v. *porratallama* v. *hakčatqllama*) a rén (rének, két rén) megharap-
tatott [t. i. a farkastól].

kuólpa (*kuolōpa*) *pānie' fihkemen* a kölyökkutya fogat kap. —
wille jūra poatā vuēstie ih tihte ipmāriks voinije egy vadállat jött
(tkp. jön) szembe és félelmesnek (borzasztónak, veszedelmesnek)
látszott. — *vuōrñese puiti mijjen autelište ih mijje pāhkanimie*
(v. *pāterimie*) farkas jött elének és mi elszöktünk (elmenekültünk).

mannasiniä tatnä kihč' mért kérdezed? — *ēmnom kultel'*
hiszen én hallhatom (hallgathatom). — *tihte mū stōremus kihčije-*
niära ő az én legnagyobb ellenségem.

faunete! aññevošt tällie isten veletek (adien).

B) Mesék.

1. *Kräuwq n ih söurn piera.*

Tah kalékepon kahpu varrih, kogppače vitnijje tann pijevuls
koatan ih k'appače tessa vittnije, tlje tihte kakā einakan fihkih arrih
kootsen. tlje čöčteaponk luowut säjjeran, ih tlje hajekajihčiejeaponk.
tlje Kräuwq lijj škäqwahkappa ih söura murhkepa. Kräuwq wuélkā
hajeken, söura pāčele. tlje söura šlūwupa (v. *khloäkyākappā*) *än*
Kräuwq. söura wuānā, satnä pāčā, tlje kuhkete Kräuwose: «jélpele,
jélpele, tū° rauwa par wilkoka!» — *tlje Kräuwq čöčtā ih kałakā*
wärjašejitn. tälliä tänniä kaskšn jū söura vittnije pijevuls kuotien
sėjisa ih täšnie leä tammtālā, ih Kräuwq počas purriei nälñie.

A rénszarvasról és a juhról.

Ezek versenyt akartak futni, melyikök jut be a meleg házba és a melyikök oda bejut, az majd mindig a házban maradhat. Hát fölálltak egymás mellé, aztán elkezdtek futni. A rénszarvas gyorsabb volt, a juh pedig lassúbb. A rénszarvas megy rohanva, a juh hátramarad. Hát a juh okosabb, mint a rén. A juh látja, ő hátramarad, tehát oda kiált a rénszarvasnak: «öcsém, öcsém (tkp. unoka öcs, cousin), a te segged bizony fehér!» Ekkor a rénszarvas megáll, hogy majd megnézi. Hát ekközben a juh már bejutott a meleg házba és ott van mái napig, a rénszarvas pedig a kopasz dom-
bokon.

2. *Pū^uc' wellä šittema.*

Täjje viärtai pū^uc' lijén aļovas luomätij. tū^une jējjin luwoš' (v. luwoš'), ih waččič' parr^a pīra kuotie'. män tlj akte tispols puories mogra (mō^ora), mi säjjetä niäjiti pärn'ai fraskam (v. kiämps, v. šmuhks) wuēini. pō^oče ūjje soksom kiärth (v. thöllh^o) kanna (v. kanna). tihte pō^ories mō^ora mealā tamm, täll'ä akti jējjen pirjes' poaltā. tlje tah suōikket' tann čarrakā, oltie krēwie hajekeli koatšte (v. kuotie-pahkste). tähtie kiečstā pō^oc' aļovas wellä šittema, jih tahtie kiečstā n'äit' parnie' čähtijin äingqn ročšinšit (v. tairih).

A rénszarvasok vadak lettek.

A hajdani (tkp. azon világoknak) rénszarvasok nagyon szelidek voltak. Egész éjjel szabadok voltak és ott járkáltak csak a sátrak körül. Hanem volt egy gonosz vén asszony, a ki a leányoknak, legényeknek frissességét akarja látni. A rénszarvas nem tűri a rossz szagot. Ez a vénasszony tudja ezt, hát egy éjjel a [sátor füstnyilását fődő] vásznakat meggyújtja és ezek oly igen bűdösek voltak, hogy a rénnáj elszalad a háztól (a sátordombról). Ettől fogva a rének nagyon vadak lettek és ettől fogva kellett a leányoknak, legényeknek [öket] folyvást őrizni.

3. *Täjje viärtečä sārnie jüpmäln peira, kuktie jüpmäle pröuwota tum tamm jüwöräm.*

Štuorra juhko-peälam waččä, tlje vuōstak tiärewose waišiäm. tlje tamm šwattā, kaļakā satnəm kuittih togrešt tamm štuorra jēanam. täll'ä tihte šwōrug, satna kaļakā hanna tah raunije-kiäčie' kakčiv'. jüpmäle wuälkā kuhkebāsa tamm^a jeanā-peälam, tlje tierq-vose jiälliēm (v. hirkiem). täll'ä tamm šwattā, kaļakā satnum kuitti' toarešt tamm štuorra jēanam. men tlje tihte jess šwōrug, satna kaļakā hanna tah u'če krāšiū' (v. krāšiū') škutti' kakčiv', kussiä kaļakā viht škākala-kiäčšn krokcit (v. kröchtsit v. čüökcäštüt). män täll'ä jüpmäle wuälkā viäliä kuhkiäbāsan; täll'ä tiärōwosa kräqum jess. tälliä tamm jess šwattā kaļakā satnəm kuitti' toarešt tamm štuorra jēanqm. tälliä tihte maččelostu: «krepc' nunnahka tüön mü ročče!»

— *táll'ä huitskop jupmäle eihkänä kräuwon roččen nelle ih kučk-tane kijätn šteäraša k^oappaikējitie čogrište. tlje kräuwa kälä juh-kon toarešt; män täll'ä majäteje, kałakā hannä čuösktallih. tlje hajeketä pājješe woulose tamm štuorra jeanam, kusseļa jupmäle kahčelä tähtia kräuwon ruččen nülltie ih tann juhkose ih lauwa (v. šliäččan šattä). tälliä kälä ejječe seämmä kattan, ež täll'ä toqj-votä kräuwoša: «ežäm tatnä tui ičät kiämps jëlkiäi kuimie hajjekat ihkämt-aimomt».*

tälliä viht luknōna kuhkiepāsan tamm juhkä-peulam. tälliä tiärovose piärnōm, täll'ä tamm jess šwattä (v. birreše), kałakā sat-nam kuätti' tamm štuorra jēanān toarešt. tälliä piärrna maččelōstog: «šter', šter' tüöjīstie mü kuhkies alliste!» — tlje huitskop jupmäle eihkenä piärnān roččen nülle ih kälä čappieslikkū toarešt tamm štuorra jēanam. Kussü toarešt puēktete, tälliä jupmäle käjjēta piär-nōm ejjiese šmuhks wuejēkien autšte ež täll'ä toqjēvotä, kałakā tal-viän korrosqm fihkih oqrrī tājjä ejjiese oqneks jëlkiäi kuimie. tlje nūmētie tanm^a piärrnā tammtälä oqrā taleviän korrosem pejjeln.

Hajdankori (tkp. azon világi) mese istenről, hogyan próbálja meg isten emez-amaz állatot.

Egy nagy folyó parton megy, hát először előtalálja a jávorszarvast. Ezt kéri, vigye őt át azon a nagy folyón. Ekkor ez feleli, ő előbb (tkp. még) azokat a berkenyefe (sorbus) végeket fogja leharapdálni. Az isten messzebb megy a folyó parton, hát előtalálja a lovat. Ekkor azt kéri, vigye őt azon nagy folyón keresztül. De ez szintén feleli, ő előbb sietni fog azokat a kis füveket harapdálni, míg ismét a rúd végében fog hajtatni (befogatni?). Hanem ekkor az isten még tovább megy: előtalálja a rénszarvast is. Azt szintén megkéri, vigye őt azon nagy folyón át. Hát ez beleegyezik (tkp. megigéri): «ülj föl jól a hátamra (tkp. fogózkodjál erősen a hátamba).» Ekkor az isten csakugyan fölül a rénszarvasnak hátára és mind a két kezével megfogózkodik mind a két szarvánál fogva. Ekkor a rénszarvas átgázol a folyón; hanem hát eszébe jut, hogy előbb ugrándozni fog. Szalad föl és le a nagy folyón, míg isten leesik a rénszarvas hátáról és bele a folyóba és vizes lesz (nedves lesz). Ezután maga [vissza] gázol ugyanazon

partra és megigéri a rénszarvasnak: «te azokkal a te gyors lábaid-dal futhatsz mindörökre».

Ekkor ismét messzebb indul a folyó parton. Előtalálja a medvét és ezt is megkéri, vigye őt át a nagy folyón. A medve megigéri: «Kapaszkodjál, kapaszkodjál meg azokon a hosszú szőreimen!» Hát az isten csakugyan fölül a medvének a hátára és szépségesen átgázol a nagy folyón. Mikor átjut, az isten köszönetet mond a medvének gyors menéséért és ekkor igéri, [hogy] a tél keménységén át aludhatik majd azokkal a rövid lábaival. Hát így a medve máj napig (folyvást) aluszik a tél keménységén át.

4. *Alamā, k̄uutiē ih riärvō.*

Akta alamā, mi puältšn (v. wuēmišn) waččämienie, tlje k̄uutiäm kauna. tihte k̄uutiē taparānāma kirkiū-šwāks. tlje k̄uutiē šwattā tam alamam, kakka nihk satuqm rieihkietit tähtie šwākste, tälliä kakkā tann väartan maksuṃ fiłki'. alamā hujitskop viäihkit k̄uutiäm luous. tlje k̄uutiä säjjetä (v. šäjjetä) passked'tt alamam. alamā hujikte: «ih kak' manṃm pū"ri'!» — k̄uutiē jeahtā: «tihte tann veartan maksuṃ». — ijje alamā jāhkieh k̄ännä. tälliä k̄uutiē jeahtā: «pō'tie', k̄älekien huliksattī', k̄ossiä no'kotom tiärvus'en, miŋje kalakā wizonštūt, attā jēmoka tihte tann veartan maksuḡ». — tälliä hujitskapp huliksattejeaponk, kussiä poaries jädliem tiärowseaponk. tälliä tamm kihč' (kihčije'): «mi tihte tann veartan maksuḡ?» — tihte jeahtā: «manni tann veartan pō'ries šlējetaka, k̄ätatam tann veartan maksu"m, ih tihte jēmaka». — ijje tälliä kanna tihte alamā jāhkije'. alamā šeitā viälie kukiä-pāsan wačč'i', kussiä tiärvuseaponk aktum, miŋje satnan jeahtā. — «tällöm eän!» k̄uutiē jeahtā. tälliä waččepōn viäliä uhčē stühčēm, tlje tiärvuseaponk pō'ries piekem. tam kihčijeaponk: «miŋje tihte tann veartan maksuḡ!» — pō'ries piehie jeahtā: «manni aktā tann veartan pō'ries šlijitaku; k̄ätatqm tann veartan maksu"m, ih tihte lea jēmaka». — ijje tälliä kann alamā jāhkije. alamā viälie kuhkebm säitā (v. säitā) wačč'i', kussiä tiärvuseaponk aktum, miŋje satnqn jeahtā. k̄uutiē jeahtā: «tällöm eän waččie'!» — tlje waččepōn viälie kuhkiepāsan tamm puältom, tälliä tiärvuseaponk riävum.

tamm kihčjeapontk: «mā tihte tann veartan maksu^m?» — rievo kihčje: «kie tihte tann veartan maksu^m kalakā uti^h?» — kūtie švōrua: «tuota alamā». — «mann autšte?» — kūtie jeahtā, satnum leä viehkietammā kirkie-švalksta, tälliū mannā toivohtum tann veartan maksu^m. — riävo semmata tann alamuse: «pō^otie', mannam hulēk' töreslahkan!» — alamā hulekije, tälliū riävo kihčje: «mam mun'en uottā? tälliū kalakom tatnom viühketit jēmi^hštie». — alamā toivohte iēse puōihkem. tälliū wāččepon kūtien koqikā. riävo kūtiem kihč: «mah lie alamā tann veartan maksu^m čēanādam? vējis' (vī's') mannum tann švalhken kojākā», satnā šeitā wuēini', tälliū huliksättiū tahkā. tūⁿā ku^lumus tann^a kirkiū-švalhkan peūlese pōtie'. tlje riävo kuhče kūtiem, kalakā prōwih čihtedēit ih iēmse tibretit s'ammā lejin para kuh aučen (autšen). kūtie hujitskap čihtedā ih taparna. tlje riävo kuhče, kakā čaraka rihči', satna wuēinā, mah hearā luowus rihčenit. kūtie hujitskqp rühčā, män eččje hiewie luowus rihčelāt. tälliū riävo jeahtā tann alamose: «wāččājen tälliū ih pājen kūtiem pāčē' tann šwalks». tälliū hujitskop kūtie čiehtie jāmī' tannak s'ammā šwalks.

kussie rievo ih alamā walowuma pu^ulukse (pulukse), tälliū riävo kihčje alamom: «takka kalakam ējjiče tamm pu^uhkam waltī', häll vie kak' tatna puēkti'?» — alamā jeahtā: iče kak' waltī'. — kustom tälliū kakkom waltī'? — alamā jeahtā, satnā son puōikem fuaraša tann uhče juhkon soaf^ese, tälliū tūstiū fihk' jirotn (jiretn) iēče waltī'. — nüppien piejjen tälliū riävo wuā^ukse tamm soafam, tälliū hujitskop puōihkem kaunā. tälliū puōihkse jeahtā: «tū huspontā tajōvoti, kalakam monna tatnom fihki'. — «ja, armiā tihte leä toivahtoma, tälliū čüht' fihki' waltī'; män pāj' hannā mannā uhče konšt' tarejam». — riävo thühčje, lustu wuā^ujini', kuktens konšt' tälliū puōihke toroji. puōihke l'akkste (čöčste) kuōktien jilkien nille ih jūštstū wgrakse riäwum jāmas. riävo pūllje, wuā^uākā par hajeken, kuktie par hearā, kussie lahkse poatā. tlje jeahtā: «hearāwōn kuūt, helle lejowuⁿ piūselijjim». — tlje riävo jeahtā riht: «imm^a kalak' wiäliū pāji' puēihk' konšt' tarājih, förän waltam; tlje puēihk' sonn oajjam mūg lēttiē'».

tlje riävo riht nüppien piejjen f^učije, kukā mealā, kalakā tamm

alamqm tiärrošet. tälliä hujitskop tiärrošosi, tlje jeahtā tann alamose :
 tihte puóihke (v. puihke), mam tatne tälliji' mū koajakā, tihte wq-
 rākā mū oajjam lētti'e'. ečči lijim pāhkāngmmq, tel'e lēim oajjam
 tassoma». — alamā jeahtā: iēm monna nan rāriem utnie'. riävo
 jeahtā: «čiäht' j'äčebm tälli'». — alamā jeahtā, ijje sū nan jeača eän
 šnarakan-ankan'. — «ja, kuštem kalakam tlje täitie kauni'?» —
 «tähtiä s'amma soafšte». — tlje viht riävo wuólkā ih theankatā:
 «imm^a kalak' šnarakan ankanītie pāji' konšt tareji', fōran waltam». —
 āretn tälliä viht riävo wuókša tamm soafam ih šnarakan anka-
 nītie kaunā täsnüä. tlje jeahtā täitie snarakan ankanītie: «tijjen
 hošpontā tojarahtomā, kalakam monna tijjem fihki'». — «ja, armie
 tihte tojarahtomā, tlje čäüht' fihki' waltī', män pāje' hannā mijjim
 aheče jüöjökīh fōran waltā'». — tlje riävo tühčije lustq (lusto)
 kü^alui', kuktemslikke tah šnarakan ankan' jüöikiä'. tälliä šnarakan
 ankan' alekst' rōli' tann waštieslikkā, ukte riävq pillije ih wuólkā.
 kussie kähkse poatā, tlje jeahtā: «imm^a kak' minniä tahtie hiečste
 pāji' snarakan ankanītie jüöjoki', fōran waltam. tah čäinü mǣnnom
 palttiä'».

nuppien piejjen tällä viht lukōna, kuppāne ārvete, kalakā
 tiärrošet tamm alamām, mī satnum tērije. tälliä hujitskqp tiärowosa.
 tljā riävo jeahtā: «tatnā mǣnnom t'ārema alovas čarraka; skēhk'
 tah šnarakan ankanītie mū koajakā, mah juöiki'e' (v. jüöjökīe') tann
 waštieslikkā, uktie čäinü mǣnnom palltije'». alamā jeahtā: «im
 monna nan rāriem utnie'». — riävo jeahtā: «monna leim (satnā
 leä) wuóinama tū kāsñ ankan', muñien (sutñen, sutñ'en) täitie
 wöttie' (kakā wötti')». — alamā tojovote, atte kalakā fihki'; täitie
 kalakā kaunī luäppala-peülešn, mī orjališnie tamm mu koatiäm.
 āretn tällä riävo wuókša tamm luäppalom, tälliä hujitskqp kaunā
 kāsñ ankan' luäppala-peülešn. tällä jeahtā kāsñ ankanītie: «tējjēn
 hošpontā tējjim tojarahtomā munn'en, kalakqm fihki' tijim waltī'». —
 «armiä tihte tojarahtoma, tälliä čiäht' fihki' waltī'; män pāje'
 hannā mējjēm pēssētejjētn fōran waltā'». — riävo thühčije (thüh-
 čije), atte čäppie šittije, pājā kāsñ ankanītie luäppalasan wuóleki'.
 tah wuäjet' lñäppališnie, eäh poštātā kann kattāñ pōoti'. riävo māje
 čor'vo, kāsñ ankan' para kuh eäh külqñ kannā (v. para kuh ū'e

ikūloma). riävo wuürtä koļomq piejje, kuluma jējje, miññemust wiš-teawq, tlje wuülkā wuāman, kūāsn nealan korjējij. tihtā aļamā, mam riävo viāhkietammā jāmiemistie (jēmiķēstie), wuāinājamā, attā kalakā riārum tiūrowusit, tālliā skattā, kūāsse keačā (v. nōp-čije). tann kūāsn nealan tamm^a riävo kärjiji ih tālliā supestallā: «ēmma kak' viāliā nākān aļamām warjālit jāmiemistie». — tlje aļamā tamm kanalā, tlje aļamā ļoi'tele ējjicse uhēe akšam woļose. akša kahča riarun seipien nille, čuchpšta seipiem ārq. riävo hajekela ih jēahtā: «imma kak' viāliā nūmetie supestallā' kūāsen noalešn; tālliā s'eipiem ijjičen tassajijjim».

Az ember, a kigyó és a róka.

Volt egy ember, a ki lombos erdőben (fenyőerdőben) ment és talál egy kigyót. Ez a kigyó odaszorúlt egy kőhasadékba. A kigyó kéri az embert, ugyan segítse őt ki ebből a hasadékból, akkor megkapja majd e világnak jutalmát. Az ember csakugyan ki (tkp. szabaddá) segíti a kigyót. Ekkor a kigyó meg akarja szúrni. Az ember fölkiált: «ne ölj meg engemet!» — A kigyó mondja: «Ez e világnak jutalma». — Nem hiszi az ember. Hát a kigyó mondja: «jőjj, menjünk el együtt, a míg előtalálunk valakit, a ki bizonyítani fogja, hogy a halál e világnak jutalma». — Hát csakugyan mentek együtt, a míg egy vén lovat találtak. Ekkor ezt kérdezik: «Mi e világnak jutalma?» — Ez mondja: «Én e világnak öreg rabszolgája vagyok, kívánom a világnak jutalmát, és ez a halál». — Most sem hitte az ember. Az ember még tovább akar menni, míg valakit előtalálnak, a ki igazat mond. — «Menjünk!» mondja a kigyó. Hát mennek még egy kis darabig és előtalálnak egy vén kutyát. Ezt kérdezik: «mi a világnak jutalma?» — A vén kutya mondja: «Én e világnak egy régi rabszolgája vagyok, kívánom e világ jutalmát és ez a halál». — Most sem hisz az ember. Az ember még tovább akar menni, míg valakit előtalálnak, a ki igazat mond. A kigyó mondja: «hát menjünk!» Mennek még tovább az erdőben, és előtalálnak egy rókát. Ezt kérdezik: «Mi e világnak a jutalma?» — A róka kérdezte: «ki az, a ki e világnak jutalmát fogja kapni?» — A kigyó feleli: «az az ember». — «Miért?» A kigyó mondja: őt kiségitette a kőhasadékból, hát én ígértem [neki] e világnak fizetését. — A róka sugja az embernek: «jőjj,

kövess engemet félre». — Az ember követte, hát kérdezte a róka: «mit adsz nekem? akkor én meg foglak segíteni a haláltól». — Az ember odaigéri a bakkecskáját. Ekkor odamennek a kigyóhoz. A róka kérdezi a kigyót: «vajjon megérdemelte-e az ember e világnak jutalmát? Mutasd meg nekem azt a hasadékot (tkp. mutass engemet azon hasadékhoz)», ő látni akarja. Ekkor együtt indulnak oda. Mind a hárman a köhasadék mellé jönnek. Ekkor a róka megparancsolja a kigyónak, próbáljon beleszorulni és ugyanolyan módon erősítse magát bele, (csak) mint az elébb. A kigyó csakugyan beleszoronkodik és odaszorúl. Ekkor a róka parancsolja, hogy erősen igyekezzék [kiszabadulni], ő majd meglátja, vajjon ki bírja-e magát onna szabadítani. A kigyó csakugyan erőlködik, de nem bírta magát kiszabadítani. Ekkor a róka azt mondja az embernek: «menjünk most és hagyjuk a kigyót a hasadékban (maradni). Hát csakugyan meg kellett a kigyónak ugyanabban a hasadékban hálnia.

Mikor a róka és az ember egy darabra előrementek, hát kérdezi a róka az embert: «vajjon magam fogom-e azt a bakkecskét elvenni, vagy talán te fogod elhozni?» Az ember azt mondja: «magad fogod elvenni». — «Hol (tkp. honnan) fogom elvenni?» — Az ember azt mondja, hogy a bakkecskét elviszi (odaszállítja) a kis patak rétjére, ott holnap magad elveheted. — Másnap a róka megnézi azt a rétet, hát csakugyan megtalálja a bakkecskét. Azt mondja a bakkecskének: «a gazdád ígérte, [hogy] meg foglak kapni». — «Igen, ha ez megígérte, hát kell, hogy elvehess engemet; hanem engedd előbb, hogy én kis kunsztokat csináljak. A rókának mulatságosnak tetszett látni, milyen kunsztokat csinált a bakkecske. A bakkecske fölugrik (föláll) a két lábára s majdnem agyonszúrta (öklelte) a rókát. A róka megijedt. Megy futva, a mint csak bír, a míg messzire nem ér. Ekkor azt mondja: «mégis jó, hogy életben szabadultam meg». — Aztán megint mondja a róka: «nem hagyom többet a bakkecskét kunsztokat csinálni, míg el [nem] veszem. Hát biz a bakkecske majdnem ketté hasította a fejemet».

A róka másnap megint elment, a hol tudta, hogy az embert találni fogja. Hát csakugyan előtalálta s azt mondja az embernek: «az a bakkecske, melyet te hozzám küldtél; az majdnem a fejemet hasította ketté. Ha meg nem szöktem volna, elvesztettem volna a fejemet». — Azt mondja az ember: «nem tehetek róla (tkp. nincs

nekem semmi tanácsom)». — A róka mondja: «mást kell küldened». — Mondja az ember, nincs neki semmi egyebe, mint malaczai. — «Igen, hol fogom azokat megtalálni?» — «Ugyanazon a réten». Ekkor a róka ismét elmegy és gondolja: «nem engedek a malaczoknak kunsztokat csinálni, míg el nem veszem». — Reggel tehát ismét megnézi a róka a rétet és a malaczokat ott találja. Azt mondja a malaczoknak: «a ti gazdátok megígérte, [hogy] titeket megkaplak». — «Igen, ha ő megígérte, hát kell, hogy elvess, hanem hagyj előbb egy kicsit bennünket dalolni, mielőtt elveszesz». — Hát a rókának mulatságosnak tetszett hallani, hogyan dalolnak a malaczok. Ekkor a malaczok olyan csunyán kezdtek visítani, hogy a róka megijedt és elment. Mikor messzire jön, hát azt mondja: «semmikép sem fogom ezentúl megengedni a malaczoknak, hogy danoljanak, mielőtt el [nem] veszem. Ezek ugyancsak megijesztettek engemet». — Másnap ismét elindult, a hol gondolja, hogy az embert találni fogja, a ki őt megcsalta. Hát csakugyan előtalálja. Mondja a róka: «te engemet igen nagyon megcsaltál; elküldöd nekem a malaczokat, a melyek oly csunyán daloltak, hogy engemet ugyancsak megijesztettek». — Az ember mondja: «nem tehetek róla (tkp. nincs nekem semmi tanácsom)». — A róka mondja: «láttam (látta) a te libáidat (tkp. lúdnak fiait); ezeket add nekem (neki)». Az ember igéri, hogy meg fogja azokat kapni, meg fogja találni a kis tó mellett, a mely délre van az én házamtól. Reggel tehát a róka megnézi a kis tavat; hát csakugyan megtalálja a libákat a tó mellett. Ekkor azt mondja a libáknak: «a ti gazdátok benneteket nekem ígért, hogy majd titeket elvihetlek». — «Ha ő megígérte, akkor kell, hogy elvihess (tkp. kell kapnod vinni), hanem hagyj előbb bennünket megmosdani, mielőtt elveszesz». — A róka gondolja, hogy ez szép lesz. Hagyja a libákat a tóba menni, ezek úszkálnak a tóban és nem jönnek vissza a partra. A róka ugyan hívja, a libák csak mintha nem is hallanák. A róka vár három nap, három éjjel, végre megunja és elmegy az erdőbe; egy fenyő alá feküdt. Az az ember, a kit a róka a haláltól (a meghalástól) megsegített, meglátta, hogy a rókával találkozni fog; hát siet, fölmászik egy fenyőre. A fenyő alatt a róka feküdt és mondja: «nem fogok többé egy embert sem megótalmazni a meghalástól (megsegíteni a haláltól)». — Hallja ezt az ember és az ember leereszti a maga kis fejszét. A fejsze a róka farkára esik,

levágja a farkot. A róka elfut és mondja: «nem fogok többé így beszélni a fenyő alatt, most elvesztettem a farkomat.

5. *A s s k a* (*pissije māno*).

Aktn aikien alamuč' jühtiämienie asska-tiüpien. tlje pissije mānō ēččiji kīrti kannā, tlje poatā lihka. tlje alamuč' pillejijjin urrijijjin aktn lahkan. mūēt' talļom piäje', mūēt teäkak' čüöhpije', mūēt' tü'rk' tojač'. tlje asska čihkenä kūäsen kiärahäsa. tlje alamuč' wučjñije', poatā tann lihka, tlje keäčts pohkädihči'. tlje asska wučjenā täitie, tlje fuēr'kete ih ēččije kiäččiepāsan poatie' kanna. men tlje keäčts, mah akšam slīpiä' (v. slīpiä'). tlje asska täitie wučñije tlje mogrrätuowā, tahkā lukñona, kačakā täitie waltih. tlje akšā-slīpije čuohpste asskom kauotā, tlje tähtie kiečstü asska ngħkā ih ai šattā.

A hold (sütő hold).

Egyszer emberek költözködtek holdfényben. Hát a sütő hold nem akarta túrni és közel jön. Ekkor az emberek megijedtek, megálltak egy helyen. Nehányan tüzet raktak, néhányan sátorgerendákat vágtak, néhányan galyakat tördeltek. Ekkor a hold fölül egy fenyőfának a csúcsára. Az emberek látták, [hog]y nagyon közel jön, hát ketten összébújtak. A hold látja ezeket, nevet és nem jött közelebb. Hanem voltak ketten, a kik fejszét köszörültek. Meglátta ezeket a hold s megharagszik, oda indul, hogy majd ezeket elviszi. Ekkor a fejsze köszörülő ketté vágja a holdat és ettől fogva fogy és nő ismét a hold.

6. *P o ű t n mān ā*'.

Akta poűte jēn mānā' atnā. tlje jakteje ih lāhpā lāhkiām taistitse mānistā kōte-jarakan. moarā-kāriām ai lāhpā, maištiā mānā' kalekies suhpodit. keühe', tah aššalomš' atnā, kukkies mānā' siēkti' (čuhktuowih). koļoma ruāhkā hājepanā, fōaran wučkše. poatā kōte-jarakan, kačakā walti' tammā' ičše kāriām. oššota jū mānā' čuhktasn jāmāma. poqtā tahkā, tälliä mānā' jielēmienie. tälliä untärčä, kuktie tah lēü', jeallomā tann kuhkiem. mānā' fuēlatama, muorrij'e' mātātqma. veearaltn āhēü jieliahtamma ijjieše sqknenā. tälliü

pohtä tamm wuäinā, tälliä ošotä, attä satnan stuorra väaraltn ähčüä lea piéjjen nuölesn. tälliä téjjepe tah ijjieše mānā' poqstete ih tah jiälijin, stuora šettijin ih jupmele soknejiji täitie hervän hülsam.

6. Egy gazdának gyermekei.

Egy embernek sok gyermeke volt. Hát költözik és (ezekből a) gyermekeiből a felet ott hagyja a sátor helyén. Csontedényt hágy, a melyből (tkp. melyekből) a gyermekek rágesáljanak. Ime, azt gondolja (tkp. azokat a gondolatokat bírja), [hogy] a gyermekek majd éhen halnak. Három hétig oda van, míg utána néz. Oda jön a sátorhelyre, hogy majd elveszi az edényét. Azt hiszi, gyermekei már éhen haltak (tkp. meghaltak éhségben). Odajön, hát a gyermekek élnek. Ekkor csudálkozik, hogyan éltek meg ezek oly sokáig. A gyermekek ide-oda járkáltak, bogyókat ettek. Az égneek atyja táplálta (hagyta élni) őket áldásával. Látja ezt a gazda, hát elhiszi, hogy csakugyan van a nagy világnak atyja a nap alatt. Ekkor visszavette gyermekeit és ezek éltek, nagyok lettek és isten jó egészséggel áldotta meg őket (tkp. áldott azoknak pompás egészséget).

7. Kļõäzka neitā.

*Aktu aikien akta ǰallā, mijje ējječe ǰaktarom ǰalakā prūrih. ǰäll'ü nāmhahta ējjiče wēälloǰistie ǰū"na ǰaik, mam eäh poqstata (v. poqstln) piästiü'. veántā, eäh kakkies ǰoarešt vujämüä-ǰlahčam puäktet (eäh nügra' puäkt' kǰnnā ǰoarešt v.-k.). täll'ü ǰihtē nāitā kļuäkzäkappā eän lāwepā. nāitā rārešte, kalekebun hannā karr*teli-jit; täll'ü hujitskǰ tairečöpqnk tänn'ü veasā wārešn. kossiü leaponk karr*talama ǰū"na ǰaik, täll'ü wuilkteponk toarešt tamm kļghčā-wuä-miäm tū"ne kajak willokum.*

ǰlje kallaskoppǰ ploškse ih šō"wadatta: «kuktiü täll'ü ijjē hannā méjji kǰnn poqstata pootie'? kǰktiü leü täll'ü kuh ǰelekt'? ējjä kak' hiävi' poqstata pračoušti' (v. réhčalit)? täll'ü öpqǰ kļuäkzäkappā werra' (v. werr'he), okte ijjē kǰk' wēllokǰ mü häävi' pir'hki' (v. p'er'ki' v. lāhpielit). mealama ǰamma kallie lām ējječen willokum ǰū"na tällemā». — kēähč', äččüä lijjok māje mānite ont' kannā.

Az okos leány.

Volt egyszer egy ember, a ki a leányát férjhez akarta adni. Hát vad rénjeiből nászajándékul odaadta mindazt, a mit nem ereszenek vissza. Gondolja, nem fogják az erdei [mély] völgyön keresztül juttatni. Hát a leány okosabb, mint a völgeány. A leány tanácsolja, hogy elébb kötözzék meg (t. i. a rénszarvasokat); aztán csakugyan legeltették őket azon a vadas hegyen (t. i. a hol a vad rénszarvasok tartozkodtak). Mikor mindet megkötözték, ekkor keresztülhajtottak a völgyes erdön minden vad rént.

Az ember csudálkozik és mondja magában: «hogyan van az, hogy most még egy sem jött vissza, mintha lábatlanok volnának? [a vadren állomány] nem bírna vissza jönni? [gúnyosan mondja:] Sokkal okosabb kópék, hogy ne bírnák vad rénjeimet hátrahagyni. Tudtam azt, hogy nem ajándékoztam oda minden vadrenemet (v. egész vadrenállományomat). — Ime mégsem szívesen adta oda a gyermekeknek.

8. *Aktu poŋtn pīra.*

Stuorra krēwīem atnā. ʃaktara par tairiemienie. stālan alekie poqtie jih tam krēwīem waltī (v. waltije v. waltijejji) ih tairije neitqm. tʃlje poŋte hoħčela, attā ʃaktera kuhkiem hajepāna, tāll'ā rājā nō"romus alekiem, kakā lukñonit hohčē: jū sonn štālā wuēlktī. tāllīā nō"romus alekie lukñāna, stālan kuotiem seākčā, tāll'ā wuēinā krēwīām ʃuobahkšn; tʃlje seākčā čāčū-kaltīn pealešn, tʃlje wuēinā oappopq poqtā čāčien mietie, tʃlje jājjetā oappopon wote, tāllīā oappopq wuēinije, attā wiđłlopq, tʃlje jeahtā, kakā kuēihtitit, ulʃus štālā wuēinih. mūn tʃlje sorrna oappapāsan, satnā kuhkiām hohčemq, annān kaunā, satna čarrāka čuhkteče. tāll'ā oappopq kōqtan wuēlčēkā ih kałakā kruotom koqjwih (koqjwih). štālā wuēštīmene vējārn peārķā', tʃlje neitā kojovā peārākā' kārān ih tʃlje kałakā liāmum ūñōrih; tāll'ā eāñkqn piāštele koun-arnan. tʃlje jeahtā štālose, satna čēahtā kaltejāsan ih tah peārākā' škū"lih. kaltejāsan poqtā wiđłlopun koqikā, tʃlje koqsssta wiđłlopm tāistie vējārn pearakiste ih tāll'ā rājā wiđłlopm hāimota, kałakā ʃāi nūppiūi kuōktien wiđłloi mietie ih prōwuj (prōwih) stālam āmiełueši.

tälliä huitskapp lukñona hüimota sārnenä, atta štālā wuélk-tama krēwem ih oqppopm. tälliä poñte rājā tūⁿä ičse kułomq ale-kiä' ih täll'ä bihkomta, kuktie kałekies tuoimiätiit: akta kałakā poqššā-raikiem kuđihti', nüppie kałakā oksom kuđihti', koglāmata kałakā šnurra' tołovoñit ih jājjekā kałekies taħkā puot', alies štālā' vuéptest', kałekies kuđihti', kussiä lies ogrājättemq.

tälliä poñtn kułoma alekie' loķñon' stālan'koģika, kałekies krē-wiem poqštata walti'. tļje akta poqšša nūlmesn kuđihtie, nüppie oksn, kułomata lūobahkšn šnurra' tołvoti. tļje štālā kułā: «mainie taħ šnurra' lies štučpmamīnie?» tļje seihtie ičse poqrāsems^e aleķiem, kukā čüöčcelit, ołokse wārjašit, mainie taħ šnurra' pāhā' lies štiep-mami^en'e. tälliä tihte kihčie: «kokkā kałakam poqškietit?» — «čžām poqškēt' oks-raikiem». tļje hojēt (hujit) poqškietie oks-raikiem. tļje poñtn poqrāsems aleķie lįjje oksom kuđihtemi^en'e. tļje tihte toqšteti, stālan aleķiem piāsste (v. piāseste). tļje stālā kułalā, atte šnurra' lies hannā štiepmanienie. «maitie tihte pajaktaijā lea tarejamienie? iļje hiäviä' taħ kannā šnurra' viättelijit!» — tälliä rājā kaskqlums aleķiem kałakā ołokse poqškietit ih viättelit taħ šnurruh (v. taittie šnurrite). täll'ä tihte kihčie: «kukkā kałakam poqškietit?» — «äžem poqškēt' kaska-kuotien paktā». — tļje poñtn kaskqlums alekie ai puéktietammā kaska-koqtā. täll'ä tihtā tamma jēs toqštata ih piāštā jih ai lukñona, šnurra' tołvota. täll'ä viht štālā jiähtā: «maitie tuh kuékte pajaktaijā tarejamienie? eāh hiäviä' taħ kannā šnurrite viättelit!» — täll'ä rājā nüöramus aleķiem ai puqškietit ołokse ih viättelit taħ šnurra'. täll'ä tihte jis kihčie: «kukkā kałakam täll'ä poqškietit?» — äžem poqškēt' poqššā-raikiem». — tļje poñtn nō^oremus aleķie lįjje takkā jēs kuđihtemienie (v. -mine), tälliä tihte tamm jēs piāštā. täll'ä viht štālā kułousattā, maitie taħ sū kułomq aleķie' tarejamienie. «eāh pajaktaijā' hiäviä' taħ kuñ šnurra' viättelit! čiähtam monnā jejjēče čüöčcelit, wārjašit, maitie lies tarejamienie». män tļje hanna supcstallā: «kukka kałakam tälliä poqškietit? émmom poqškēt' poqššā-raikiem». täll'ä poñtn nō^oremus aleķie takkā jēs kuđihtemienie, täll'ä tihte stālam jēs piāsiästije. täll'ä krēwem iļjičse waltiejčjjin poqštata jih oqppopm ai meatan.

Egy gazdáról.

Nagy rénszarvas nyája van. Csak a leány őrizi (van őrizőben). Az őriásnak a fia jön s elveszi a nyáját és a legeltető leányt. Ekkor a gazda aggódik, hogy a leány sokáig oda marad, s elküldi legfiatalabb fiát, menjen el keresni; már valószínűleg az őriás ragadta (vitte, vezette) el. Ekkor a legfiatalabb fiú elindul, megvigyázza (szemmel tartja) az őriás házát, hát látja a rénnyáját a réndombon*); aztán leleselkedik a vízforrás mellett; hát látja, hoga jön vizért. Ekkor mutatkozott (megjelent) a hoga előtt, s látta hoga, hogy ez a bátyja s mondja, vigyázzon (óvakodjék), hogy az őriás meg ne lássa. Hanem [a legény] azt mondja a hugának, sokáig kereste, míg megtalálta, ő nagyon éhes. Ekkor a hoga haza megy, hogy majd a fazékból kimer [valamit] (tkp. a fazekat meri). Az őriás [épen] vadhúst főzött, hát a leány kimeri a húst egy edénybe, hogy majd a levest leszűri. Ekkor véletlenül (készakarva?) a tűzhelyre (tkp. hamutűzhelyre) eresztí (ejti) [a húst]. Hát azt mondja az őriásnak, neki a forráshoz kell mennie és a húst (tkp. húsokat) a hamutól megtisztítani. A forráshoz jön a testvérjéhez, a bátyját megvendégeli a vadhúsból s aztán hazaküldi testvérjét menjen el a másik két bátyjáért és kísértsek meg az őriást agyonütni.

Csakugyan haza indul, megmondani, hogy az őriás vitte (hajtotta) el a rénnyáját és hugukat. Hát a gazda elküldi mind a három fiút és oktatja őket, hogyan cselekedjenek. Az egyik a sátor hátsó részének a (*poqšša*-nak) nyílását tartsa szemmel, a másik az ajtót vigyázza, a harmadik, a másodéves rénbikaborjúkat hajszolja és éjjel jöjjenek oda, hogy az őriás észre ne vegye és vigyázzák meg mikor elaludtak.

A gazda három fia elindult az őriáshoz, hogy a rénnyáját viszszevegyék. Hát az egyik a *poqššua* szájánál leleselkedik, a másik az ajtóban, a harmadik a réndombon a másodéves rénbikabornyukat kergeti (zavarja). Az őriás meghallja: «miért zajongnak (nyugtalanoknak) a borjuk?» Hát megparancsolta a legidősebb fiának, keljen föl, nézzen ki: miért nyugtalanoknak (zajongnak) azok a rossz borjuk. Ekkor kérdezte: «merre lépjek ki?» — «Kiléphetsz az ajtónyíláson.» Hát csakugyan kilépett az ajtónyíláson. Ezalatt (tkp. ekkor,

*) Bekerített helgy, hová a rénszarvasokat fejés vagy fölszerszámolás végett be szokták terelni.

hát) a gazdának legidősebb fia szemmel tartotta az ajtót. Ez fogadja, az óriás fiát megöli. Az óriás hallja, hogy a rénborjuk még nyugtalankodnak. «Mit csinál az a szaros? ném bírja a borjukat sem megkötözni!» — Aztán megparansolja a középső fiúnak, hogy menjen ki és kösse meg a borjukat. Ez [is] kérdezte: «merre menjek (lépjek) ki?» «Kiléphetsz a középső sátron (t. i. a sátor középső részén levő nyíláson) keresztül.» [Ezalatt] a gazdának a középső fia szintén elérte a középső sátrat (középső nyílást). Ez is fogadja azt és megöli s szintén elindul, a borjukat hajszolja. Ekkor ismét mondja az orias: »mit csinál az a két szaros? nem bírják a borjukat sem megkötözni!» — Hát megparancsolja a legifjabb fiának, hogy szintén menjen ki és kösse meg a borjukat. Ez is kérdezi «merre lépjek hát ki?» «Kiléphetsz a *poqšša*-nyíláson.» Hát a gazdának legifjabb fia szintén ott leskelődött és ezt is megölte. Ekkor az orias megjed (aggódik, töprenkedik), mit csinál a három fia. «Nem bírják a szarosok a borjukat sem megkötözni. Nekem magamnak kell fölkelnem, néznem, mit csinálnak. Hanem hát még beszélgetett [magában]: «merre lépjek ki most? Kiléphetek a *poqšša* nyíláson.» Ekkor a gazdának legfiatalabb fia még ott vigyázott, és az óriást is megölte. Aztán visszavették a nyájukat és hugukat is vele (együttal).

9. Askfëjjesä ih poántan pëjjera.

Askfëjjesä mealä, atte rujukka (v. räjjekä) poqntä tann piäjjien kalakä poqti' wueji' tann käinan paktä, tälliä Askfëjjesä čāñā süghkan (v. wuässan) sëjjesa eh täll'ä leä hojjëmienie, satnom sijjetie' kanakana krö^anih ih i^e lie' sū^a tüptema oqjja kannä. poqntä tamm koluje, tälliä tühte maččelustug sū^a täll'ä oqjja tanna sëjjenie. Askfëjjesä jeähtä: «vijjim; täll'ä tatnä čāñ' tann wuässn sëjjesa». tälliä hujitskap poqntä čāñā tann wuässn sëjjesa, tälliä Askfëjjesa karrašta wuässom kurräwijnä ih tälliä lëktie tamm poántam tann wuässn sëjjesa. čähta škógrrie wuässa tihte jës, tälliä poántä mossksšistiäji tann^a wuässn sëjjesa, täll'ä Askfëjjesä waltiäji tann poántan jialliäm ih lassiem eh täll'ä lukñona ejjěcsä hosspoqntan koqjakä. tihte jës kihčije: «kuštie tatnä tomm jëñum rejjekam kaunqmq?» Askfëjjesä švörua: «ö, mannä jaurien pqtñešte». husspoqntapq kihčije: «takka

viäliä ai täppenä? — jēho viäliä kounesiije tähtiä tähtiä slājište. husspoantā kihēije: «kuktemslikkā tatnā tahkē puēktietih?» Askfjjesä švōrug, satnā čāñajij strōjji-siāhkann šējjesa ih tälliä kohčaji aktom, kalakā satnom luājjetī (v. luōjiti) tan jēña-prütņijen sējjesä; tälliä satnā wuōjaji (v. wogjaji) jaurien patnan. «ih stuorra akšam utņijejjim ai tann» ējjičen siāhkan šēsniä. jaurien patnestä kauni-jijim tū^ana taitie, majitie atnam». — poantā kihēije: «noq tle (= tälliä) jiälliem ai täppelte kaunējih?» — Askfjjesä švōrug: «jā, jidnūp jiällie' ljiin ai täppene, män iččēm mgnnā waltie' kannā mājra (v. jēnūpm), än behōvujim». — poantā kihēijä: «kuktem tälliä päjjese puāktietī?» — Asskfjjesä švōrua, satnā wuōjāijji kus-siä kattan. poantā kihēije: «kuktem tälliä jidñan nälliä jēss puāktietī?» — «mannā täiniä ijjichen akšenä plūōhkijijim (v. raikemdim) jidñum.»

tälliä poantā jidhtā, satna kalaka ai tahka. poantā lukñona štuorra strōjji-siāhkanne ih jauran raikiem čūchpā ih tälliä šwattā aktem, mie (v. mēä) kakā satnum luājjetī tann pratnan. tle poantā wuōjajij ih ēčēiji viäliä päjjese poatie. Askfjjesä ējječe poantana šuttijejji.

Asskfjjesáról és a gazdáról.

Askfejjesa tudja, hogy gazdag ember fog azon a napon kocsin (tkp. hajtvaj)jönni az úton. Hát Askfejjesa bebujik egy zsákba és jajgatott, hogy őt királynak akarják koronázni s neki nincs olyan feje. Az ember hallotta ezt, és fogadkozik (igéri, beleegyezik), hogy ő neki van feje e helyre. Askfejjesa mondja: «meglehet; hát bujj bele ebbe a zsákba.» Az ember csakugyan belebujik a zsákba, Askfejjesa pedig beköti a zsákot egy zsinorral és aztán ott hagyta az embert a zsákban. Vastag bórzsák volt ez pedig, hát az ember megfulladt a zsákban. Ekkor Askfejjesa elvette ennek az embernek a lovát és terhét (szállítmányát, rakományát) és aztán elindult a maga gazdájához. Ez pedig kérdezte: «hol (tkp. honnan) találtad te azt a sok gazdagságot?» Askfejjesa feleli: «oh én a tőfenekén (tkp. fenekéből).» A gazda kérdezte: «vajjon van-e még ott?» — «Sok mindenféle találkozik még (tkp. találtatik abból-ebből a nemből).» A gazda kérdezte: «mi módon jutottál te oda?»

Askfejjesa feleli: ő egy szalmazsákba bujt bele és aztán megparancsolta valakinek, hogy ereszsze a jeges kútba; aztán lemerült a tónak a fenekére. «És nagy fejszém is volt a zsákomban. A tó fenekén találtam mindezt, a mim van.» — A gazda kérdezte: «no, hát a lovat is ott találtad?» — Askfejjesa feleli: «igen, több ló is volt ott, de nem vettem többet, mint a mennyire szükségem volt.» — A gazda kérdezte: «hogyan kerültél föl?» — Askfejjesa feleli: a lóval egész a partig hajtott. A gazda kérdezte: «hogyan jutottál hát ismét a jégre?» — «Én avval az én fejszém-mel kivágtam (kilyukasztottam) a jéget.»

Ekkor a gazda mondja, ő is el fog oda [menni]. A gazda elindul egy nagy szalmazsákkal és a tóba léket vág és aztán megkér valakit, a ki őt a kutba fogja bocsátani (v. bocsássa). Hát a gazda lemerült és nem jött megint föl. Askfejjesa maga gazdájává lett.

10. *Akta satn'ies sārniü Asskfějjesa konna Routakann pějjera.*

Routaka lājje aktu piejjen muorra čuohpomānie, tlje Asskfějjesa poqtā, tlje wuāinije Routakam rogr'hka mattakešnie, tlje lea virrtiemānie. tlje Asskfějjesa theankata, kakkā ʔahkā Rūʔtqum nūliähtit. Asskfějjesa mealā, štālā āliekaļom atnā, tlje ʔššota, kaļakā štālošte nūliähtit āliekaļom. Asskfějjesa lūātata poqččas ih nākā Rūʔtqakann lēptiä nūālān ih spehkije Rūʔtakan pēhtsta (v. čammošt) eh ʔill'ä ʔälleste lantse ih čörro ʔoh uhče mānā. Rūʔtoka kūʔuje, atte mānā čörro; kaļakā wārējašējet. tlje wuānā, sū pēhtsta mānā reakātamā. ʔäll'ä wārjēše, kuktāms mānā ʔāte, tlje wuāinije, atte pāhče-mānā. ʔlje ʔājjetä, täjjepeje ih kuētā kōatan ih štālose muūwoltä, satna pāhče-mānam fihkemä. Mān ije štālā ūpare ʔāhkic': «kokkāmēhk, tū kōʔtā (v. ʔärve) pēhtsta kaļakā čāinā pāhče-mānā reakātejjetn!» Mān Rūʔtqk jeahtā, satnā pāt tammʔtā, kuh sū čammošte kahčelie. ʔälliä štālā aje čähtom jahki'. tlje Asskfějjesa kuh mānā čörö ih lajeksä: «āliekaļpa! āliekaļpa!» ʔäll'ä Rūʔtaka jeahtā štālose, kaļakā āliekaļom lōʔnih tükāriñiü. Ije štālā māje šējet' kannā, mān Routaka aje parra čārraka nasskč: «čēäht' pāt ējjičēt aktu allakan lōʔnih, oktiä rīje (v. vi) šāawot orra.» — štālā

hujtskqp lō^onuq āliekallqpm. Asskfějjesä stō^okata āliekallqpmq ih ai poqštata wattā, tlje stālā wuāinā, att trouken uhē sauātā, tälliä nüppiän aikiän ajje lō^onuq. tälliä Askfějjesä nākala ih rāpmā tāiniä štālan āl'ākallapana. štālā wuāptšte, täll'e moqrrātediwā, tlje Rōuta-kasan jeahtā: «tatnā kampl nüokka nüällät' tamm jēs āliekallqpm wōtti' tanne pearākāsan; f^uērah tälliä, toal^ovā' ih puāktiä' āliekallqpm mūā poqštete!» — män Askfějjesä wuēlqkqm qū kahkse keäk-tien koļoman pogriās kamman pakta. wuāss kamman koajakā poatā, täll'ü tessü sorrnā, atte satnā pāhkenemien'e štālā konn Rū^utekeštie. tlje tihte kamma wattā nēččālom ih rājā: armiä hauālā, piäkka šauwā (frarrā), tälliä kalakā tamm nēččālom hajekih poqštata, ih ijje kak' minniä poqštata wārjašit, tälliü kalakā stuorra kūasa-čūvulka šättij, mann pijjeln ijje kqk' stālā jell (jill) Rū^utaka hiävi' pō^oti'. tälliä Asskfějjesä poatā nüppien puories kamman koajakā, täll'ü tissü jēs sorrnā atte satnā pāhkanemien'e Rōutekeštie. tälliä tihte pogriās kamma wattā flēntom ih jeahtā: armiä kauālā, piäkka šauwā minnielištie, tälliä kalakā tamma flēntom hajeki' poqštete ih ējje kak' minniä poqštete wārjašejit; kalakā jüähti': «šett', šett' p^uaktie!» tälliä kalakā stuorra paktie šätti', mam ijje kalak' štālā jill Rū^utaka hiävi' pijjälñ söllöštit. — tälliä Askfějjesä wuālekā ih poatā koqlmatn pōriās kamman koajakā, tälliä tessü jēs sorrnā, atte satnā pāhkanēmienie štālā konn Rōutekeštie. tälliä tihte jēs wattā kasskamm ih jüähtā: armiä kauālā, piäkka šauwā minnielištie, tälliä kalakā tamm kasskum hajeki' poqštete ih ijje kak' minnie poqštete wārjašejet, ih tälliä kalakā jüähti': «šett', šett' stuorra talli, mann pijjälñ ijje kqk' štālā jell Ruutaka hiävi' puāktietit!»

tlje Rōutaka tōrojomā piāssiä-soajā' ih lukñona hāliähtit Askfějjesom toālovuj. Askfějjesä kauālā, piäkka leä souwomienie minnielištie, tälliä Askfějjesä šättije tamm ējječse nēččālom, mam tähtiä pō^oriās kammošte fihkiijji, tälliä stuorra kūasa-čūvulka šättä (šättin), oktie Rōutaka čeahtā karevih. tälliä viht Askfějjesä vittnije valowih (walowih) kahkese. tälliä viht kauālā piäkka šauwā minnielištie, täll'ü šättije tamm flēntom, mam tähtiä nüppetä pō^oriās kammoštä fihkiijji ih jeahtā: «šett', šett' stuorra p^uaktie!» — täll'ü hujtskapp stuorra paktie šättä, oktie Rū^utaka čeahtā karevih. tälliä jū viht

Asskféjjesa vittnije valowij (valoruj) kakkse, män täll'ä viht kaulä, piäkkä leä barr souwamienie miññeliste, tälliä sättiije tamm kasskanm ih jiähtä: «šett', šett' štuorra tallä!» hujitskap šattä štuorra tallä. män eččije tištie Rqutaka viäliä ebelo karevih kannä, tälliä hälete pijjeln tamm štuorra tallom. tälliä tah piässiä-soajä' kaparak', oktiä Rū"taka kahčä tann tallose ih puälele, ih Asskféjjesa wuälekä ejjičse käinam ih šattä štuorra vīräs (v. vēiras) alamānā.

Igaz történet Asskfijjesáról és Ruutakáról.

Ruutaka egy napon fát vágott, hát Asskfijjesa jön, látta Runtakát egy kiszáradt fenyő tövében, a mint vágta. Assk. gondolja, oda fog [menni] Ruutakát bolonddá tenni (megcsalni). A. tudja, az óriásnak van *āliekalopá*-ja *), hát gondolja, majd kicsalja az óriástól az *āliekalopát*. A. meztelenre vetkőzik s R. ruhája alá lopózik és rávág R. szeméremtestére s lefekszik a földre és sir mint kis gyermek. R. meghallotta, hogy gyermek sir; [arra fordul hogy] majd megnézi. Hát látja, hogy belőle gyermek született. Aztán nézi, milyen gyermek ez, hát látta, hogy fiugyermek. Ekkor megőrül, fogta és haza viszi és az óriásnak dicsekszik, [hogy] ő fiú gyermeket kapott. De nem igen hiszi az óriás: «ringyó, majd bizony belőled fog fiugyermek születni!» De R. mondja, ő bizony érezte (tkp. érzi), midőn belőle kiesett. Erre az óriásnak is el kellett hinnie.— Hát A. mint gyermek sir és fölkiált; *āliekalopa! āliekalopa!* Ekkor R. mondja az óriásnak, kölcsönözze az *āliekalopát* játékszernek. Az óriás ugyan nem akarja, de R. meg csak erősen unszolja: «oda kell bizony a te egyetlen fiadnak kölcsönöznöd, hogy talán [majd] csendes lesz». — Az óriás csakugyan oda kölcsönzi az *āliekalopát*. A. játszik az *āliekalopával* és ismét visszaadja; akkor az óriás látja, hogy hűséges a kis szegényke és máskor is odakölcsönzi. Most A. ellopja és elszökik az óriás *āliekalopájával*. Az óriás észreveszi, megharagszik és R.-nak modja: «te vén emse disznó bolondítottál el, [hogy] az *āliekalopát* is odaadjam annak az ördögösnek (hunczutnak); menj most, üldözd és

*) A lapp szolga magyarázata szerint valami csodálatos vívőeszköz, melyen az óriás az elejtett vadat szokta a vadászatról haza hozni (drag-dokka, ett slags trollverk; han hade det för att indraga sig villebråd).

hozd vissza aliekalopámat!» — Azonban A. már messze elment két három vén asszony mellett. Az első asszonyhoz jön, s ennek mondja, hogy ő az óriás és R. elől szökik (van szökőben, menekülőben). Hát ez az asszony ad [neki] fenyőlevet (gyantát) és parancsolja: ha hallja, szél zúg (süvölt), akkor dobja hátra a gyantát és ne tekintsen hátra, majd nagy fenyőhegyhát támad, melyen át nem bír majd az óriás vagy R. jutni. Aztán A. a második öreg asszonyhoz jön és ennek is elmondja, hogy ő R.-tól (elől) szökik. Hát az öreg asszony kovakövet ad [neki] és mondja: ha hallja, szél süvölt mögötte, vesse a kovát hátra és ne nézzen vissza; mondja: «légy, légy sziklá[vá]!» és nagy szikla fog lenni, melyet nem bír majd az óriás vagy R. átugorni. — Aztán A. elmegy és a harmadik öreg asszonyhoz jön és ennek is elmondja, hogy ő az óriás és R. elől szökik. Ekkor ez meg csiholó aczélt ad [neki] és mondja: ha hallja, szél zúg mögötte, akkor vesse hátra a csiholó aczélt és ne nézzen vissza és mondja: «légy, légy nagy tűz, a melyen át nem fog az óriás vagy R. átjutni birni.»

Hát R. nyirfakéreg-szárnyakat csinált és elrepül (tkp. elindul repülni) Asskfijjesát üldözni. A. hallja, a szél süvölt mögötte, hát elhajtotta a fenyőlevét, (gyantáját) melyet az öreg asszonytól kapott és nagy fenyő (fenyves) hegyhát támadt, úgy hogy R.-nak meg kellett (tkp. kell) kerülni. Most A. ismét messze bírt jutni. Aztán megint hallja, a szél süvölt mögötte, hát elhajtotta a kovát, melyet a második öreg asszonytól kapott és mondja: «légy, légy nagy szikla!» — Hát csakugyan nagy szikla (hegy) támad, úgy hogy R.-nak meg kell kerülnie. Ezalatt már ismét messze bírt A. jutni. Azonban most megint hallja, a szél csak zúg mögötte, ekkor eldobta a csiholó aczélt és mondja: «légy, légy nagy tűz!» — Csakugyan nagy tűz támad, de többé nem bírta R. megint megkerülni sem, hát átrepül a nagy tűzön. Ekkor a nyirfakéreg-szárnyak összezsugorodnak, úgy hogy R. beleesik a tűzbe és elég. A. pedig elmegy a maga útjának és nagy vadász emberré lesz.

11. *Täi puolečen sārnie aktu alamuč-täuwon
pīra.*

*täje puelij akte niäita, mī mānām reaktä. tälliä kalakā kristi'.
tällä leä f'elätemenä fatter kũ'lahtälemen. i nann fatter fihk'. tlje*

waččemīnie čearāmīnā, tlje tiärovose aktām ałamam. tihte kīhčije : «*mainiä leä' čearāmīenie?*» — «*monna kalkom (v. kum) māmām kristi', män im nan fatter fihk'.*» — *tihte ałamā jeahtā :* «*izām monnom fatteriniä sei't?*» — «*oajā ; makkāračče ałamā tatnā?*» — *ałamā švōrua :* «*mannā (satnā) jipmāle.*» — «*al'e', im kuh tālliä. tatnā tann ūreaktas ałamā, mū^wotem tarājā' tann rujjukzka, mū^wotem tann veassas, mū^wotem ałowās häqllqseje, mū^wotem tann škeārmā (v. škeārmahkā).*» — *nāitā waččije ičse käinam ih viht fattār kū^ulahtallā, män i nann fattār fihk'. tālliä leä viht čearāmīnie, tlje tiärovose nüppiem ałamam. tihte kīhčije :* «*mainiä leä' čearāmīenie?*» — *ij satna nan fatter fihk'.* — «*ezām mannom,*» *ałamā jeahtā, «fatteriniä sei't?*» — «*oajā ; män sarrno', makkāračče ałamā leä' totnā?*» — *ałamā svōruq :* «*monnā leām piārahala.*» — *al'eh, im tlje tatnum fatteriniä ši't' ; tatnā ałowās ūreaktas ałamā, mo'ttiem ałamam tatnā teār'.*» — *nājtā wuālkā ičse käinam ih māje prōuwq fatter kū^ulahtallā, män ij nan fatter fihk'. tālliä loalmatam ałamam tiärovose. tihte kīhčije :* «*mainiä leä' ałowās huinies?*» — *nāitā svōruq, satnā kalakā māmām kristi', «män im nan fatter fihk'.*» — *ałamā jeahtā :* «*izām mannum fatteriniä sei't?*» — «*oajā ; makkāračče (v. -račče) ałamā leä' tatnā?*» — *ałamā švōruq, satnā leä jēmekq. tlje fatteriniä sejjjetā. «tatnā ałowās riäktas, tatnā seāmmā käinām wattā' ih s'ammā toamā wattā' tū^unesitie kaiksitie, rujukzka jēll veassas, tālliä seāmmā warpiem wattā'.*»

jēmekā leä hujitskap fatteriniä čuoččemq. tālliä jēmekq jeahtā ; ij sū^u hannā nākān fattera-koarā tālie wotti'. «män kussiä krēstałikiä stüōra šattā, tālliä kalakum lierahtit štiēnlikkā, oktie ejjičsessiä laipiām tiānnese k'čhpslikkā.» — *tālliä hujitskap jēmakean kossānq stüōrra šattā, tle tiärovosa kristāhčiem. tālliä tihte jeahtā :* «*pō'tie' kriste-pārnemq, manngm hulek' ; monng kalakom liārahtit, kuktie kalak' tūuwih fiāilie qłmuč'.*» — *tālliä pārnīe maččeloštuq, attā kalakā hulekīh. jēmeka jeahtā :* «*tāllāh kak' hulekīh.*» — *tuhte hujitskap hulekie. käinān nālñiä tālliä bihkomta, kuktiä kalakā fiāiliä alamoc' tūuwih :* «*armiä wuđinā', satnā (mannā) jēlkiä lu^winiä, tālliä kalak' tāitie tūuri', kietij kuimie tqmgtit, tālliä kalekies jeallā-*

iéjjét. män armiä manná oajjan luiniä, tälliä ih kak' pööränästi, kannä (ih kak' minniä pööränästi'), ih tajjetiä nahks' kannä.» tälliä jō^okodeaponk. tälliä jēmeken kossona lukñonä tallāh aktⁿ fiäiliä alaman kogjakā ih kalakā pröuwih, mah heivä tüuwih. poatā fiäiliä alaman koajakā, tlje wuäinā koffārappa jëlkie lu^winiä čoaččamienie, tälliä kiät' peajā tann alamosä (▼. -se), tälliä hujitskqp alamā jeälliže tahtiä miññete. tälliä jēmeken kossona tüuwä eähkebg mamm jæss fiäilete.

aktⁿ aikien kräiven taktara fiäiliän, tällä tann jæss koajakā vēččije. jēmeken kossona poatā tākā, tlje wuäinā, koffārappa oajjan luinie, tälliä jürekte tallā poštete. kräivese jeahtā, ije satna tamm mähtie' tüuvi'. kräivä fälä čum petnikom, män ijje, sējjet' kqn. kräivä fälä tann moattele aimam stüorra p'ätnekom tälliä miññec keačän čajaku^wg. tälliä waččä tann fiäiliän näitan koajakā eh wärjisa koffārapon wuēstie; funtärije, kuktie kalakā hievi' tamm^a jæss tüuvi'. tälliä theankata, kalakā pröuci' seänkam jaräkelit. tälliä hujitskopp jaräkala, tlje koffārappa pāčä čouččemen tann ičse sājjan, näiton jëlkie' hujit jēmekqn koajakā. tälliä jēmeka waččije, toqries čälemiene warjesä kussönopun koqikā ih jeahtā: «ih kak täštiä nüpp tämetiä toamietejjeti'.» tlje märe toqivahtä: «al'eh, imm^a kalak' täštiä jeäč aikien.»

tälliä kanakan ogivä taktara jæss fiäilien šättä, tlje kanakā sēhtije, kalekies vēčči' tamm kaulahka alamače-tüuwojim. tällä hujitskqp vēččije'. tälliä jēmeken kussona puekt^a prinsessan koqjakā, tlje wuäinā, koffārappa čoaččamienie oajjan luinie, tlje jeahtā, ij tæssä satna nahks' kännä. män kanakā fälä tann jēhom petnekom, män jēmeken kossona parr^a iäjjekä. män kanakā fälä tann moattali' aimam, kussekä miññemušt čajekowa. tälliä viht jaräkala n'äiton seankam, uktiä koffārappa jilkiä koajaka šättä. tälliä koffārappa waččije ih toqries čälemiene wärjese kussönopon koqjakā ih nurrhta: «ih kak' teštiä nüpp nümetiä toamiäšt, tälliä kalak' ejjičä fiħkih.» — kussönopa toqivohtä: all'e' imm^a kak'.

jeäč aikien tälliä kanakan pöörömus toarä-ñiära fiäilien šättä. tälliä kanakā püllä aļovas čarraka, ulļes tihte jämieh. tälliä viht tamm ejjičse lantn kaulahka alamuče-tüuwojim vēččije'. tlje tihte poatā ih wuäinā, koffārappa oajjan luiniä. tälliä jeahtā, ij satna

tamm táuwah kannā. kanakā parr čarraka, kalakā táuwi', «im monna ökt' kannā, mǝnn jěnum wǝttam.» — alamuče-táuwoje para čarraka íejjehkata ih sějjetā waččajijit, mǝn ij kanakā pǝjijh kannā, fālā tann moättelē aiman stuorra maksū^m ik toqjvohta ijjičse tǝk-tǝrum. alamuče-táuwoje jeahtā: «mah leü-ho kanakālaččēn tǝktara tǝnniä rǝrešn?» — prinsessā kaulā tamm, tǝhte ai maččeloštug; satno kalakā ejjičse waimoste utǝih, öktie para āhčičēn oǝivā toarāniä-rom táuwa. tǝlliü hüjitskop qǝmače-táuwoje tējjepeje tamm fǝilie jāne-rālen siānkam, jarrakkolā, öktie kristāhčepǝ jēlkiäi koajakā šattā. tǝlliü hüjitskop tihte oǝjovā toǝrā-nǝrǝq jǝällēje ih ejjičse hǝlsam vuštete fǝhkičje. kuǝmǝ vǝhkā tǝhtiü fǝäčstü tǝlliü kǝnǝkā tǝčse toqivohtās-sām ēllie (illie) ih prǝ^mričje ejjičse tǝktarom tǝiniä oǝjavā alamučetaurǝjējniä. — nüppien jējjin maññan, sǝn leaponk vejjekolkuovuma, tǝlliü tann alamuče-táuwojen krēstāhčie poatā ih jeahtā ejjičse krēstallakān, kalakā puotih, satnǝm hulekih. tihte hüjitskop čüöččele ijjičse oāreme-sějiste ih kororotā fǝtǝh ih hulekičje. kristāhčepǝ wuǝlktā aktǝ uhčie kammarās ih tǝšniü ieñ liuššä' pueliemienie. tallü alamuče-táuwoje fǝhčie kuffǝrǝpm, mannasǝnie tah jeñe liuššä' pueliemienie. kuffǝrǝpm švǝruä: «alamuči altorn autšte. tah liuššä', mah čaraka pueliemienie, tah kalekies kuhkiem jǝēllih; tah liuššä', mah āhčiče pueliemienie, tah kalekies varaka jāmh.» — tǝlliü fǝhčie kuffǝrǝpm: «kuelles tǝlliü mü jess liuššä?» — tǝlliü kuffǝrǝpm vušte, tlje wuǝñnā, sū liuššä jallan pueliemienie, tǝlliü jeahtā kuffǝrapāsan: «maštie ih nǝsst'!» — kuffǝrǝpm jeahtā, ijji satnǝ nasst', «tatnǝ jǝhke tann olēureke.» — tlä tamm kaulā, tǝlliü waččēje poastata, ejjičse nüöra āhkam kaunātahtā ih čihkenä ejjičse seäñk^{se} (seäñkse), ih tannohk nülniü jāmä.

Hajdankori mese egy orvosról (tkp. embergyógyítóról).

Hajdanában [votl] egy leány, a ki gyermeket szül. Meg akarja keresztelni. Ment komát fogadni és nem kap komát. Hát megy sírva és előtalál egy embert. Ez kérdezi: «mért sírsz?» — «Én gyermeket akarok keresztelni, de nem kapok komát.» — Az ember mondja: «nem akarnál engemet komának?» — «Oh, igen. Miféle ember [vagy] te?» Az ember feleli: «én (ő) az isten [va-

gyok]» — Nem, ilyent nem [akarov] (tkp. nem én, mint most). Te nagyon igazságtalan ember vagy, némelyiket nagyon gazdaggá tész, némelyiket nagyon szegénynyé, némelyiket nagyon egészségesse, némelyiket nagyon beteggé.» — A leány útjának ment és ismét fogad komát, de nem kap komát. Ekkor ismét sirdogált, hát előtalál egy másik embert. Ez kérdezi: «mért sírsz?» Ő nem kap komát.» — «Nem akarnál engemet», mondja az ember, «komának?» — «Oh, igen; hanem mondd meg, miféle ember vagy te?» — Az ember feleli: «Én vagyok az ördög». — «Nem, nem akarlak akkor téged komának: te nagyon igazságtalan ember vagy, sok embert megcsalsz te.» — A leány útjának megy és próbál ugyan komát fogadni de nem kap komát. Ekkor egy harmadik emberrel találkozik. Ez kérdezi: «mért vagy nagyon szomorú?» A leány feleli, ő gyermeket akar keresztelni, «de nem kapok komát.» — Az ember mondja: «nem akarnál engemet komának?» — «Oh, igen; de miféle ember vagy te?» — Az ember feleli: ő a halál. Hát komául akarja. «Te nagyon igazságos vagy. Te ugyan azon utat adsz és ugyan azon ítéletet adsz valamennyinek, [akár] gazdag akár szegény, ugyanazon veszedelmet (sorsot) adsz [neki].» A halál csakugyan komául állt. Ekkor a halál mondja: «nincs neki még most semmi keresztajándéka adni való, de mikor a keresztfia nagy lesz (megnő), akkor meg fogom szépen (jól) tanítani hogy magának könnyen megkeresse a kenyerét.» — Hát a halálnak keresztfia csakugyan megnőtt, és előtalálja a keresztapját. Hát ez mondja: «jőjj keresztfiam, kövess engemet; meg foglak tanítani, hogyan gyógyíts beteg embereket». — Ekkor a fiú megígéri, hogy követni fogja. A halál mondja: «tüstént kövess». Az csakugyan követte. Az úton ekkor tanítja, hogyan gyógyítsa meg a beteg embereket: «ha látod, ő (én) a lábnál [van (vagyok)] fogod azokat gyógyítani, a kezekkel tapintsd meg és föl fognak éledni (gyógyulni). De ha én a fejnél vagyok, akkor ne ajánlkozzál: ezeknek te nem használsz». Ekkor elváltak. Hát a halálnak keresztfia elindul azonnal egy beteg emberhez, hogy majd megpróbálja, vajjon meg bírja-e gyógyítani. Oda jön a beteg emberhez, hát látja, a keresztapa a lábaknál áll; ekkor a kezét ráteszi az emberre, s az ember ezután csakugyan meggyógyult. Arra a halálnak keresztfia meggyógyít bármilyen betegeket is.

Egyszer egy grófnak a leánya volt beteg, és ehhez is elhozták.

A halálnak keresztfia odajön, hát látja a keresztapa a feje mellett van s azonnal visszafordul. A grófnak mondja, ő ezt nem tudja meggyógyítani. A gróf sok pénzt ígér, de nem akar. A gróf oly rendkívül sok nagy pénzt ígér, hát végre engedett (megtántorodott, elcsábult). Oda megy a beteg leányhoz és a keresztapja felé néz: gondolkodott, hogyan fogja ezt is meggyógyítani birni. Hát gondolja, majd megpróbálja az ágyat megfordítani. Csakugyan megfordítja, s a keresztapa ott marad állva a maga helyén, a lánynak a lábai pedig (valóban) a halálhoz [vannak fordítva]. Ekkor a halál elment. Görbe szemmel néz a keresztfiára (tkp. -hoz) és mondja: «ne csinálj ezentúl máskor ilyent.» — Hát ugyancsak ígéri: «nem, ezentúl máskor nem fogok.»

Aztán a királynak a legidősebb (tkp. fő) leánya szintén beteg lesz és a király megparancsolta, hozzák el azt a híres embergyógyítót. Hát csakugyan elhozzák. Ekkor a halálnak keresztfia eljut a királylányhoz és látja, keresztapja a fej mellett áll, és mondja, ennek ő nem használ semmit. De a király nagyon sok pénzt ígér, azonban a halálnak a keresztfia csak visszautasítja. A király azonban oly rendkívül sokat ígér, hogy (tkp. a míg) végtére eltántorodik. Ekkor ismét megfordítja az ágyat, úgy, hogy keresztapa a lábaihoz kerül (tkp. lesz). Erre a keresztapa ismét elmegy és görbe szemmel tekint a keresztfiára és megtiltja: «ezentúl máskor ne cselekedjél így [mert] akkor magad fogod megkapni (t. i. a halálos betegséget)». A keresztfiú ígéri: «nem, nem fogok többé [így cselekedni].»

Máskor aztán a királynak legjobb katonája (tkp. harczembere) lesz beteg. Ekkor a király igen nagyon megijed, hogy ez meghal (tkp. meg ne haljon). Ismét elhozatta országának azt a híres orvosát. Hát ez jön és látja, a keresztapa a fejénél van. Ekkor mondja, ő ezt nem gyógyítja meg. A király csak erősen [unszolja], gyógyítsa meg: «nem nézek arra, mennyit adok.» — Az embergyógyító csak erősen visszautasítja és el akar menni, de a király nem engedi, olyan rendkívül nagy jutalmat kínál és oda ígéri a maga leányát. Az orvos mondja: «vajjon a királyi leány ezen nézetten van-e?» — A király kisasszony hallja ezt, ez is beleegyezik; ő szívéből fogja szeretni (tkp. a maga szívéből fogja bírni), ha csak az atyjának fő katonáját meggyógyítja. Ekkor az csakugyan megfogta a beteg tábornoknak az ágyát, megfordítja, úgy

hogy a keresztatyja a lábához kerül. Hát az a fő katona csakugyan magához tér (föléled) és a maga egészségét visszakapja. Három héttel ezután a király az ígérteit teljesítette és összeeskette a leányát evvel a fő embergyógyítóval. A második éjjel aztán, miután megeskettettek, az orvosnak a keresztatyja jön és mondja keresztflának, jöjjön kövesse őt. Ez csakugyan főkel a fekvő helyéről és ráveszi a ruhákat és követte. A keresztatyja megy egy kis szobába és ott sok gyertya égett. Ekkor az orvos kérdezi a keresztatyját: «minek ég ez a sok gyertya?» A keresztatyja feleli: «az emberek koráért. Azon gyertyák, a melyek erősen égnek, azok sokáig fognak élni; azok a gyertyák, a melyek egy kicsit égnek, azok nemsokára meg fognak halni.» Hát kérdezi a keresztapját: «hol van az én gyertyám is?» A keresztatyja megmutatja, hát látja, az ő gyertyája alig ég, s mondja a keresztatyjának: »mért nem szaporítod?» A keresztatyja mondja, ő nem szaporítja, mivel te nagyon engedetlen vagy. — Hát ezt hallja, aztán visszament, fiatal feleségétől elbucszuk (tkp. fiatal feleségét bucsuztatja) és leül a maga ágyára és azonnal reá meghal.

12. *Kuökte vejjerar alamai pejjera.*

Tah kuöchts hełltsteaponk šietarisn'e. aktä täistiü tükk prauukhā, nüppie ijje. tihte, mī tükk prauukā, ičse poss' paratče hällai mietie tü^{ne} māta-vuässiij nille. nüppiü, mij ije tükk prū^k, tihte wišštiöi (wišštiöi) täistiü šlieččä tukkö-possistä, tälliä funtārije, kuktie kalakā puäktietit škäihktit tōmma täistiü tukkištä. tä^{le} seakčä, kōssä tuhtä nüppie ejječsā tükköm peajā, tlje tam tukkö-possom tijepije ih čākā ejjičse rauwosa ih atnā täšniü puolghkom eh tälliä tejjepije ih peajā siämmā säjjan, kōsse leä ijjiče piejemq.

tuhtä nüppiü tejjepie ijičse tukkö-possom ih nälman peaja. alamq šnororwq tann tukkse, mij rauwošn orroma, tejjepije nälmište (nälmište), ih ai čalakata ih ai pröwq, nälman peajā, män ijje hievie' nälmešn utiäh kan. tälliä hujitskapp lähketä takkā. män tlä tuhtä nüppiü jess hiäviä' nahkštät kannā főaran tükköm rauwose čākā. tälliä tihte, mī ijje tükk prū^k, tihte timtie jess čeahtä prū^{ki}, mann kuhkiäm jealä.

Két vadász emberről.

Ezek ketten hegyi majorban tartózkodtak. Az egyik közülök rágódohányt (bagódohányt) használ, a másik nem. Az, a ki rágódohányt használ a maga bagó darabjait odatette a deszkákra, a tarisznájukra. A másik, a ki nem használt rágódohányt, az megundorodott azoktól a nedves bagódaraboktól, hát gondolkodott, hogyan bírja amazt leszoktatni a dohányról. Meglesi, hová teszi a másik az ő bagóját, aztán fogta ezt a bagódarabot és az alfelébe dugja és ott tartja egy darab ideig és aztán fogta és ugyanazon helyre teszi, a hová a másik maga tette. — Az a másik fogta a maga bagódarabját és a szájába teszi. Az ember fanyar képet vág e bagódarabra, a melyik az alfelben volt, kivette a szájából és megint leköpi és meg-megpróbálja, szájába teszi, de nem bírja a szájában tartani. Ekkor csakugyan abban hagyta a dohányt. Hanem [aztán] meg az a másik, nem bírt addig aludni, míg [csak] bagódarabot nem dug az alfelébe. Hát ennek, a ki nem használ bagót [büntetésül] meg így kell a bagót használnia, a míg él.

13. *Aktn štuorra rejjekan pīra.*

Tihte aļorās pāhkāres. tlje nüppien kuppqn kujenānā lukētallā. tann mō^orose tojevota, armie fikhije nīlle kuotie (kuoči'), tālliā kalakā sīlpa tāliā kuimīā kapčedit jīlkien pīlkšte kusseka oijjesa. tihte moqrra tajejvota, men tel'e sajētā, kalakā hannā kapčedit tālui kuimie ih tālliā iāhkēdn jāmikāltn kalekepon rō^okodit vihtie sājjan (v. sajētā: «kak' hannā kapčedit tālui kuimie!» ih tālliā lqkēāijjīn nūmetie, attā iāhkēdn jāmikāltn stb.). tlje hujitskq rajjekā kapčētā mō^orom solpa-tālij kuimie jīlkien pīlkšte kossīā tū^{nā} oajjan čahkse, ih tālliā horhkata moqrum, kalakā puoti' tānn iekēdn tann vihtie sājjan. moqra hujitskq tojāvqtq.

moqra wuālkā pātņiki kuimie ih iēse fātā' kogrqvota kallā-pāsan ih kallapm rājā ūahkā, tann iāhkēdn kalakā čeanādūt sūⁿ autste tann jēnum pātņikom. tlje hujitskop kallapa lukņona moqra bihkomta tamm vihtie/s/ sijjem. tlje kallā ūisse poatā, tlje juo rajjekā leā vuārtimienie. tlje rajjekā toqštate, jīāhtā: «tlje-truwyn nūⁿsonejja tātņā, mījje ih ējičēt pākiste wačēi'; wuāinā tālliā stelli',

ih pāj' mannom ijjičen p'ätnékij autšte näkkij.» — räjjekā viäntq̄, atte t̄ihte mō'ra, nuks barr^a kallopq̄ kārḡvaltahkšn ejjičse kuinan fātai šisne. — «wuđinā', wuđinā' (huđinā', huđinā'), moḡrā warakā stället (v. štälli'), mḡnna fihkem warakā ijjičen eärq̄tom (eäretejjam) tarejet.» — tuhte nüppie kuppq̄, mijje kuinḡpḡn fātai šēsnie, hujitskap kēllie ih tālliä näipiä, kalakā tālliä fihki' nēlle kuäčē'. räjjekā kuäčē nille ih pḡḡḡkte, ejje nan raikiem tievet'. tlje tarhk kihčije: «takk il'ä' tū^a näken čamma?» — tihte nüppie švōrua, ijje satni miälah kḡnn. «kuktomslikkū tū kallā tatnenä jiällā, mḡnn ij näken čamma?» räjjekā moaratēewā ih waččije ih jeaktā: «il'e' hannā mannā ičem jālema (v. jāleman) pijjāsḡn kaunḡmḡ näken tēptema nū^asenejjam, mḡnn il'e' näken šlūčče. čm mḡm viäliä ejjičen pätḡḡk' nahkät' tüptema mūsäts nū^asenejjeta.»

C) Elbeszélések a lappok mindennapi életéből.

1.

Aktu aikien näljie tairih tariemienie. čūākie ih kervā koatama (v. tairiemienie čūākien ih kervā koataman). pieñ' šajalā'. piejjeka kalekū koatan wuājehtit, tlje pējjeln aktam uhče paunum wuējčtā-jēt. tlje jēn štahkie' tānniä paunisne, tlje krēwie parranā tū^ana tājje štahkie mietie, ijjepuh kusse kennā puēktet' tai mijen šajjelas pieni kuimie. tālliä monna ih akta viälie mḡitajen, kālekien kabanum piäji'. tlje hujitskap uākien uhče čoromū (v. čoromum) ih skopmakum karreḡien tann čoromun sājepan. tālliä t̄ihte čoroma hajeketā, nūllōče, mān tlje kervālikkū karratamma, t̄lje skopmahka kahčela. tlje viälie čoroma uākien, tlje nannāslikkū karreḡien čoromḡn sājepan siāmma lājin, kuktie tann autiepāsa. tlje t̄ihte hajeketa, nūllōče, ih krēviem parakštahtā, toḡovotā. tālliä wuēstak čoḡčēan, fuérhketen, thühčēn rūleka. tlje t̄ihte čoroma krēviem paltā täistie stāhkā-matteḡistie, toḡovota čomp po čomp, kussegā poatā hajekon(-kḡn) tunn mijen monnon kolmatn kamrātn palt. tlje tihte kervā (kerēvā) čālemie' atnā. nāmā tah iče čālemie' ih ai warjesā, men ijje hiewie' kannā wuēinih, m̄i t̄ihte krēviem tāḡovotemienie. tālliä ai nāmā čar-

raka tah ičse šlaura čälemie', miññec (v. miññec) keačän tlje fihčije tamm n'äljetqm kamrätäm: «mah totna kannā wuainā', mē tihte piroksitie? takā škuonča tihte toľovotemienie? män wuóinuq aľovas kqmčte čähps s'äjepie.» — tlje tihte n'äljete kamrata jeahtā: «tuh kuēkte pačč-ojjā' škupmakom karraťama čormon säjepan, tlje tihte toľovote.» — män tle monnā', mah liemen čoaččamienie, fučr^{sk}ketemie-nie, armie krēwie hajekam'en'e čomp tüppelte-tappelte tann paunān nille, tälliä thapa aľovuhtuóvien, wuējnien, tihte čoroma kakā wuóľktit tamm mū krēwem káutilāsan. täll'a mođttā' ciehtijimen šikki', ih warredit para čarraka toľovodit tamm čorromom, vīⁱ, kuktie fihkelien; män eččimen čorromum fihkh kǵnnā. miññec keačän paltijimien tamm čorromom tuhka ľuks, tlje hüllä krēwem hiäviejjimien stēssar-dahti'. tälliä ōpara kallērā'ken, thūlērākon parrakhā tihte.

Egyszer négy őrző őrzött keményre fagyott hóban, rossz legelőn (jegeskérgű hó és rossz legelő [volt]). A kutyák elfáradnak. Nappal haza akarunk hajtani, egy kis domb fölött hajtani. Sok karós boglya [volt] azon a dombon, hát a nyáj elszéled mind azon boglyák mentében, sehogyan sem birtuk tovább juttatni a mi fáradt kutyáinkkal. Ekkor nekem és még egynek eszünkbe jutott, ijesztőt fogunk csinálni. Hát csakugyan kiszemeltünk egy kis másodéves üszőt és egy köponyeget kötöttünk az üszőnek a farkára. Az üsző ugrál, szökdel, de rosszul volt megkötve, hát leesik a köponyeg. Ekkor még egy üszőt szemeltünk ki és erősen odakötöttük az üszőnek farkára ugyanazon módon, mint az előbbire. Hát ez ugrál, szökdel és a rēnnyáját megijeszti, kergeti. Kezdetben állunk (ketten) nevetünk, mulatságosnak véljük. Az üsző a nyáját elijesztette a szénaboglyák mellől, kergeti csapatonként, míg futva a mi kettőnknek harmadik társa mellé jön (t. i. az üsző). Hát ennek rossz szemei vannak. Dörgöli a szemeit és csak nézi, de nem bírja meglátni, mi az [a mi] a nyáját kergeti. Ekkor megint erősen dörzsöli csipás szemeit, végtére kérdezte a negyedik pajtást: «vajjon te sem látod, mi az őrdögöknek [való]? vajjon farkas az, a mi kergeti? de nagyon széles fekete farok látszik». Hát a negyedik pajtás mondja: «ez a két hunczut (tkp. kopaszfejű) köponyeget kötött az üsző farkára és az kergeti». Hanem mi ketten, a kik ott álltunk, nevettünk, mikor a nyáj csapatonkint szaladt, onnen-innen a

dombra, elkezdünk megijedni; láttuk, az az üsző el fogja hajtani (tkp. vezetni) az én nyájamat a hegység legmagasabb részére. Hát a bundákat le kellett vetnünk és ugyancsak erősen szaladnunk, kergetni azt az üszőt, hogy talán megkapjuk, hanem nem kaptuk meg az üszőt. Végre elijesztettük az üszőt oda kelet felé, hogy a nyáját meg birtuk állítani. Hát nagyon veszett egy játék [volt] ez.

2.

Kuh mi je täštie täjemān jahtajjimie, tlje puitimie tunn Fiärš-tälen rattan, tlje mi je lieratémienie keisā-ruončā', ih mū kuine ällom miñnemust. mănā ruončen, mănā rieremienie. kampul hunne lie miñnesn kuäcemienie čerr uhče snarrā-pahkom. tlje hunne šluä-mekom wuđini je, tamm lauuta täi šnarrai seisa. tällä ruonča pilliji, hajikale (v. -lä), kuktie pieštele, wuélkā hajiken wuolose plüäviem, mănā jis viättaltahkšn šveähkan oiijn, piästele šveähkete, tlje kjau-niše parr ruončan säiran mietie. mi je pillijiepä tann čarraka, kuktie kiätä, jilkie parr skiälpöse. män lähka, miñnā (v. miññä)-ruonča lamčan trämpšte, kukteä parr šnahkāratta; nümtie šterie tumm aute-ruončam. tällä kuit nümtiä fihkilimie. kóqpsūm mănā lahkanat-tuma šonntäre käjjesä.

ih mū šw"ne jis ai toaramienie ai huoktenä ruončenä. kōosätä kōsse uhče juhken křokse, tällä huk täšniä šterie, kussä mannä wit-nūm ičen ruončam nannas šnarrase viättih, kukte nō"rum viädhkietit. tihte ai jästäsatti tū"ne kiät', säjjerä'. kallie piejje šmallose tähtie fälešte. akte ruončā tarvonri. käjjesä šlumpurdie, ičen ruončeste kahč" kannä. tamntälä länkata.

Mikor mi innen taval elköltöztünk, azon fiertali hegyi útra jöttünk, hát vezettük a húzó réneket; az én feleségem pedig leg-hátul vala. A gyermek a rénen, a gyermek nyargalt. Egy vén kutya szaladt utánunk egy kis bokros dombon keresztül. Hát a kutya egy lemminget látott, ez után szökött a bokrok közé. Ekkor a húzó rén megijedt, nagyot ugrott, úgy hogy elszabadult, meg rohanva lefelé a lápon (lápos földön); a gyermek pedig oda volt kötve a nyereg fejére, leszabadul a nyeregről és csak lógott a rénnel az oldalán. Mi annyira megijedtünk, hogy kezünk, lábunk csak úgy

reszketett. Hanem szerencsére az utána levő húzó rén belelép a gyeplőbe, úgy, hogy megbotlik; így visszatartotta azt az előtte levő húzó rént. Hát így mégis megkaptuk (megfogtuk). Persze a gyermek oda ütődött a tehervivő edényhez.

És az én szolgálóm meg szintén viódott (küzdött) két húzó rénnel. Hurezoltatott egész egy kis patak árkához és aztán ott visszatartotta, a míg én a rénemet egy biztos bokorhoz birtam kötni, úgy, hogy odajutottam segíteni. Ez is egészen összeütötte magát, kezeit, oldalait. Nehány napig beteg volt ezen utazástól (úttól). Az egyik húzórén megromlott. [Ugyanis] a tehervivő edény oldalán lóbálózott (oldalát verdeste), de nem esett le. Mai napig sántít.

3.

Monna kum supcstiten ičen solokā āhčien pīr.

Mu āhcie līn alovās vātnār. tāi miññemust jāpiejⁱ alovās štüorra ūnāštā utñiejin, juktie ičīne ašt' mōrhtsi (v. motse) "ōri' kannā. mǎn tǎnn miññemus jāpien āndqñ štüorop ūnāštā šittiji. aktn aikien jeaktā: «im mǎnnā faštōqrhken, kuktie kaļkum vittni' kaikum iārowih (iārowui').» — tiss jiānūpm eđrowā, tiss jeānobo vātnā thūhčiji (v. -jin) šāttā. tǎnn čakčēn čīče luhki kakčie līn lāttnie' tarejamienie; tlje wuñijāmie, mǎnn ūnāsta utñiejin. tū^{ne} piejjem nuktse kussātarhk kaska-jijjin wuistie, kussādark lie lāttnie' puēktietamma. wuistie jaulā' lē'n tǎlliā. jaulitie prūkijipie āltin škorvui' (škorwi') piāšt' wuānesta. tlje āhcie ai kakā wuānite ih piāšt škorvui' (škorwi'). kuotšte wuālkā iēhketn ih muppien iēhketn, jeaktā, kaļakā poqštata pū^{ti}, ih šnēhps kuit prūkuq arri^o (arrih). tlje wuēlkin hujitskap wuēniṭā iēhketn.

wuānese puitin očēde, mqitie kaļakā utñi' koatan, mǎn tlje kūlije tǎnniū wuānešn hieja. wuālkā taḥkā ih kakā ṭāšniā arrih uhče pu^lkom. kuh taḥkā tałowā, tlā prūqamā toaštete tamm ai s'amma lējinā para kuh jeačā prūrā-alamačem (alamačit). āhčii māje seitā waččajitan, mǎn ijji fikkh kann (kannā), tljā hujitskap urro ṭāšniā tamm mam puālkata. tāsniā līn jēna ḥarjil', mū^t viānes, ih mūt' viāries. tann autebun jāpien liepuh ihke štüorrq sūiniā-škārā' ṭorqjoma, tlje tann autšte tamm līn tah mūt' ḥarjil kiāp^{ka} almačūtie. tlje kuit

fäjedidä', hälle aktäm alamqčem fihkelie'. tälliä aktä karjilä älkste narrätütan tann autebun jäpien süinie-škāran tiäte. i^e kuit āhčičä māje täinäiniü prük' švōru' takkārāč, men tuhte lättie, mī huskse parr narratā ih rū^{ta}, tlje kuit ciähtā miññes keačan švōrōditan. karjilä kuit tälliä kiäpota reaktā ih uluksä settije. prūrkamā māje jeahtā: «ih kak' missä nümtiä sāmenā tossvoritan», män i tuhtā štēssarušt' kann (kannā), husskese ulukona, ciäkčā, rū^{ta} ih narratā läikan. āhčie kuit tlje wuälkā täštiä, juktie wuäinā, karjil' ošsol' satnum čivnā otälēkk'. kuh tlje täštiä waččije, tlje hulukšid' miññelištie ih rautā', kuh kalkā tlje wačči' aktem uhče juhkom, mī pījälñ uhče kaššam kalakā ih mann toarešt lñ prūviä. tlje tah karjil' palčkiäštiä' pijjelñ tamm prūviäm tann kaššn si'sä. tlje kuit larhkenijñ ändon čärrekebā, än ku' ciäkčestallñ karjelistie. täšnie kuit tlje kallāse, kussā vuipšm^uāvoa. tlje waččije ih kalakā [tlje] heimere wāran. māje kuit tammtä, ijj hoisah kann, män lukñāna wāran leikan ih waltā tah iče oččema wārā', maitie atnā tännie aktne kärtienišnie, mī lñ iče kاینā piälešn. tah lättie' kuit tallā wuäinih, atte leä fuärhkas männēškī (v. männeskī) kietie šisnie veāraṭama. tah kuortällie', kušnie lije veāraṭama, tlje kuit sorrnā, atte lie tännie pijje wuänon hiäješn viärāṭama ih täšniü lie tamm fuärhkas lättie' völfärāṭama, mqhh satnom nümtiä hantēremq. ti^{ti}tiä lätteste piühkstāhtā, kälēkies škutti' par wgrqka huhciditan sū wārāh, maitie lie tissä lähpoma. tah māje eäh sith kann huhciditan ih eäh pāj' wuülkih kann, män ijj arrātar^a jah kannā, seitā parr vgrqkq lukñonitan. lättie' ciähtie' puikti' wārāh ih tlje wuälkā. ih anneče ciärovu šisnie lñ ai. poatā ṭann wārie-rattan, tiärroše aktäm süiniä-wuäijjim. tiht^e ai wuäin, kuktie šcrütēde. tihte wuäjä käinomse ih āhčie jis iče käinom. iččen mqnn kann kuhkelda tästie tlje leä šnahkārṭmq aktñ uhče juhkse ih jāmomq.

tihte vuäijje, mam rō^okin tänniä wāre-rättšn, supestmq, atte leä wuäinama källiä sājje, kušnie leä čahkāšema ih paratoma. sō satnan kuit leä tihte, atte karjil' lies mur^hhemä tamm mü āhčiam, kuktie täštiä tamm jāmiejijin (v. jāmiejijin). kuluma piejje tähtiä kiečstā, sänn kuotste wuélkñ, tlje māje sätijim wuélki' āhčien moitse, män iččim fihk' kannā. tlje čiččie pirrije kučktā karr' wuélki' muoitse

(v. mötse). tah lukñonie' hujitskqp ih kaunie' āhčiam juhkon kruksn. wuélkieje' wuünesä, lattiem pirrišieh wuejāhtiten tann wuänse (wuä-n'se), kušnie pišškhū"wuin eh tann wuänan kerhkā-kō'luse (v. läse) piejälkijjin (v. piejälkū"wujiijin). tann maññan kihčelkū"wujiijin, kie tihte, mī lēä hantēradama āhčiam tann wóštieslikkiä, kuktie supcstijjin; män iččen kieh kann täistie, mah wuđinama, sīt' sārni' satnan. aktä lattie, mī lēä lienčenä viärāčammā, tihte māje, škaloče, kuorhtalloma tai fuđrhkas lattiai mietie, men il'e' lēä poatama kqnn mieli', kieh tah. förhōrā kuiktien aikien māje arrajijjin tann sāken pīra, ih jāhtijjin, attā māje fihkin miälih, kie tihte šlouwoma mū āhčiam, män tlje iččen viäliä kaulasjuoh kqnnā, k'qpp tihte viäries niärä šettin. jeača' lattie' kuit viäntie', tihte, mī čoaččahtammā tamm sākom, lēä mautā' waltoma.

Mesélni fogok az én boldogúlt atyámról.

Az atyám nagyon munkás volt. Az utolsó években nagy, sürgős teendője volt, úgy, hogy majdnem alig ért rá aludni. Hanem a legutolsó évben még nagyobb sürgős dolga támadt. Egyszer azt mondja: «én nem értem, hogyan fogom győzni, mindezt megtenni». — Mennél többet dolgozik, úgy tetszett neki, annál több munka lesz. Azon ősszel, 78-ban, hótálpakat csinált volt; hát láttuk, mennyire sürgős munkája volt. Egész nap folyvást dolgozott egész éjfél feléig, míg a hótálpakat elkészítette (tkp. annyira vitte) [hogy elkészítette]. Karácsony felé volt. Karácsonyra mindig megszoktuk szerezni a kenyérhez való dolgokat a faluból. Hát atyám is el akart menni a falukba és a kenyérhez való megszerezni. Elmegy hazulról este és másnap este, mondja, vissza fog jönni.

A falúba jött, megvásárolja, a mi kellett a házba (tkp. a miket kell bírni a házba), de hallotta, abban a faluban lakodalom van. Elmegy oda és ott akart maradni egy kis darab ideig. Mikor oda jön, a vőlegény őt szintén ugyanolyan módon fogadja csak mint a többi lakodalmas embert (násznapet). Atyám ugyan el akart menni, de nem bírt, hát csakugyan egy jó darabig (tkp. ezt, mit darabra) ott maradt. Ott sok paraszt volt, néhányan barátságosak és néhányan haragosak. A megelőző évben ugyanis nagy szénakárt tettünk, s ezért az a néhány paraszt haragos volt a lappokra. Most bizony örültek, hogy egy lapp embert kaptak. Hát egy

paraszt elkezd szemrehányást tenni az előbbi esztendei szénakár miatt. Bár atyám nem szokott ugyan oly szívesen felelni ilyeneknek, hanem az a paraszt, csak egyre támadta és rugta, [nem hagyta békén] hát végre mégis kell neki felelnie. A paraszt pedig ekkor igazán megharagszik és kidobta. A vőlegény ugyan mondja, ne bánjon így a lappal, de az nem hagyta abba (állapodott meg), künt egyre rugdalja, taszigálja és szemrehányást tesz mégis. Az atyám pedig ekkor elmegy onnét, mert látja, a parasztok őt egészen meg szándékozzák rontani (ölni). Mikor aztán onnan elment, utána mentek és rugdalták, mikor egy kis folyón át kellett mennie, a mely egy kis hegyi völgyön keresztül folyik és a melyen át egy híd volt. Hát a parasztok belevetették a hidról a mélységbe. Ekkor bizony még jobban megütötte magát mint mikor megrugdaltatott a parasztoktól. Aztán ott fekszik, a míg magához tér. Ekkor [tovább] ment és haza a hegyre akart [menni]. Érezte ugyan, hogy nem bírja, de mégis elindul a hegyre és elveszi vásárolt holmiait, a melyeket abban az egy tanyában tartott, a mely az útja mellett volt. Azok a parasztok pedig azonnal látták, hogy gazemberek kezében volt. Ezek kérdezik (tudakozódnak), hol volt vala, s ekkor elmondja, hogy abban a felső faluban lakodalmon volt és ott találta azokat a rosszlelkű parasztokat, a kik véle így bántak. Ezeket a parasztokat unszolja, siessenek csak hamar előkeresni (keressék csak hamar elő) az ő árúit, a melyeket itt hagyott. Ezek ugyan nem akarták előkeresni és nem engedték menni, hanem nem marad, csak gyorsan el akart indulni. A parasztoknak gyorsan elő kell hozni az árukat és ekkor elmegy. Egy kisse részeg (tkp sörben) is volt. Oda jön ezen hegyi útra, előtalál egy szénavivőt. Ez is látta, hogyan el volt látva (bántalmaztatott). Ez útjának hajt és atyám is a maga útjának. Nem olyan messzire onnan belebotlott egy kis patakba és meghalt.

Ez a [széna]vivő, a kit előtalált a hegyi úton, elbeszélte, hogy látott néhány helyet, a hol ült és vérzett. Tehát mégis igaz az, hogy a parasztok törték össze az atyámat, úgy hogy attól halt meg. Három nappal azután, mióta hazulról elment, ugyan el akartam menni atyám elé, de nem bírtam (v. de nem lehetett). Ekkor az anyám megkért két embert, menjenek eleje. Ezek csakugyan elindultak és megtalálták az atyámat a folyónak árkában. Elmentek a faluba, megkértek egy parasztot, hogy szállítsa a faluba, a

hol megmosatott és a falunak temetőjébe temettetett (tkp. tétetett). Azután vizsgáltatott, ki az, a ki atyámmal oly csunyán elbánt, a mint beszélték; de azok közül, a kik látták, senki sem akarta megmondani az igazat (tkp. igazán). Egy paraszt, a ki tisztviselőül volt, az ugyan, a mint mondják, nyomozta azon gonosz parasztokat (tkp. parasztok után), de nem sikerült megtudnia, kik azok. Kihallgatás ugyan kétszer volt e dologról és mondták, hogy ugyan megtudták, ki az, a ki megverte atyámat, hanem többé nem nyomoztatott (tudakoltatott), hová lett az a rossz ember. Más parasztok pedig azt hiszik, hogy az, a ki a dolognak élén állt, vesztegető pénzt vett.

D) Dalok.

1. *Tāte uhēe wuālie.*

*Fārelige, fārelige jūllemā
tanniū wālecišniū.
ēmmanā mānā kiāhkš', meijepq
kalākā monnen lāwočen waimam
kajekieliet.
pōotie' lāwoma,
kālėkien kahtiās waimā' laukotit,
mam ējje kak' kiākann hiāvi'
kajekieliet.*

Ime (tkp. ez) egy kis dal.

Bajos (veszedelmes), bajos az élet
e világban.
Nem tudom meg, ki
akarja kettőnknek jegyeseknek szívét
széttépni.
Jöjj jegyesem,
közel sziveket fogunk összekötni (kössünk össze),
a mit nem fog senki se birni
széttépni.

2. *Uhče wujäliä čeulahka (če'ulahka) näiton pejjera.*

*Rqštamāla kiät-päälešn,
 karēnie-mälie kiäte-päälešn.
 mannta-tappta! ež kakk' rient'i
 mannom oqčči
 šilaponä kollenä, šilaponä kollenä.*

Kiesi dal egy kevély leányról.

Egy tallér fél kézben (az egyik kézben),
 rózs-pálinka fél kézben (a másik kézben).
 Hejehuja! ne hidd,
 [hogy] megvégy (megkapi) engemet
 ezüstön aranyon, ezüstön aranyon.

IV. Snaasa-högar (Snaasa csúcsok).

Beszélgetések.

Monna aktem piérnam tan kejjeren kroamatam, tallá monna tam tolovotem aktem piejjem, tallá péáštem toarešt sturre j^eānam, tallá čičhtiem šlōutit én egy medvét megsebeztem a tavasszal, ekkor én azt üldöztem egy napig, aztán egy nagy folyón át jutottam, ekkor kénytelen voltam abbahagyni.

monna puotam oktak, il'e' āčie kanna miniešn egyedül jöttem (tkp. jövők), atyám nem volt velem. — *mejje tiek'e poatam[a]* ide jöttünk. — *tiekie puotede* jöjjetek ide! — *monna mū āčiem wuēinam puoti'* (v. *puotit*) atyámat látom jönni. — *mije kołomes (kōts) tāsne* (v. *tāšn^e*) hárman (hatan) vagyunk itt. — *mū āčie pūōraka*; *mū āč'en kuēkte mānā'* (v. *kakkih*) atyám jó; atyámnak két gyermeke van. — *čičče Snāsen araji* anyám Snaas hegységben lakott. — *monna tam mu āčeste fiłkim* ezt atyámtól kaptam. — *monna kuēkte pōč' wgttam mu āčan*; *mū āč'en pōč' čorrokha* két rénszarvast adok (v. adtam) az atyámnak; atyám szarvasai kövérek. — *tihthe skōjišn* ő az erdőben. — *monna wačič' konna škōjjes[e]*; *ieh tothe škōjjesa kanna wačič'* én nem megyek az erdőbe; te sem mész az erdőbe. — *tuh kūt'ā'* (v. *kūt'e'*), *kuktie mījje* (*monna' kuoppok*) *šmāretip* (*šmāretin*) ők hallják, hogy mi (mi ketten) beszélünk (ketten beszéltünk).

V. Tranris hegység (Tronde wārie).

A) Mesék.

1. Stālā ih ulumuče.

Stālā akten aikien piärnum fihkelä (-le), tilje tullum pieja. tlje akte ulumuče poatā. stālā ogriemienie. tlje tihte ulumuče šläpčie stālān suähhkom ih čiehpā aktem suekiem, tulluse piājā, stālam koske, ka kũ^ulⁱ, mijje tihte čuojā tullušn. stālā pillije, täipā šiähhkom, wuélkā parr ruohten. piärrne šiähk^este kahčā, äandan čirrekeba pillije. ulumuče kuhktimienie stālase (stäluse), ka wuēreči' saanam j'älpšit buffⁱejštie. ij pgtt stālā wuäretie'. wuélkā äandan čirrekeba ruohten. tihte ulumuče tamma piärnum fihkije.

Az óriás egyszer egy medvét fog, aztán tüzet rak. Hát egy ember jön. Az óriás aluszik. Ekkor az ember kilyukasztotta az óriás zsákját, levág egy nyirfát, a tűzre teszi, az óriást felébreszti, hogy hallja, mi az, [a mi] ropog (tkp. hangzik) a tűzben. Az óriás megijedt, fogja a zsákot, megy ugyancsak szaladva. A medve kiesik a zsákból, még inkább megijedt. Az ember [oda] kiáltott az óriásnak, várjon, segítse meg őt a vad állatoktól. Nem várta bizony az óriás. Megy, még gyorsabban szaladva. Az ember megkapta a medvét.

2. Piejjen n'eida.

Aktn aikien piejjen n'eite čahkšemiesie piejjet pahkš kām^upštie mienie. tlje akte pāhče wuēinije, tlje ūākā para suolk ih lje (ih tlje) piäksele, stäjerie para čärrāka, koššie piejje n'eite toivahtiji, atta ka tann^e kuininā arrēt. tilje k^easse (v. kass = kalekies) jahtajit. piejjen n'eite jeahtā iče küllese, atte ka pũ^učum vuojⁱetet. tihte ka ruónčam liärtet. tilje tihte pāhče wuēinā, atte ruónča kuōsedimienie, tilje tann varra^uka f^uälⁱe tihte piejje n'eit. tlje tihte n'eite juo kuotiem toitqmq, tilje jiähtā, atte ka^ulakā kuotien ruohpenum kapēi' ku^uloma jēj'. tilje wuójltahtā, tilje āredn wuélakama piejjen n'eitā rešt (n'eite dest), tihte pāča para uktok tanne koqtan fihki čuhkti^uvi'. täšniä fihki hōkkadatti' uhče smāvo kuolⁱe', i mann jēnum fihk' kennā.

A nap leánya.

Egyszer a nap leánya fent ült egy dombon, fésülködött. Hát meglátta egy legény, aztán csak titkon (lopva) odalopódzott s megfogta, erősen tartotta, a míg a nap leánya megigérte, hogy ennek a felesége lesz. Hát költözködni akartak. Mondta a nap leánya az urának, hogy ő hajtsa a rénszarvas nyáját. Ő majd fölszerszámozza (befogja) a húzó rént. Látja az ember, hogy a húzórén igen sebesen megy [rohan], nagyon gyorsan ment a nap leánya. Hát a nap leánya már sátort csinál és mondja az urának, hogy fődje a sátor tetőnyílását három éjjel. [Ez azonban] elfelejtette, hát reggel elment a nap leánya onnan. A legény csak egyedül maradt a sátorban és éhezhetett (tkp. kapott éhezni). Ott kis apró halakat horgászott és nem igen sokat kapott.

B) Elbeszélések.

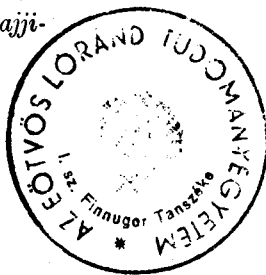
1.

Monna akten aikien tairiemānie jijim. monna uhče tan aikien. t'lje snölke poatā ih aktem pū'cem peáksā. monna wuēinim, t'lje manná pīllim, monna hūksēm para čarraka ih kuh snōlkum wuēinam, t'lje ruohtem koatan aktn čēāran āhčan supestet, atte monná snōlkum wuēinuma. monna čāhtum koatān ruohti', t'lje tan čirrekā manna pīllijim. im lie' monna aldri tāptema wuēināma.

Egyszer legeltettem egy éjjel. Kicsiny [voltam] azon időben. Hát jön egy farkas és egy rénszarvast megragad. Én láttam, megijedtem, ugyancsak erősen kiáltottam s mikor a farkast látom, szaladok haza egyre sírva az atyámnak elbeszélni, hogy én farkast láttam. Haza kellett szaladnom, oly nagyon megijedtem. Nem láttam én sohasem olyant.

2.

Monna, āhčie ruónčīnū vuojemienie. monn ai aktene ruónčēne vuojemienie paurān. kuhkelde kalekien wūesta' wēdčēt. t'lje koaššie kahkse tałowuma vuojemen šīs, t'lje riāvo hajikelā, mū ruónča pīllije. monna uhče, v'čšie, ruónčām p'ūl' steārit kennā, t'lje piāselā, hajji-

kelä palta āhčien ruónčam. tū^{ne} kiereč marhkā, ruónča piäsā, wuélkā kiärčine tann kahks. tlje āhčie viättä ĩese ruónčam ih lāhpā monnom ʔassa, wuélkā ʔuoptit tamm nüppiem ruónčam, ih tann kuhkiem šattā. monna tū^{ne} karavongma tann čärräka, annan āhčie poatā poqstln. čähtien jijim "ōret kuosen nüölešn. nüppien piejjen āškā paurān poqstln tlje lieulos kiereč (kīereč), im manna fihk' čahkast kih poastln. manna šajlam tann^e čärräka, annan koatan poatam.

Én, az atyám húzó rénnel hajtottunk. Én is egy rénnel hajtottam az éléstárba. Messziről sajtot akartunk hozni. Hát mikor messze jöttünk az erdőbe, róka ugrott föl, az én húzó rénem megijedt. [Minthogy] én kicsiny, gyöngé [voltam], a húzó rént nem bírtam visszatartani, bāt elszabadúl, odaszökik az atyám húzó rénje mellé. Az egész szán szétmegy, a húzó rén elszabadúl, nagyon messze megy a szánnal. Ekkor atyám megköti a rénszvarvasát és itt hágy engemet, elmegy megfogni a másik húzó rént, és nagyon sokáig oda marad. Én egészen megfáztam, igen nagyon, míg atyám visszajön. Kettőnknek éjjel egy fenyő alatt kellett aludnunk. Másnap aztán visszamentünk a tārházba. Hát nehéz [volt] a szán, nem ülhetek hátul (vissza felé?). Nagyon elfáradtam, mire hazajöttem.

VI. Undersåker hegység (Soahkan wārie).

A) Beszélgetések.

Kie alakonā kuhktemienie ki lármáz (kiabál) künn? — *eāh tah tuost' kuhkeäti't* nem mernek azok lármázni. — *mainie krätnā' tū^{ne} piejjem* mit morogsz egész nap? — *piärrnā krätnā a* medve morog. — *kie uksum capmā* ki zörgeti az ajtót? — *im monna siätet' külskutti'*, *mam tatnā jiehtā'* nem törődöm avval, a mit mondasz. — *monna söurum alakeng kū^{lum} rauki'* a juhot hallok künn bégni. — *ʔašnie stuora vuépsā hālietejja*; *tihte pū^{cse} seitā hāliehtit mán manná kalakum pūwit*; *vuépsā paskā, ploakātahtā moqttiem jūrum* itt egy nagy bögöly röpült; egy rénszarvasra akar röpülni, de én meg fogom ölteni; a bögöly sok állatot szúr (esíp), kínozt.

Mū čajjevā' (čajevā') pakčēt' fáj a hasam. — *monna kahčem jih surmom cuōpkim liheste* elestem és kitörttem az ujjomat (tkp.

az ujjomat letörtem az izéről). — *joktan monná kiätam äimenä posktallijijim, tan piejjen tlje älikeste pgnnqkij* (v. -ki') tegnap a kezemet egy tüvel megböktem, ma hát elkezd dagadni. — *taktare jiellajahtä tam fiälie alamučom* az orvos meggyógyítja ezt a beteg embert. — *monna petnikite vatnanoma* nincs pénzem, hijával vagyok a pénznek.

mejjä kalekü' tū^ukum puertän preitī' (v. luéppi') a kendőt az asztalra fogjuk teríteni. — *mejjä kalekü' vuäbänan tullum pieji' ih laipii' pissi'* a kályhába tüzet fogunk rakni és kenyeret sütni. — *mū koatšn kampl škikhe* (v. pruhka), *att eäpu' mejjä mätet' ki' autšn kuh mijjēn ähcie koatän talowä* házamban régi szokás, hogy nem eszünk előbb, míg atyánk haza nem jön. — *tan piejjen monna waccēm koat'en šise, ähkašim, prihček joukujim* ma bementem a házba, leültem, kávét ittam. — *moattie, mi puälehkom šeitä* sok [van], a ki a pálinkát szereti (tkp. akarja).

im monna teitie kāmukätie puälh (puälj) *utläh, maitie tatna munnän k'öyoma; tah aļovas kārčie munnän* azokat a cipőket nem használhatom, a melyeket te nekem varrtál; azok nagyon szűkek nekem. — *täitie warjite, maitie koārije puēktij, juo täitie atnmg* azokat a ruhákat, melyeket a szabó hozott, már azokat használták. — *monna vuobenien piälešn* (v. piälešn) *čoatčäm* (čoatčijem) *ih ičen warjā' poaltam* (poaltama) a kályha mellett állok (álltam) és ruhámat elégetem (elégettem). — *mū kajepa kahčēm q wouluse, manna šittim kruküih, armia kalakam pejjise waltī'* kalapom leesett, le akarok hajolni, hogy fölvegyem.

joktan monná ičen äitekištie stuorra äälogom (v. prö^uvim) *fihkim* tegnap szüleimtől nagy levelet kaptam. — *mejjä eīče viell-čäh, men rīte jāmomq, tlje pqr ķeäks tälē* mi hét testvérek [voltunk], de öt meghalt, hát csak ketten [vagyunk] most. — *tihte pähče ähčebun pliärešn* ez a fiú atyjára üt, atyjához hasonlít. — *monna lākam tam pähčem sōalādimie autšte* (aut^ošte), *tlje stuora tuntura* (v. klipmuj) *šättä* megvertem (tkp. verem) ezt a fiú lopásért, hát nagy láрма támadt (tkp. támad).

mah liäh kouļuma, ahte tū koatie-pielien taktera proūrusi? *mah miäl', kuštie kalakā tihte iče proutskātiem waltī'* hallottad-e, hogy a te szomszédodnak (sátorfedednek, sátortársadnak) a leánya menyasszony? tudod-e, honnan fogja ő a hozományát venni? —

tuoh kuéktā lāvec ; tuon nüppien wahkan kalakā tāi heäje šutti' azok ketten jegyespárok, a jövő héten fog az ő lakodalmuk lenni.

akterä wārešte jahtajijjin nüppien wārān, tlje tassa aktem kuotiem tarejajin (v. *tarejajijjin*) az egyik hegyről a másikへgyre költözködtek, aztán ott egy sátrat csináltak (építettek). — *ki kuotiem cäkkimienie* ki építette a sátrat? *im monna miäl' kannā* nem tudom. — *řakkā aļovas řhče skouwa, jallan muor'* (poaltems muor') *fiłki'* ott nagyon kis erdő van, alig kaphatni fát (égetni való fát). — *tāte wārie, kukkā mejjā waccu', aļovas řřāřa* ez a hegy, a melyen megyünk, nagyon meredek. — *tihte stuora lihpiä marhkaneija* ez a nagy szikla szétrepedt (meghasadt, szétment). — *kaltie, amma täiman krüchkiijim, aļovas řiäñqlq* a kút, a melyet taval ástam, nagyon mély. — *wuóinua Soahkan ruelelišnie stuora fuóršie* (v. *karretie*) ; *tihte küřlwa řahkse sogki'* Undrsåker alatt egy nagy vízesés látszik; az messze hallatszik zúgni. — *juhkon appqřa* (v. *kättie* v. *riättarä*) *aļovas čäppies* a folyó partja nagyon szép. — *tate jeanā aļovas kammqtā, tuote nüppie jeanā äntan kammeteq* ez a folyó nagyon széles, az a másik még szélesebb. — *toaräst jeanam aļovas čäpies řřüwie* a folyón át nagyon szép híd van. — *tan piej-jen řuosts karejabjeje tan jāpien* ma első mise [van v. volt] ez évben.

mam tättie řiällešte řit' tarejř' mit akarsz csinálni abból a deszkából? — *tihte klahkā, am oašestejışn monnä juóktan řaččajij-jim, tihte cüčpkołtahksn* (v. *cüöpkonomma*) az a bot, a melyet tegnap a kereskedőnél vettem, az széttörött. — *mū kulleke řiñan pāna-tuowum ; monnä čiehtum häinestit* a késsem eltompúlt; meg kell köszöriülnöm. — *tanna aļoman aļovas viekska kiüt', jēh tihte tam řisse klāhkam pučllř cüöpkih kuékt'en hāran* ennek az embernek nagyon erős kezei vannak, és ő ezt a vastag botot (durungot) ketté (két felé) bírta törni. — *tihte pāhče jeahtā, satne vieksqřq, vieksah-kappa monnäste ;* — *poqtieh kjampan* ez a fiú azt mondja, ő erős, erősebb mint én; — *jöjj birokra!* — *monnä kierkiem settijim jau-rān ih tihte wuajajejja potnan* a követ a tóba dobtam és az elmerült a fenékre.

tullu řřeakā, armie puellā a tűz pattog, mikor ég. — *stuorra tullu púellaji taitie koatete* nagy tűz támadt a faluban (tkp. gyúladt ezekre a házakra)). — *nougota* (v. *kiaht*) *tullum piejēma skojjise, tästie tilje stuora tullu řattā ; řālie anne tihte puolemienie ; tejjā ai*

wuéinijeterä, tihte puol'emīnie valaki tüzet csinált az erdőben (meggyújtotta az erdőt), hát nagy tűz lett (tkp. lesz); most is ég még; ti is meglátjátok, [a mint] az ég. — *piejje koartā čérrekä* a nap erősen éget (süt).

B) Mesék.

1. *Piärna jih řäuwq.*

*Piärna jih riäwq wuoje-tälliem seällät' (seälllädiijn). tlje aktñ 'ėhkedñ waccieh, virmie' cākieh piärne ih reäwq. tlje äreñ virmie' šakkāh, tlje jēñ küelie' fiħkh kennā. tlje řäüwo wuélkā, tann 'ėhkeñ wuoje-tällēšte wuojēm mātada. tlje tałowā piärnan koaikā, tlje piärnā ĳihčije: «kuppenā liäh vierātamma?» — «fättarin'ä čuöč-čema. tlje juo wuoje-tälliem kaskā mātātamma. tlje akten piejen piärnan peälešñ ogrā tlje viht (nappādest) wuélkā, wuojim kałakā mātadijt (-di't). tlje piärne ĳihčije: «kuppene liäh véarātamma?» — «fatterin'ä liem č'öččema». tlje nüppien 'ėhkedñ wacci' kalekies akēñ (akēñ, aktēñ) wuoje-tällien koaikā. tlje wuoje-tällie juo nahkqm̄q. tlje piärna jeahtā reäwose: «tatnā liäh wuoje-tälliem mātātama, nahktama (nahk^atama) tü^uñu kaik.» reävo jeahtā: «tatna (v. taanā) tällniä helle mātātama, nahktama.» piärna moarateäwa jih jeahtā, kalekies oarajijit piejje-pealan wuéinih, keän rauwušte wuoj' wugčāh. tlje piärna nahkstamma, tlje reävon rauwušte wuoj' wuočāh. men ĳoh tlje piärne nahkstamma, tlje reävo wuoj' nāmā piärnan rauwose. piärnā tann čérrekä (čirrekä) nahkstamma, tann kārēve piärne tihte, ij (ijjē) lieh tqmqtm̄q kennā, kuh reäwo piärnen rauwose vuj' nām̄qma. tlje řeävo ĳoska pejjise jih jeahtā: «č'öččel' päjjise wuéinih, kiän rauwušte vuj' vugčā'.» tlje piärne č'öččelā päjjese, tlje piärnan rauwušte vuj' vučāh. tlje piärna moarateawā tlje t'qllōvq reävum. reävo roqtn (v. ruöñcen) nealan hajek^lä. tlje piärna reävum jielkište fiħkela, tlje řeävo jiehtā: «tlje māj ič' leäh para viättiem kākciemienie; kacie' čérrekä!» — *pirrnā skāmiekoatā jēh ĳuäitā reävun jielkiem. tlje reävo piäsela. piärna wuélkā tästie. tlje reävo piärñom arkete tan kārēve: «tatna, mī tan stuorra exäč monñom ĳaksij, mī tann öhče.»* — *piärna moarateäwa jih jeahtā: «koasš**

akt (v. koaššie akt) kaḷakam tatnum kākcih, koaššie jāmāh.» — reavo jiehtā: «cū, cū!» ārkā, «taani, mie tan jalla, ežāc mannām puēlih jaksī', mannām, mie tann wuelaks.» — piārnā kāapota.

aktn aikien tlje kalekies hoqkkij, tlje eēēen nāgen kuelie' fihkh' ki'. tlje āretn reāvo wuēlkā hoqkkij, tlje jēn kuelieh fihkije, tlje koatān wuēlkā. tlje piārnā kihēije: «kumtie tatna tan jēn kuelie' fihk'?» — reāvo jiehtā: «ciāhtom pott manna tann jēn kuelieh fihkih.» — pirrne jiehtā: «liārat' (bihkumt') monnom ai, kumtie kaḷqkum tann jēn kuolieh fihkih.» — «hōajā, pihkumtūt kaḷakom.» tlje jeahtā: «wāccieh, aktn 'chkedn s'eipiem piejh jauran, āretn tilje jēn kuelieh fihk'.» — tlje iehkedn pirna wuēlkā, jauran s'eipiem peajā, aredn tlje piārnen s'eipie kaḷqmomq. tlje piārna viāntā, jēn kuelieh, tlje tqmqtā lieuḷos, iji puāl' lutūih kih. tlje hajekela (-kalu) čerreḷā, tlje piārnan s'eipiū puōrhkana. tlje piārna moarātēāwā reāvose, armid satnam lieḷa nulliāhtammā, sū (sō) tlje siāipiū puorhkānā. reāvo poaksta nālkiestākan, armie piārna tann joamān. tālie piārnan pqr (pqrra) oaneks s'āipie. tlje piārne s'āipet f'ālemi'nie tālie ai. — tihte piārne tan aikien jāmiejējja.

A medve és a róka.

A medve és a róka vajas puttonyt loptak. Hát egy este menek, hálókat eresztenek a medve és a róka. Reggel a hálókat kihúzzák és nem sok halat kaptak. Aztán a róka elmegy, azon este a vajas puttonyból vajat eszik. Jön a medvéhez, kérdezi a medve: »hol voltál?» — «Koma voltam (tkp. komául álltam)». Hát már a vajas tálat középig megette. Egy napon a róka mellett alszik, aztán ismét (újra, másodszor) elmegy, hogy majd vajat eszik. A medve kérdezi: »hol voltál?» — «Komának voltam.» Másnap este együtt kellett volna nekik elmenni a vajas puttonyhoz. Hát a vajas puttony már elfogyott. Ekkor a medve mondja a rókának: »te etted meg a vajjas puttonyt, fogyasztottál el mindent». A róka mondja: »talán inkább te etted meg, te fogyasztottad». A medve megharagszik és mondja, feküdjenek le a nap felé, hogy lássák, kinek a seggéből csöpög a vaj (tkp. csöpögnek a vajak). Hát a medve elaludt és a róka alfeléből csöpög a vaj. De mikor a medve elaludt, a róka a vajat a medve alfelére keni. A medve nagyon

erősen aludt, az a gonosz medve nem érezte, a mint a róka a medvének az alfelére kente a vaját. Aztán a róka fölkelte és mondja: «kelj föl megnézni, kinek a seggéből csöpög a vaj.» A medve fölkel, hát a medve seggéből csöpög a vaj. Ekkor megharagszik és kergeti (üldözi) a rókát. A róka egy gyöker alá ugrik. A medve a rókát lábánál fogva megkapja, hát mondja a róka: «bizony csak a gyökeret harapod (szó szerint: ugyan nem vagy, csak a fenyőgyökeret harapdálóban); harapd erősen!» A medve kezdi magát szégyenleni és elereszti a róka lábát. Ekkor a róka megszabadul. A medve elmegy onnét. Hát a róka a medvét nagyon erősen (tkp. rosszul) csúfolja: «te, a ki olyan nagy vagy, nem érsz (tpk. érsz) el engemet, a ki olyan kicsiny vagyok». — A medve megharagszik és mondja: «valamikor [úgy] megfoglak harapni hogy (tkp. a míg) meghalsz». — A róka mondja: «ejnye, ejnye!» gunyolja: «te, a ki olyan magas vagy, nem bírsz engemet elérni, engemet, a ki oly »laacsony vagyok.» — A medve mérgelődik.

Egyszer horgászni akartak, s nem kaptak semmi halat sem. Hát reggel a róka elmegy horgászni és sok halat kapott, aztán haza megy. A medve kérdezi: «hogyan kapsz te annyi halat?» — A róka mondja: «kell nekem bizony annyi halat kapnom.» A medve mondja: «taníts meg engemet is, hogyan kapjak oly sok halat.» — «O, igen, meg foglak rá tanítani». Aztán mondja: «menj, egy este tedd a farkadat a tóba, reggel aztán sok halat kapsz.» — Hát este a medve elmegy; a tóba teszi a farkát. Reggel a medvének a farka oda volt fagyva. Fölkel a medve, hát a farka oda volt fagyva. Ekkor a medve azt gondolja, hogy sok hal az. Fölugrik, érzi [hogy] nehéz, nem bírja fölemelni. Ekkor erősen ugrik, hát a medvének a farka szétszakadt. Megharagszik a medve a rókára, hogy őt úgy bolonddá tette, hogy a farka szétszakadt. A róka jó ízűen (tkp. édesen) nevet, hogy a medve olyan bolond. Most a medvének csak rövid farka van. És a medve farok nélkül jár most is. Az a medve akkor meghalt.

2. *Akta pieljets kolle.*

Tihte mealā, kūēlie kaļlakā taļowī' (talovuj) tahkā. tlje tann frūa jeahtā tassa: «armēa taļowā tahkā jih kihčije: mam lieh tare-jamienie? tlje kaļlakā j'ēhtij: ākšan nīrām. — arma kihčije: mann

kiäwota (kukkie) āksan űirra? tilje kaļakā j'ēhtih: kaskā oāks'em.
— jeh armae kihēje: mah nan vūālokom uunih? tilje kaļakā j'ēht'i:
hōaja, ohēe patt, mæn k'ākk'en aļovas ohēe rājikie. — armie kihēje:
kušniä tū kqmmā? tilje kaļakā jiehtih: hi'rkeän (v. hi'rēkiän) koq-
tien šišn'ä. — armie kihēje: kušniä tū taktare? tilje kaļakā j'ēht'i:
tihte jaur'e-peälešn. — armēa kihēje: man kukkie nüppien koqtān?
tilje kaļakā j'ēhtih: tūon pahkan noglešn.»

tilje küelie taļowā. tilje pieljets kolle moarahka pienom aanā
(v. atnā). tilje pienä šäjetā (v. šeitā) kaki' küeliem. tilje küelie
jēahtā: «ass tuhkā!» — pieljets kolle jēahtā: «āksan űirram.» —
küelie jēahtā: «puerrak!» — pieljets kolle jēahtā: «kaskā oāksiem.»
— tilje küelie jēahtā: «ka thoaskan leä'? kušniä tū kqmmā?» — piel-
jets kolle jēahtā: «hōajā, ohēe patt, men k'ākk'en aļovas ohēe rāji-
kie.» — küelie jēahtā: «mah kallānammā (v. kallātahkšn)? —
kolle jēahtā: «mū taktare jaurie-peälešn.» — küelie kihēje: man
kukkie nüppien koatān?» — pieljets kolle jēahtā: «t'l'e' kiäki' veärā-
šamma mañan küeliem.» — küelie jēahtā: wuēlki'h tuonen koqikā!»
— kolle jēahtā: «tuon pahkan noalešn, kaltie-peälešn.»

Egy siket ember.

Ez tudja, tisztviselő fog oda jönni. Hát azt mondja neki a felesége: «ha ide jön és kérdezi: mit csinálsz? akkor mondja: fejsze nyelét. — Ha kérdi: milyen hosszú [lesz] a fejsze nyele? akkor mondja: az ág közepéig; — és ha kérdi: van-e némi söröd? mondja: igen, egy kevés van, de a hordónak nagyon kicsiny a lyuka. — Ha kérdezi: hol a feleséged? mondja: a lóistállóban. — Ha kérdezi: hol a leányod? mondja: az a tó partján [van]. — Ha kérdezi: milyen messze van a másik házba? mondja: ama domb alatt [van].».

Hát jön a tisztviselő. A siket embernek mérges kutyája van. A kutya meg akarja a tisztviselőt harapni. A tisztviselő mondja: «kusti!» — A siket ember mondja: «fejsze nyelét!» — A tisztviselő mondja: «jó napot!» — A siket ember mondja: «az ág közepéig.» — Aztán mondja a tisztviselő: «vajjon megbolondultál? hol a feleséged?» — A siket ember mondja: «igen, egy kevés ugyan [van], de a hordónak nagyon kicsiny a lyuka». — A tisztviselő

mondja: «vajjon jóllaktál [már a bolond beszédből]?» — Az ember mondja: «a leányom a tó partján [van]». — A tisztviselő mondja: «milyen messzire van a másik házba?» — A siket ember mondja: «senki sem volt a tisztviselőért (tkp. után)». — A tisztviselő mondja: «menj a pokolba (tkp. a halálhoz, ördöghöz)!» — Az ember mondja: «ama domb alatt, a kút (forrás) partján (mellett)».

3. *Véassās tāče jih cōren frū^ua.*

Akta véassās tāče wāccā aktñ cōrn kogikā jih aktum toglpiem lō^onestahtā. tlje štuorra cōrre jeahtā: «koaššie tātña toalpiem fihk' lō^onih, tlje tātña (▼. taana) wāccāh, tam jū^uks^t'». tlje tihte veassās kōlle jeahtā: «ijjič patt; monnq kałakum feaťāh ógččih.» tlje pott tihte stuorra cōrre kaulātamma, jih tuolpiem lō^onije. tlje kōlle wāccā aktñ oaš'estejen kogikā jih feaťāh oaččā, tlje makštā (makš^tā). kóqs-sie kallāngmmq, tlje waccije tāštie, jih aktñ lōpma-čējelusñ niłle kahčela. tlje tan cōren frū^u wuēiniye, aštie lieka toalpiem lō^onāstah-toma (-tqma), tlje tihte tann cōren frū^ua čōrvo tamm veassās kōl-łom, tlje jeahtā: «armie mū pealesñ oarāh, tlje kałak' vīťam luhkiem fihkih.» tlje oarā tann frū^un pealesñ, vīťum luhkiem fihkiye. tlje wāccā tan cōren koiikā ih jeahtā: «tū^u frū^un pealesñ lām (▼. liā-gum) oqrroma, tlje vīťom luhkiem fihkijijjim; jirrete piejjen kałakum ai tačkā waccih.» — «tlje kałakom tatnom walih ruostq-koatān.» — nüppien piejjen tlje ai wāccā tačkā, tlje oarrā pealesñ ai, tilje kułumum (kołomom) luhkiem fihkiye. tlje cōre tačkā tałowā. tuhte kū^ulujē (kuoľujē), cōre tačkā tałowā, tlje kuokkorte sāankan nealān jih tilje tihte cōre jeahtā: «arm ih tl tam veassās kōllum puēktie' tlje kałakum tatnum pū^uwih.» frū^uwa jeahtā: «iēm lieh monna nan véassās kōllom (▼. -lum) wuēinama.» — tlje tihte cōre wuēlkā jih tlje tihte veassās kōlle wāccā tann cōren koiikā ih jeahtā: «tū^u frū^un pealesñ lām oqrroma, tlje lām kułumum luhkiem fihkema; jirrode piejjen kałakum ai tačkā.» jā waccije. tlje cōre jeahtā: «tatnom kałakum ruostq-koatan wuółktit.»

nüppien piejjen tilje ai tihte veassās kōlle wāccā tačkā, jih tlje tograta tann cōrn frū^um jaur^e-pealesā, warjāh kałekies pēssī'. tlje tihte frū^uwa iče cōrum kuhče, kałakā viehkietit jaur^e-pealese war-

jāh kuittih. tlje tihte cōre jeahtā: «armie ih tl tam veassās kcllūm puéktie', tlje kalakum tatnum iauran sēttih.» — «fihkh tarajih, kumtie sēit', imme lieh kuit monna nan véassās kcllūm wuénama.» — tlje tihte cōre wuélkā koatān. tlje p^uōrije (v. p^uōrije) jēn cōr' tēse koatān, tlje jēn cōr' tālevie' tahkā, jih jeahta, sū frūwa jeacāh veassās kcllūm atnā (aanā), tamm kalekies pū^uwih. tlje tam veassās kcllūm lievies hirkie-koatān cākama, kalekies tašnie pū^uwih. tlje frūwa čēps sōurum tahkā luāitā, tihte tū^ukom atnā čogrvie kaskšn. kuh tlje tahkā tālevie', kalekies waltih ih pū^uwih, tlje cōre oksom rihpsta ih kuh tlje rihp^osta, tlje čēps sōure talowā ulukse. tlje tihte cōre pīlīje, fiālien šattā ih jāmā. tlje tihte veassās kcllū tam puéikies frūwum fihkije. tlje stuora heājēm tarejā, tlje tihte veassās kcllū stuōre poitne šattā. tlje keākte mānā' fihkiji; aktē jāmiejējā tallā, nūppie koļoma vahkā j'ēliejejjā. tlje tē frūwa ai fiālien šattā, tlje tihte veassās kcllū pqr uktok pācā. tihte ūmorote hāile.

A szegény paraszt és az úrnak felesége.

Egy szegény paraszt elmegy egy úrhoz és egy huszonöt örés *) darabot kér kölcsön. Hát a nagy úr mondja: «mikor te a huszonöt örét kölcsön kapod, elmégy, megiszod azt». A szegény ember mondja: «nem bizony. Én eledelt fogok venni». Hát a nagy úr csakugyan meghallgatta és a huszonöt örét kölcsön adta. Aztán az a paraszt elmegy egy kereskedőhöz és ételeket vásárol és eszik. Mikor jóllakott, elment onnan és egy hóhatárra lebukott. Hát annak az úrnak a felesége meglátta, a kitől a huszonöt örét kölcsön vette, s az úrnak a felesége hívja ezt a szegény embert és mondja: «ha én mellettem alszol, ötvenet fogsz kapni». Hát az asszony mellett hál, ötvenet kapott. Akkor elmegy az úrhoz és mondja: «a te feleséged mellett aludtam, és ötvenet kaptam; holnap szintén el fogok oda menni». «Akkor én tégedet a börtönházba teszlek (tkp. foglak venni)». Másnap is elmegy oda és ismét mellette hál, hát harminczat kapott. Ekkor az úr oda jön. Amaz meghallotta, az úr oda jön, hát az ágy alá mászik s az úr mondja: «ha a szegény embert elő nem teremted, tégedet meg foglak ölni». [Azt] mondja

*) Svéd aprópénz.

az asszony: «nem láttam én (semmi) szegény embert». Aztán az úr elmegy és a szegény ember oda megy az úrhoz és mondja: «a te feleséged mellett feküdtem, és harminczat kaptam; holnap szintén oda fogok [mennni]». Avval ment. [Azt] mondja az úr: «tégedet a börtönbe foglak vetni (tkp. vezettetni)».

Másnap a szegény ember szintén odamegy és annak az úrnak a feleségét a tó mellé követi, ruhákat akartak mosni. Hát az asszony megparancsolja az urának, segítse a ruhákat a tópartra vinni. Az úr mondja: «ha elő nem adod azt a szegény embert, hát tégedet a tóba foglak dobni». — «Tehetsz, a mint akarsz, még sem láttam én semmiféle szegény embert». — Ekkor az úr haza megy. Aztán sok urat hívott meg a házába, hát sok úr jön oda és mondja [nekik]: az ő feleségének egy másik szegény embere van, ezt öljék meg. Hát az a sok úr bedugta a szegény embert a lóistállóba, hogy majd itt megölik. Ekkor az asszony egy fekete birkát eresztett oda, ennek csöngetyűje van a szarva között. Mikor oda jönnek, hogy vegyék és megöljék, az úr kinyitja az ajtót s mikor kinyitja, hát a fekete birka jön ki. Ekkor az úr megijed, megbetegszik és meghal. Aztán a szegény ember megkapta a gazdag asszonyt. Nagy lakodalmat csinálnak és a szegény ember nagy gazdává lesz. Két gyermeket kapott; az egyik azonnal meghalt, a másik három hétig élt. Ekkor a felesége szintén beteg lesz, s a szegény ember csak egyedül marad. Nagyon búsul.

4. Čēhps söure.

Aktn aikien akta kōlle, tihte čēhps söurum aanā. söure hirkie-koatien sisnie rearāmma. tlje tihte kōlle wāccā tan hirkie-koatien sī'se, tlje tihte tam čāhps söurum ulukse luāitā. tlje tihte wuēlkā aktn stuora (v. -re) cōren koatān. tlje štuore špōjilum wuēinā, tlje wuēinije ičemše tāšnie, tlje tihte söura paskijāhčā, koaššie špōjilum maḥkuā. tlje stuore cōre tałowā, tlje tihte wuēinā, miē tuhtq, tlje tihte wuēinā, iče tuonā, pilliē, tlje jāmā. tann cōrn frū^uwa kałakā wacci' pījje-laptsā, tlje tihte wuēinije tam čāhps söurum. tihte wuēlkā wōuluse tah trāhp' (t^rrāhp) par šnāiēcān, kahčela ih tlje tihte jāmiejjeja. tlje špⁿq kałakā wāccih čācien (čācien) mietie, tlje tihte wuēinije tam frūwum ih tam čāhps söurum. tlje wāccā tann söurn aitrn

koaikā, tlje tihte söurn ājitera kāhtā bö'tih stuora lukkiem. kuh tihte cōre kuolŋje tamma, mam söure toitqma, tlje rūpmala tästie, tlje wāccā aktn prūwien toarest. tlje aktn kōatān talowā ih täšniä fiäilie lättieh. tlje tihte cōre ai fiäilien šattā. tlje kaḷakā tästie wāccājit poastln toarest tam prūwien, tlje oqjā' jämmekeť, tlje kahčela pīj-jeln tam prūw'em, tlje patnena (paanenä).

A fekete birka.

[Volt] egyszer egy ember, annak volt egy fekete birkája. A birka a lóistállóban volt. Hát ez az ember bemegy a lóistállóba és a fekete birkát kiereszti. Ez elmegy egy nagy úr házába. [Ott] meglát egy nagy tükröt, abban meglátta magát; hát a birka szúr, a míg a tükröt széttöri. Jön a nagy úr és ez nézte, mi az? Hát látja, maga az ördög, megijed és meghal. Annak az úrnak a felesége a felső emeletre akar menni, s ez [is] meglátta a fekete birkát. Ez [ugyan] csak ijedezve megy le a lépcsőkön, elesik és aztán meghalt. Hát a szolgáló vizért akar menni és ez meglátta az asszonyt és a fekete birkát. Aztán elmegy a birkának a gazdájához és a birka gazdájának százat kellett fizetnie. Mikor az úr meghallotta azt, mit csinált a birka, elszökik onnan és egy hidon keresztül megy. Egy házba jön és ott beteg emberek (parasztok) voltak. Hát az az úr is beteg lesz. Aztán onnan vissza akar menni a hídon keresztül, hát a feje szédül, aztán leesik a hídról (tkp. a hidon) és elmerül.

C) Elbeszélések.

1.

Īcen koatšn manna fiäilien šuttējejjim (v. šuttum), ih mejjā fäutat nahkqmq. tlje manna kaḷlakqmq wacci' virmie' cāki. tlje štuora piäkka. tlje iče kaḷkum sū'kkih jih küelien jóamp'e kaḷlakā viermieh cāki'. tlje vgrqkq pattnijjim. men tlje saukum čerreke, tlje kättiem nōtteijjim. tlje kättiem kaḷakajijjimien virmie' cāki'h. tlje koatān wuélkijijjimien, tlje āraťn (āreťn) virmie' šakkajijjimien, tlje j'en küelie' fihkijijjimien, jallān koatān p'āllijijjimien kuétih. tlje čoalāijijjimū' jih pēsseijijjimū' küelie', tlje tuoltēijijimū' tlje makseäh-tijijimū'.

A magam házában beteg lettem és mi étel nélkül maradtunk (tkp. végződünk). Hát én el akarok menni hálót eresztetni. Nagy szél [van]. Nekem eveznem kell és a tisztviselő kisasszonyának a hálókat eresztenie. Csakhamar megfeneklettem. De erősen evezek és a partot elértem. Hát a parton akartunk hálót eresztetni. Aztán haza mentünk és reggel a hálót kihúztuk, sok halat fogtunk, alig bírtuk haza vinni. Aztán kitisztogattuk és megmostuk a halakat. Aztán megfőztük és megettük.

2.

Akta kelle vinnem waltā jeh liänc'em minnešn jeh tlje wuélkijjin jaurien toarest ih til'e kalekies wājēšie[s] skohta'tijit (-tīt). tlje kelle miješka tiävonum wuēinije. tlje liäncem čogrošq ičse koaikā jeh jeahtā: «tū'm kalekien mannā' skohtī'». tlje mieška-tievona pilijejjā, kōh tuitie kuolojijji (v. kuolojejjā), tlje hajekela. tlje kantejin pienqm (v. -num) luōiti'. tlje piena tollovg, koqššie jaksela, tlje xahtā čerrekkā. tje kūolie jeh kelle jaksā, tlje kūolie skohtiji (skohtiji, -tijejjā) jih tlje tievāra, tlje tievona jāmā. tlje kerjenā suttijin, featāh fihkijin, tlje nuowujijjin.

tlje mippie kelle tahkā tałowā jih ai waišieh kalakā skohta'tijit, tlje wuēinijejjā, tuh waišiem fihkema. tlje tuhta ai wuēlkā. tlje kelle kalakā skohtema waišien peālešn arri' jih kūolie wuēlkā hi'r-kien mietie. tlje koatān tałowā, tlje kellen rū'kije kihčije, kušnie sū kallpg, tlje jeahtā (jiehtā): «waišien piālešn.» tlje wuēlkijjin poastatā škōjise waišien mietie.

Egy ember vesz egy csónakot és a tisztviselőt magával s aztán elmentek a tavon át és jávorszarvasokat akartak löni. Hát az ember egy borjas jávortehenet látott. Ekkor a tisztviselőt magához hívja és mondja: «azt fogjuk mi ketten meglőni». Erre a borjas jávortehén megijedt, a mint azokat meghallotta és elszalad. Hát a kutyát el kellett eresztetniök. A kutya üldözi, a míg eléri és erősen ugat. Hát a tisztviselő és az ember elérik, aztán a tisztviselő lőtt és eltalálja, a jávorszarvas meghal. Megörültek, edelt kaptak és megnyúzták.

Ekkor egy másik ember jön oda és szintén jávorszarvasokat akar löni, hát látta, azok jávorszarvast kaptak. Ez is elmegy.

Annak az embernek, [a ki a hivatalnokkal volt], a meglőtt jávorszarvas mellett kellett maradnia, a hivatalnok pedig lóért megy. Haza jön, hát annak az embernek a felesége kérdezte, hol az ő férje, s azt mondja: «jávorszarvas mellett». Aztán visszamentek az erdőbe a jávorszarvasért.

3.

Akta alamuča skojjum wacciemienie, tlje piässan mihtie šeahtā, tlje skcuhtie (wuāčā), men ečči tiävrāh ki'. tlje piässa hajekālg. tlje piānom šnipkije (v. luēitā), tlje piānā tǵlovuje, tlje jaksqā. tlje piässa pǵēkije, tlje piānā pǵlloje, tlje piānā k°aunwā š'eipenā poatā poastote. tlje alamuča räipg (v. thoijje)-keacān waltā, tlje kuāṛā koššā jaksāla. tiävrā, tlje nuāwā, piārka' lǵühco jih tlje tuoliem cakkā. tlje koqtān wuēlkā viehkiei mietie, men alovās kallakās illekie, ie toaret' kennā, tlje uktok (oktok) wuēlkā tlje kuēttā piārka' koqtān ji' tlje luhče ālekiām, kaḷakā toarēdītn. tlje patt tan aikien toarēdējja. tilje stuorra maisam moiseta, tlje koatān wuēlkijijjin jih tilje krū°tum cākkijjin (v. cākkijijjin), kālekies piārka' tuēliti; tlje makš°ahtijjin.

tilje viht wuēlkij ai viera skōjisā (v. -se), tlje waišiem skcuhtiji (wuāčiejejjja) ih tlje tiäiv'etije (tiävara). tlje wuēnnesā wuēlkā hirķien mietie, kalekies piārka' kuēttiehtit wuēnnāsā (wuonnāsā). tlje tan kollcse, mī hirķiem lō°nij°, tlje tassa luhkije tāl' wqtā (wottā) jih tilje piārka' tuokī (tuokije); kakciem luhkiem fihkije (v. fihkij) autste. tlje koatān wuēlkije, tlje khuinqg kerjenā šattā. tlje källepā piässen tulj'enā wuēlkā wuēnnēsā (wuonnāse), tlje stuorā uommom fihkije tuolj'en autšte jih stuorra uommon skcuhtema autšte. tlje kuinapa kerjenā šattā, armia keāktēm stuorra luhkiem fihkema tuolj'en jih wuočema autšte.

Egy ember az erdőben járt, hát medvével találkozott (tkp. medve közé kerül) és lőtt, de nem találta el. A medve elfut. Ekkor elereszti a kutyáját, a kutya üldözi és utóléri. A medve megmérgesedett (morgott?), hát megijedt a kutya, aztán a kutya lelógó farkkal jön vissza. Ekkor az ember a kutyát kötél végére veszi és nyomozza a medvét, a míg eléri. Eltalálja és megnyúzza, a húsát felakasztja és a bőrét kipeczkeli. Aztán haza megy segítségért, de

nagyon lusta fia volt, nem megy vele (nem követi); hát maga megy el, haza hordja a húst, és megparancsolja a fiúnak, kövesse őt. Hát ekkor [mégis] csak követte. Aztán nagy terhet visz [a hátán], haza mentek és hát a fazekat oda tették [a tűzre], hogy a húst megfőzzék, aztán ettek.

Aztán ismét elment szintén vadas erdőbe, jávorszarvast lőtt és eltalálta. Aztán a faluba ment lóért, hogy a húst a faluba vitessek. Annak az embernek, a ki a lovat kölcsönözte, annak tíz tallért ad és aztán a bőrt eladta, nyolczvanat kapott érte. Aztán haza ment, hát a felesége megőrül. Az ember a medvének a bőrével elmegy a faluba, hát százat ¹⁾ kapott a bőrért és százat a lövésért. A felesége megőrült, hogy kétszázat kapott a bőrért és a lövésért.²⁾

4.

Akta kelle wāccā, virmieh čaučeta (seallatā), tlje kūelie moqrā-teāwā, tlje štioubuna (v. stiabonā), tlje tiūnka šattā, tlje akta pieljets kolle ai takkā ʔałowā jīh kūolien viehketā. tlje ečči suol-kolle nan (v. nāgen) viehkie fihkh kannā, tlje teāptallā, tlje kūolie ruosta-kog, tāt wuólkta. tlje suol-kollen rū^ukije fiāilien šattā, tlje tamm ai waltie' källepun koajkā. tlje küllepa kalakā kułoma jāpie' ruosta-koatšn čahkāsīt. māt tlje jeača kelle kūelie šattā, tlje suol-kollen rū^ukije tunn nüppien kollese vitem lukkiem wqtā, armie küllebmn viehketā ruostq-koatšte (v. -šta). tlje jeača kūelie waltā ruoste-koatšte, tlje par aktem jāpiem kallakā arri'. tlje suol-kollen rū^ukije kerjenā šattā.

kuh tihte kolle ruosta-koatste pēasā (v. piesalā), tlje kūelien kū^usom (kuosom) sealota jīh tam pauwā skōjīsn. tilie wuélkā kujene-buštie, tlje kūolien h'erkiei mēhtie šeahtā, tlje aktām hierk'em pauwā, nüppiem hierk'em waltā, tlje rupmala. kūolien kākkih wuēinama, kuh kuosem jeh hirkiem puw'ejij (v. puw'ejijjā). kuh šiākkēijjā, tlj akta koatān wuélkijijjā jīh kūelān sornā. tlje kūelie muorateawa jīh

¹⁾ T. i. kronát. Egy svéd krona = 56 krajczár o. é. Egy kronában száz öre van.

²⁾ Svédországban a különböző vad állatok elejtéséért díjak vannak kitűzve. Erre céloz az elbeszélés, midőn azt mondja, hogy százat kapott a lövésért.

tq̄lowā (v. *t̄q̄lewā*), *koaššie jaksā, tlje waltā, koatān wuólktā* (v. -te). *men tlje suol-kol̄le ber̄rā kūliem, ij̄jič minnie sārniḥ sū kujenesā, ahta satna kūosem (kū^usem) jēh h'erk̄iem pauwoma, tlje sū kujenā fiäiliēn šattā jēh tihte jāmā. tlje tihte suol-kol̄le per̄rā kūliem čāp-pies-lākan, ij̄'kalak' sārni' kiāse ķennā, ij̄jič kiāse ķennā sārni', ij̄jič pieļjets kol̄lese kih sārni', tlje tihte tallā soṛnā (sor̄ne) sū r̄ū^ukijāsa, tlje tihte tallā fiēil'en šattā. satna kalakā wotti' tann kū^usen jēh h'erk'en autšte, mann jēnūm par šāitā. t̄lje šloq̄hpojejjā kūelie suol-kol̄lem r̄ū^ukijen koaikā.*

Egy ember megy, a hálókat ellopja, hát a tisztviselő megharagszik, megbünteti. Törvényülés lesz, hát egy siket ember is odajön és a tisztviselőt segíti. A tolvaj ember nem kapott semmi segítséget és megfogatott (a bűn rábizonyult) és a tisztviselő börtönbe vetteti (tkp. vezetteti). Ekkor a tolvaj embernek a felesége beteg lesz és ezt is elviszik a férjéhez. Az embernek három évig kellett volna a börtönben ülnie. Azonban másik ember lett tisztviselő s annak a másik tisztviselőnek a tolvaj ember felesége ötven [krónát] ad, ha a férjét kisérti a börtönből. Az a másik tisztviselő kiveszi a börtönből, hát csak egy évig kellett ott lennie. A tolvaj felesége megörlt.

Mikor ez az ember a börtönből kiszabadul, ellopja a tisztviselőnek tehenét és megöli az erdőben. Aztán elmegy a feleségétől, a tisztviselő lovai közé kerül, az egyik lovat megöli, a másik lovat fogja és elszökik. A tisztviselő gyermekei látták, mikor a tehenet és a lovat megölte. Mikor megleste, az egyik haza ment és megmondta a tisztviselőnek. A tisztviselő megharagszik és üldözi, a míg eléri, aztán fogja, a börtönbe (tkp. házba) veti (tkp. vezeti). Hanem hát a tolvaj kéri a tisztviselőt, hogy semmikép se mondja meg a feleségének, hogy ő a tehenet és lovat megölte, [mert] akkor az ő felesége megbetegszik és meghal. A tolvaj ember szépen kéri a tisztviselőt, ne mondja meg senkinek, senkinek se mondja, még a süket embernek sem, [mert] ez azonnal megmondja a feleségének és ez azonnal megbetegszik. Ő majd ad a tehénért és lóért a mennyit csak akar. Ekkor a tisztviselő kieresztette a tolvajt a feleségéhez.

5.

Aktn aikien akta källe řājā kuinupm pūcij koaikā. tje khui-
 nopo šit' kennā wuélkih pūcij koajkā, källepa kałakā wuélkih. tje
 källepa jeahtā (jiehtā), satna řahkaren, šeitā oarajijit. tje khui-
 nubu kāhtā pūcij koaikā wuélki'. tje piässa (piérna) tałowā tann
 kammān koaikā. tihte kammā nāipenā křopmasā. tje kerjenā šattā,
 tje pūc' lāhpā jih tje koatān wuélkā källepān mietie. tje källepāsa
 sořna, satne liega biernam (piässam) křuppmasamma. tje i källepā
 (kallopa) jāhkieh kennā. tje vūššō jih jeahtā: «jāhkieh kałqk' patt,
 armie monnā riektā jeahtām (jiehtām). eččim lūū'n' tilje koatan tało-
 wuma, riss (v. armiā) ečči lūūn' sātnan.» tje källepā korōvořā (-ře)
 jih tōgratā (v. -ře), tje huitskq sātnan piérnam liegā křuppmā-
 samma. tje källepā kerjenā šattā jih řiiewā. koh tje källepā jū řuuo-
 vuma jih' piārkkā' křuħcāmā jih tuoliem cakkmq, tje mqiset' koqppok
 stuora māisam, tje koatān tałowieh. tje piārkkāh wuérkijjin (v. paana-
 jijjin v. patnāijjin), tje källepā wuélkā piārnnan tuoljen mietie ih
 tuoljenā (-nā) wuélkā wuonnāisā jih tuoljem kuellān tuākā (tuokā).
 kūelie stuorra řummom tuoljen autste wqtā jih stuorřā řummom
 wuočema autšte. tje kōatān wuélkā. tje khuiŋqpāsa sořne, satnā liegā
 kēéktiem stuora řummom fiħkema tuolj'en autšte. khuiŋqpā kerjenā
 šattā.

Egyszer egy ember elküldi a feleségét a rénszarvasokhoz.
 Nem akart a felesége a rénszarvasokhoz menni, az ember men-
 jen. Azt mondja az ember, ő fáradt, aludni akar. Ekkor az asz-
 szonyynak kellett a rénszarvasakhoz menni. Hát egy medve jön
 az asszonyhoz. Az asszony a késsel leszúrja. Ekkor megöri, [ott]
 hagyja a rénszarvasokat és hazamegy az uráért. [Azt] mondja az
 urának, ő medvét szúrt agyon. Nem akarja az ember hinni. Ekkor
 megharagszik [az asszony] és mondja: «bizony el kell hinned,
 hogy igazat mondok. Nem jöttem volna haza, ha igaz nem volna».
 Ekkor az ember felöltözik és követi, hát csakugyan igaz, hogy a
 medvét agyonszúrta. Megöri az ember és megnyúzza. Mikor az
 ember már megnyúzta és a húst felakasztotta és a bőrt kifeszítette
 (kipeckelte), mind a ketten nagy terhet visznek és haza jönnek.
 [Ott] a húst eltették, aztán az ember elmegy a medvének a bőréért
 és a bőrrel elmegy a faluba és a bőrt a tisztviselőnek eladja. A tiszt-

viselő százat ad a bőrért és százat a lövésért. Aztán haza megy. A feleségének mondja, ő kétszáz [tallert] kapott a bőrért. Az asszony megörült.

6.

*Akta källe jën püc' uunije. tlje püc' portu. khuingpq kallqbm kuhce (rājā) kalakā (v. kakā) wacci' pū'cij koaika (püc' ohcidijit). kallopa jēāhtā: «waccie' tātna, mie koatsn orroma.» — khuinopq wuélkā pū'cij koaikā. tlje kallopa wuélkā jes porrtā pūc' ohcidit, tlje rōurum wājaltāhtā koatān; tlje waišien mihti šeahtā, i rōurum miñ-
nešn utñijeh (v. uunijeh) kennā, tlje kāhtā koatān jāreki' rōurun mietie. tlje wuélkā koatera, tlje rōurum waltā miñnešn, tlje wuélkā, tlje porrtā pū'c' kaunā, tlje teitie wuej'ekte (v. wuojehte) khuinubun koaikā. khuinopq kerjenā šattā, armiū liegā porrtā pūc' kaunāma. tlje khuingpq (-nopq) sorna, satne liekā vierum (waišiem) wuēi-
nama. tlje kallpq kihēije: «kukkā tamma?» — tlje jēāhtā: «tunn wārien noalešn.» — tlje kallopa jeahtā, satna ai aktum waišiem wuēinama, men rōuram (v. rōurum) koatan liekā wājaltāhtmq, tlje kāhtā tann mietie. tlje kallopa wuélkā tann waišien koaika, tlje wuēi-
nije kuose noalešn čoqčāmienie. tlje skēūhtije, tlje waišiem tiāvāra, tlje waišie kahčela, tlje nīewā, tlje piārkkā kjuhčo, tuolj'em cakkā, tlje khuinopun koaikā wuélkā. khuinopq jiehta, kallakā wacci' hirkiem lō'n'stāhtih kuēlište. kuēlie hirkiem lo'nua, tlje wuélkā, piārkkā kuēt-
tete tū'nā tuoljem jih kuēlien koaikā. tlje kuēlie oqčēā tuolj'em jih piārkkā', tlje kakciem stuorra luhkiem wottā piārkkai jih tuolj'en autste. tlje koatan wuélkā jih khuingbāsa sorna, satna kakciem stuorra luhkiem fihkema tuolj'en autste. tlje khuingba kerjenā šattā. nuppien piejjen kallopa fiāilien šattā jih jāmā. tilja nahkqmq.*

Egy embernek sok rénjei vannak. A rének oda vannak. A felesége parancsolja az embernek, menjen el a rénekhez (réneket keresni). Az ember mondja: «menj te, a ki itthon voltál». Az asszony elmegy a rénszarvasokhoz. Hát az ember is elmegy az oda [levő] réneket keresni, de a puskáját otthon (tkp. haza) felejtí, és jávorszarvassal találkozik. Nem volt vele a puskája, hát haza kell térnie a puskáért. Haza megy, a puskát magával viszi, aztán megy, az

odalevő (elveszett) réneket megtalálja; és ezeket odahajtja a feleségéhez. Az asszony megőrül, hogy az oda [levő] rénszarvasokat megtalálta. Aztán mondja az asszony, ő jávorszarvast látott. A férj kérdezi: «hol [láttad] azt?» — Mondja: «azon hegy alatt». Hát az ember mondja, ő is látott egy jávorszarvast, de a puskát otthon felejtette, s érte kellett mennie. Megy az ember a jávorszarvashoz s meglátta egy fenyő alatt állva. Hát lőtt, a jávorszarvast eltalálja, a jávorszarvas elesik, aztán megnyúzza, a húst fölakasztja, a bőrt kifeszíti, aztán az asszonyhoz megy. Mondja az asszony, menjen el, kölcsönözzön egy lovat a tisztviselőtől. A tisztviselő kölcsön adja a lovat, aztán megy, a húst a bőrrel együtt (tkp. vele a bőrt) elszállítja a hivatalnokhoz. A hivatalnok megveszi a bőrt és a húst és nyolczszázat ad a húsert és a bőrért. Aztán haza megy és a feleségének mondja, ő nyolczszázat kapott a bőrért, hát a feleség megőrült. Másnap a férj megbetegszik és meghal. Hát vége.

VII. Anaris hegység (*Kask-čūvulkan wārie*).

A) Beszélgetések, beszéd-töredékek.

Mah tuoñes' tann'e Švōrišn milyen lappok vannak Svédországban? — *tann'e Soahksēn wārien alamuč' arrāmīnie* itt Undersåkerban hegyi lappok laknak. — *kušnie hōlltst' (arrā') tū^una alamuč' kiešegq* hol tartózkodnak a lappok nyáron? — *mūt' arramīnie orjil rattšēn, mūt' tann'e nuorta rattšēn, mūt' jillie rattšēn, mūt' luilie rattšēn, men tū^una kaik jāllq wārene arramīnie* némelyek déli szélen (részen) laknak, némelyek itt éjszaki részen, némelyek nyugati részen, némelyek keleti részen, de mind magas hegyeken laknak. — *māhtere štievnlikke k'ārki' nüppē kiel'* jól meg bírjátok érteni egymás nyelveit? — *k'ārku' pqt* értjük bizony (mindenesetre). — *alamuč' arramīnie jāllq wārene ai tälēvega* a magas hegyeken laknak a lappok télen is? — *hoajā, tälēvega pott vuemenä jes arrū'* igen, télen bizony meg erdőkben lakunk. — *mānn autšte tuoñes' minn'e' wārešte ih vuāmān* miért mennek le a lappok a hegyről és az erdőbe? *puorebu pōacā' koqtuq' (v. koqtā') vuāmēšn (vuāmene), puorebu purhvie* jobban legelnek a rénszarvasok az erdőben (erdőkben), jobb a rénzuzmó. — *kušnie uuñije' tuoñges' ičs warjā', kuktie (man kuhkiem) liev'es*

wārene hol tartják a lappok ruháikat, mikor (a meddig) a hegyekben vannak? — *roqfan šišnie uunije' ičse warjā'. il'e' roqfa wārešn kennā, men vuāmēšn tarhvište toihltlqammā (tarhvenā kapčetaqmmā); iepu' täšnie arrāh qgnnā, täšnia pqr thūjw' utnū'; men iepu' pqt pqr roqfā' uunie' (utnie'), jeačā' pott kuqtie' ai uunū' (utnū'); tlje uunū' pūwriem ajje. tihte pūwrie il'e' toihltlqammā jōretse (joqretse), men toihltqamma nūljen (n'ēljen) j'ēlkien, ih tassa wuérkū' tū'nu kaik (tū'num kaikum), maitie uunū'; mijen warjā' (warjite), maitie utnū', kuktie kalekū' j'ēlih: pearkā', wuéstā', kqmpā', tū'nu muáttam, raukam, tuoljem, méasarahk', jauvardahk'. tuh pūwrie' ai timperdahkšēn sāks škuekšēn (vuāmišn, vuāmien šišnie). — čakčeka tlje vuojem tarejū'. a turfasátrakban tartják ruháikat. A tőzegsátor nines a hegyen, hanem az erdőben turfából csinálva (tőzeggel befödve); ott nem lakunk, ott csak a holmikat tartjuk; de bizony nem csak turfasátraink vannak, más sátraink is vannak; hát puvrie-nk is van. Ez a puvrie nem földre van építve (csinálva), hanem négy lábra van építve, és ott tartunk (tkp. oda rejtünk v. teszünk el) mindent, a mink van: ruháinkat, a mink van, hogy éljünk: a husokat, sajtokat, édes sajtokat (sv. myseost), minden budát, nyers bőrt (sv. fäll), bőrt (sv. skinn), rénborjubőröket, kiesiny rénborjubőröket. Azok a puvrie-k sűrű erdőben vannak építve (ácsolva). — Ősszel aztán vaját csinálunk.*

Monna wuēihtum altakum, ruónēkum koatāmāsa kihajtom a nyáját (tkp. a réntehen és rénökörállományt) a legelőre. — ājitera pūcum paitā (v. wuāitā) wārān a tulajdonos kihajtja a réneket (tkp. rénszarvast) a hegységre. — mejjā kakkū' tparērīt saanum, (tumm°); tejjā kálekera kuori' pūcen luoittum mi követni fogjuk (őt); ti kövessétek (nyomozzátok) a rén nyomát. — ruónēa pōlem švahkā nālñie kuittiemienie a rénökör a terhet a nyergen viszi. — pōle aļovas liulos, ije ruónēa puēļ' kuittih kannā a teher nagyon nehéz, a huzórén nem bírja vinni. — tuhta ruónēa lie štievon kiesēmā (v. kiesiije) ruónēa az a rénökör jó huzó (v. vivó) rén. — kuhtie monna čakčeka f'ālim ih kieraķa, tlje čiehties pūc' jēnim kiesi' (v. kiesi' v. šakki') mikor én ősszel költözöm (tkp. megyek) és tavaszszal, akkor a rénszarvasoknak sokat kell huzniok (vinniök).

qlqmučē nūcwuma pōc'; tāli° lie čirreka mālien az ember rénszarvasokat vágott le; most nagyon véres. — atnā jēnum poacām sok rénszarvasa van. — stuorqba lahkke pūcste jāmqmā tann tälvien

a rének nagyobb része (fele) meghalt a télen. — *akta unijejja alta'*, *nüppie ruónča'* *utnijijje ih juökijin* (v. *-kijijin*) *kaskäms* (*koutä*) egyiknek voltak réntehenei, a másiknak rénökrei voltak és elosztzkodtak (ketté osztották, megcseréltek). — *tuhta altä miešenä* abban a réntehénben borju van.

Eäh alamuč' jielie' raunai kuimie čonksn a lappok nem élnek a parasztokkal együtt. — *tučonks alamuč' juhtie' wārien koqikā*; *ieh mätie' tū"n kaik valtje minšesn*; *aileks varjā'*, *maksū' laihpie' ruofan šisa* a lapp emberek a hegységre költöznek; nem bírnak mindent magukkal vinni; az ünnepi ruhákat, az ételt a turfa-kunyhóban hagyják.

Monna tan pižen alikstqm sāmien liärih ma kezdek lappúl tanulni. — *munñ'en alocas kerävü liäri'* *tamma* nekem nagyon nehéz azt tanulni. — *kuktie tamm jiehtie' sāmien* v. *kuktie nūmtie jiehtere sāmene* hogyan mondják (mondjátok) ezt lappúl? — *monnā' čiehtien nūmtie jiehtie, ijjie nūmtie kettönknek* így kell mondanunk, nem úgy. — *iän mąnnā' jiehtie'* mi ketten nem mondjuk. — *monna aanam tūñ'en ännü mam akt jiehti'* van még neked valami mondani valóm. — *tuhte karmanejja toivätejja* (*toivuta*) *munñ'en mām akt, men wäjeltiehtejja*; *monna čiehtam muitäjahti'* *tummu* az az ember ígért (ígér) nekem valamit, de elfeledte; emlékeztetnem kell őt. — *tihte saanan, mam jiehtä'* az igaz, a mit mondasz. — *tuhte šeitä pueräpqt* (*pueräpqt*) *kiärki'*, *iän monnā* ő jobban akarja érteni mint én.

Čoijjā' (v. *čajjevā*) *kalekie'* (v. *škurštimienie*) megy a hasam (tkp. hasak). — *oijjā' sairet'* fáj a fejem (tkp. fejem) — *suova poatā* (v. U. *mū čälemiesannā čallamān* v. *čälemete*) füst jött (tkp. jön) a szemembe. — *monna liem puoltqm qičen kiütqm ih tālie akte plidimā* nálhie megégettem a kezemet s most egy hólyag van rajta. *tunn autebun vahkan tļje monnā štuorra färečišnie vearadim* a mult (előbbi) héten nagy veszedelemben voltam. — *monnā pillijim tan čerreka*, *monna škilpscm tū"nā krähpien* olyan nagyon megijedtem, [hogy] egész testemben remegek. — *tątnā čüčhp' ičet surmom* (*pilkem*) megvágod az ujjadat (hüvelyedet). — *parret'emienie nūñie*; *tū su'rma ai kalakā parreti'* vérzik az orrom; a te ujjad is vérezni fog. — *čem autšen friškiä arrā'* (v. *autepa aikien ečči lie' monnā friškiä*); *monna jāmeme* (v. *jāmatahkes* v. *jāmeltgč*) *šukešoma fihkema* azelőtt nem voltam egészséges; halálos betegséget kaptam. — *mānā čerreka*

fidilien; monna pillum, ijjie kuhkiem jiel'; kann ai jāmā tann iehkedn a gyermek nagyon beteg; félek, nem sokáig él; talán még ez este meghal. — *mānā jāmoma* a gyermek meghalt. — *tuhte karmānejja čālemie piolet* az az ember fél szemű (tkp. fél szem nélkül [van]). — *tukka waccā akte piljets karmānejja* amott megy egy siket ember.

Ailiks-piejen čoñkun tū^{ne} luhkies (jīmolos) alamuč' ih pir-rije' jipmalum (-lom) vasárnap összegyűlnék mind a keresztyény (hívő, istenfélő) emberek és kéri az istent. — *tan pījen lušte vuojetējjan kuotšn*; *mejja kū' tahkā jarri^e*; *jārrama kā čāppies arri'* ma nagy mulatság [lesz v. van] a vendéglős (tkp. fuvarozó) házában; oda [megyünk] majd tánczolni; a táncz szép lesz.

Mam taitere mijjise mit csináltok nekünk? — *mejja taitū' icēmiese kāmuk'*; *monnā tarejam icēsenē kāmukum* csinálunk magunknak cipőket; csinálók magamnak egy cipőt. — *mainie tamm taitā'* mivel csinálod azt? *pupmenū árral*. — *monnā šūtam mām akt* (v. *kuhtem akt*) *tarejē'*; *kaunose tāšnie akta nāpara* valamit akarok csinálni; van itt egy furu? — *monna kam tuiie muōrete juōkie keāktien hārān* (v. *koutā*) azokat a fákat ketté fogom osztani. — *monna seittem moarā' purtien nealan* a csontokat az asztal alá dobom. — *monna liem fōjjān pajema kahčī'* majdnem elejtettem. — *monnā skjūhtam* (v. -tum, -tōm) *kierkiem tuhka jih tievetum* (v. *tieverum*) *viākkum* el (tkp. oda) dobtam a követ és a falat találtam el. — *immuč' viele* (v. *vielie*) *tistie tarejie'* *numetie* nem fogom többé tenni. — *monnā sājjām tumm oqksiem* meggömbítem (hajlítom) azt az ágat. *monna mātām kiepieslikke tarejē'* könnyen meg bírom tenni. — *tuhte lie tummq puorako toitoma* ő jól csinálta azt. — *ukse čerreka stekkeltahkšn*; *iepu' mejja māhtie' ri^epstit*; *mejja čuōvorū' uksum* (-sōm) *sājjetahtī'* az ajtó erősen be van zárva; nem bírjuk kinyitni; föl kell az ajtót feszítenünk. — *mejja čereka vitnešējjū'*, *men parrq forjāves* erősen dolgoztunk, de hát hiába. — *alkōvišniā* (v. *alkuon*) *tann vātñā liā* *heāvān* kezdetben jó ennek a munkája. — *tallak liā' alikstiemienie vūōnšit* mindjárt elkezdész dolgozni. — *monna tīpm štīuļkom jih lāttem škuhtiem* fogtam a puskát és egy madarat lőttem. — *mānn jēne* (v. *jēne*) *fihkum* mennyit kapok? *tatñā aktum šloparum feihk'*, *pejjeln k^ekte luhkie šloāmpā'* egy krónát kapsz, azon fölül husz öret (apró pénzt). — *monnā kannā kaļkam tienšit jēnepm nüppien*.

vahkän talán többet fogok keresni (verdienen) a jövő (másik) héten. — *monna ualtam ičsänse mäsäm* (v. *monnä moisotqm*, v. -tom) terhet veszek magamra. — *maisä liuļos, kieppies* a teher nehéz, könnyű. — *monna ioutam hammarienie rūytiem* kalapálom a kalapácsal a vasat. — *mam lieh čuohpomienie?* mit vágsz? *monnä čuohpomienie kuotien cäkkie'* sátorcölöpöket vágok. — *tihte jebeja glqmuče riehtā viākkān vuštie* ez a bolond ember a falnak fut. — *tuhte vuezā kaskā viēlmam* az a folyó közepén uszik. — *monna pajem* (v. -jam) *arri'* cālemum abbahagyom az írást.

Kuktie laipiä' taitü' (v. *tarejü'*), *tarejüh tiäjjem* mikor kenye-
ret csinálunk, kovászt teszünk. — *kuhtie piärkastühčüm* (v. *stuh-čüm*) *fihkera kuotien oivist'e* (v. *ičštistie*), *tlje kalekerä jüöki'* n'eljen *hārān* mikor a húst megkapjátok a házi gazdától, osszátok el négy felé (részre). — *monna tiäptom laipiem vuojisen* (v. *vuoišen*) a kenye-
ret vajba mártom. — *kaska-piejjen čiehtā pu'rtiem tükadit* (v. -it) délben meg kell az asztalt teríteni. — *tunn'ä kaltejišniä nälkies čāčie, kakkü' jü'kie' tästie* ama forrásban édes víz van, inni fogunk (igyunk) belőle. — *kuhtenä* (v. *keinie* v. *kiesnie* v. *kušnie*) *fiäta* (v. *fiära*)? kiben (kinél) van étel? — *monnešn, munnonä* v. *munnešne* (tānnie lāttēnā) *kaunose fiäta* bennem, kettőnkben v. -nél (ezen madárban, tkp. -nál) van étel. — *kuktie j'enum ölum jaukā, tlje hierūmta* ha sok sört iszik [az ember], akkor megrészszezik. — *tuhte alamuče čirrekä juokoma* (v. *jü'kol'tahks'n*) az az ember nagyon ittas (részeg).

Snarta lietera nahkaren? *kalakum lāči' siānkam tijjis* (v. *tij-nise*)? álmosak vagytok már? megvessem nektek az ágyat? — *mi munn'en šättā, monna liem šnarhta* (v. *jū*) *nahkaren* a mi engemet illet, én már álmos vagyok. — *monna oaram purtien nuolešen* én az asztal alatt alszom. — *oijje-tuotoka miukse* a vánkös (fejalj) puha. — *im monna ugrih* (v. *uorih*) *kih, monnä par fajhkäs* én nem alszok, csak szundikálok. — *monnam kaunā oari'* engemet alva talált (tkp. talál). — *monna nüokotim* (U. *niäkatim*) *tan j'en čappies nahkara'* *tan jin* (v. *tann nahkqm jijin*) nagyon sok (v. annyi) szép álmokat álmodtam az éjjel (a múlt éjjel). — *jej-jekä čiehtum čiččelit* éjjel fel kellett (tkp. kell) kelnem. — *āredn čiččelim monna pejjese, ihkedn oarajim* reggel fölkelek, este lefekszem.

Āredn monna ičem pissqm, tuhte ai ičemše päsā reggel meg-

mosdom, ő is megmosdik. — *mah tejjā ičemt pissejēt?* vajjon megmosdotok-e ti? *mejjā pissedup ičemiem mi megmosdunk.* — *monna kalkam* (v. *kakkam*) *oijjam kampstūt* (v. *čahkie*) fésülködni fogok. — *tuhte n'eita kakkā* (v. *kā*) *oijjam kolkie'* az a leány majd kifésüli a fejét. — *tuhta kajjepq lie tū^q*; *tuhte kapta lie tunnq* az a kalap a tied; a kabát az övé. — *tihte rent orro* ez egészen ujj. — *tuhte alamuče lejja čappies varjai šišnie, men tlje akta fuerrā talowā jih nūlie* (nū^{lie}) *rent poacās* azon ember szép ruhában volt, de egy rabló jött és egészen meztelenre vetkőztette.

Tujje alamuče šišnie (v. *kaskšīn*) *kaunum aktqm alamučem, jām tqmtqm* (v. -tōm) amaz emberek között talállok egyet, a kit ismerek. — *iepū' liä' mejjā vuéinqma tummu sējjan* (v. *fōran*) *čiče jāpie' nahkqmā* (v. *čiče jāpie kīčeste*); *men mejjā tamtajijjū' tallā* (v. *tallak*) nem láttuk őt, mióta hét esztendő elmúlt (hét eszt. óta); de mi azonnal megismertük. — *taanana māhtam monna tuin'ä ōhponēt* te általad megismerkedhetem vele. — *im lie' [monna] kussikennā joukomā* (v. *rō^okoma*) *tōmmq; im monna kuotsen altriki rō^ok' tqm^s* sehol sem találtam őt elő; sohasem találom őt otthon.

Čičēie mānam reivai šīse linteminie; mānā ōmommienie čičēbon ničēie'; *čičēie wottā mānese ničēiem* (v. *ōmмотā mānam*) az anya a gyermeket pólyákba takargatja; a gyermek szopja az anya emlőt; az anya csöcsöt ad a gyermeknek (megszoptatja a gyermeket). — *monna kiattam mānam kārkhse* (k^oārkhse) *krištnešit* viszem a gyermeket templomba keresztelni. — *mejjā uunijejjū' fatterlākosa tunn mānesa komák* voltunk azon gyermeknél (tkp. birtuk komaságnak azon gyermeknek). — *mū kuinu mānešn* (v. *kissok* v. *šōimuma* v. *wacciemienie mu kuinu*) feleségem teherben van. — *āhčiū* (āhčēbq) *jāmiejejjā ih čiče mānā' māññan pāhci-jin j'ēlie* az atya meghalt és hét gyermek maradt hátra élve (tkp. élni). — *monnā liem āhčiūtqpot* atyátlan vagyok. — *munⁿ'en āhčien waimam vuesete* irányomban (tkp. nekem) atyai szívet mutat (tanusít). — *āhčiū formstallejejjā* (v. -stalleje) *ičse ālekiem* (v. *ālekiemse*) az atya megölelte a fiát. — *kuhtn* (v. *mānn*) *āhčiū tihte kinek* az atya ez? *tuhte alties* (munnon *kō^oppokon*) *āhč'ū* (āhčē) az az ő (a mi kettőnknek) atya. — *kui* (kunn) *āitek' tah kiknek* (kinek) a szülei ezek? *taje* (tann) *āitek'* ezeknek (ennek) a szülei. — *mi* (makkar^s, kuktems) *alamuče tuhte* milyen (miféle, minő) ember ő? — *kārmānejja, jih^te* (v. *mi*) *poatama* (lejja *tāšniū, jam wuēinam,*

jan āhčä jāmqs), *kiämtä* (*thqassā*) *alamuče* az az ember, a ki jött (a ki itt volt, a kit látok, a kinek az atyja meghalt) bolond ember. — *mah alamuč' lieves tuh* milyek emberek ezek (azok)? — *čün-küma alamuč'* összegyülekezett emberek.

Monna uaštam oqšieštejiste mam akt; tihte tjüörws lejjā veszek a kereskedőtől valamit; ez drága volt. — *atnā tam akčijem sākarum* (*thūom, päkkām*) *fālī'* (*tučkī'*) ez a kis jószága (holmija, darabja) van eladni való. — *tuhtā plējjište* ez (az) ólomból való. — *plāwos šattā* kék lesz. — *mī tihte mi ez?* *poštols neipiä* (*kulkie*) éles kés.

Šnurruka (v. *-rokä*) *lie krāšie'* *pājjisä pu'rkemq* (U. *pogr-kemq*) a disznó a gyepet (tkp. füveket) fölturta. — *takteka čäm-mēta čācien niēlan* a vízi buvár a víz alá bukik. *monn[a]* *ai mātām čāmmadit čācien niēlan* én is tudok a víz alá bukni. — *lāttien soajā'* *lieves cappies* a madár tollai (tkp. szárnyai) szépek. — *tašnie* (v. *tāsne*) *kaunose jēn lattiei piäšie'* itt sok madárfészek találkozik. *tunn'e lāttsen kounuse kierekie* azon madárban egy kő van. — *kuektiēlistie* (v. *kuektln*) *viēlman kounuse muor'* a folyó két oldalán (két felől) fák vannak. — *līē tainie lantene kounos'* *tjurije'* nincsenek (nem találkoznak) ezeken a vidékeken hódok. — *tuhte vince, jqmm wuēinā'* *viēlman, tihte lie mū iēn* (mijjen *iēi* v. *iēemie*) *vinc* az a csónak, melyet a folyón látsz, az én (a mi saját) csónakom (csónakunk).

Kih vuinie' *tuitie lāttete* nem látod azokat a madarakat? *im tālie ma ki' vuinie'* most semmit se látok. — *monna wuēinam aktem lott'em; tihte hāleta porta* egy madarat látok; az elröpül. — *pocč' kahčie'* *woułuse lāttste* a tollak leesnek a madárról. — *lāttie hāleta piijeln mū oijjam; monna šī'tam hāletit tunn lāttēnā* (*tui lāttie kui-mie*) a madár fejem fölött repül; el akarok (szeretnék) repülni avval a madárral (azon madarakkal). — *tihte munn'e ičemse jīr-rokse lāttene; tah munn'e' kākkieš lāttene šittī,* ezen tojás madárrá változik; ezen tojások madarakká lesznek (válnak). — *mam* (v. *kiem* v. *kuhtem*) *wuēinā'* kit látsz? *munna wuēinam kō'pičem wacci'* *tušniä* mind a kettőt látom ott menni. — *munna wuēinam namtems* (tūmtems v. *tūmtems*) *alamučem; immi lie' nūmtems* (*takkarum, tukkarum*) *wuēinama autšn* (*sēn mū mānatūtem* v. *mū māna pāleste*) ilyen (olyan) embert látok; nem láttam olyant (ilyent, olyant) azelőtt (gyermekkoromtól fogva). — *kušnie akt liem wuēinmq* vala-

hol láttam. — *koššie ih koššie fihkim wuēini' alamučem imitt-amott* (hébe-korba) láthattam embert. — *mah wuēinā' kuhtem akt látesz valakit? wuinū' (-nūh) kaskum látjuk egymást.* — *jāpien mañan* (v. *miñelte*) *wuēinam tatnqm* egy év múlva látlak tégedet. — *tuhte munn'en warēsä* a rám néz.

Kieštie (*kiēštie* v. *kuištie*) *šit' (v. sūt')* *nāgon* kitől akarsz valamit? *tatnešte* v. *taanešte* (*tutnešte* v. *tuunešte*) tőled (kettőtöktől). — *mam šeitā* (v. *seitā*) *monnešte ičsenstā* (*munnešte*) mit akar tőlem magamtól (kettőnkől)? *kuhkite mietie čorvō pōstln* messziről vizsgál.

Tū"ñ kaik mieliē', tihte mannāšinie kih iānt' mindenki tudja, [hogy] ez semmire sem alkalmas. — *tuhtā taukata* (v. *čiūnada* v. *iānta*) *j'ēnsäse* az sokra alkalmas (taugen). — *monna čiāhtiim pilkih tann autšte* meg kellett ezért büntetnem. — *monna kum tatnum lōnašit, kuktie liāh heävän* meg foglak jutalmazni, mivel jó vagy. — *tuh pāč' aļovas ķerēvā* (v. *ķervā*); *čiehties puoramit*; *kuktie ijjē' šit' pucramit, tlje kum mannā puorietmahti'* azok a fiúk nagyon rosszak; meg kell javulniok; ha nem akarnak megjavulni, majd megjavítom őket. — *monnā stuorra kiāmtā'* (v. *kiāmtam* v. *dümmeriem*) *liem torojōma*; *plūjviestallom* nagy bolondságot csináltam; szégyenlem magamat. — *šit'itjin čaučadit, men tilje suelki* (*suelkon*) *pijjeli taloruin* lopni akartak, de a tolvajokat (a tolvajt) rajtakapták (tkp. a tolvajokra v. tolvajra rájöttek). — *aļovas vuokon* (v. *jarvoq*) *liekele*; *fuonā tumm veččie'* nagyon merész; ördög vigye! — *tunn āhčüü liä hiävän, tū āhčüü puerqba, mū āhčüü puera-* mus az ő atyja jó, a te atyád jobb, az én atyám legjobb. — *arretn* (*šitterä*) *hēven* legyetek ketten (maradjatok) jók! — *tuh kuēkte ķrann'es qlqmuč' treahtramienie kaskāms*; *monnā jāhkqm, attā koqp-* pok *skāltām* (v. *skoltām* v. *fieliem*) *uuniē'* (v. *utūije'*) az a két szomszéd ember czivódik (pöröl) egymással; azt hiszem, hogy mind a ketten hibásak (tkp. hibát birnak). — *wuinijen jēn fiēlie'* *kaskum* sok hibát látunk ketten egymásban. — *mejjä kaļekū' lūčkö-* dit *kaskams* *iktegas* szeretni fogjuk (szeressük) egymást örökre. — *čietū' jilxsatt'* *kaskom* segítenünk kell egymást (egymásnak).

Mah tū āhčüü kuotšnā (v. *hēimsn*) *otthonn van-e* az atyád? *maqñie kuotsen qrrā* milyen házban van? — *monna čiehtam aine-* kan *arri' kuotšne* mindig otthonn kell lennem. — *mejje liepu' tālie* *kuotšen* (*kuotien šisnie*) most a házban (szobában, sátorban) va-

gyunk. — *kiei äitek lieves tāsniä kinek a szülei vannak itt? — totna kukkiem qłqkqñq šittiji'* te sokaig künn maradtál. — *tejjä lietere šisnie, tuh lieves qłqkona* ti bent vagytok, ök künt vannak. — *mejjä čonksne* (v. *čonksne*) mi együtt vagyunk. — *aččēn vieradim munnä* (v. *monna liem vieradmq v. orroma*) Mūrulišne a minap Valbóban voltam. — *tann s'amma ti'rum iän mahtie'* vieradet (v. *arri'*) kogppakñniä s'i'sen ugyanazon időben nem lehetünk két helyen. — *kie tāsniä ki van itt? kiäk tāsniä lejjä* valaki volt itt. *mā akt* (v. *kuhte akt*) tāsnie valaki van itt. *i kieke'* (v. *i mā ki' v. i kuhti ki'*) tāsnie arrä' senki sincs itt. — *kuh* (v. *kiäh*) *tušniä v. mah lieves tušnie* kik vannak ott? *mejjä liepü' pijjene, tuhte lie wu'llñiä* mi fent vagyunk, ő lent van. — *mejjä tappuľun* (tuppulun) pērjem a hegyen innen (túl) vagyunk. — *mquúie pielisne lēä'* melyik oldalon vagy? *kušnie lie' v. kull'e'* *tqtna* hol vagy? *fiär'hnene s'i'sine* mindenütt. — *monna kukkenä arrämienie*; *tatnä kukkiebišnie arrämienie* än *mquñä*; *tuhte kukkiemušnie arrämienie* én messze lakom; te messzebb lakol mint én; ő legmesszebb lakik. — *tuhti šijje kukkie* az a hely messze van. — *munnä' arrämienie lihka* (v. *kaht-šen*), *tatnä' arrämienie kahtiebišnie* (v. *lihkubišnie*) iän *munnä'*, *tah kahtemus arrämienie* mi ketten közel lakunk, ti ketten közelebb laktok mint mi ketten, ök legközelebb laknak. — *monnä arrämienie nuortenä* (örjenä, lū'enä, jillenä) én éjszakon (délen, keleten, nyugaton) lakom. — *monnä māhtam viäset* (v. *arri'*) tāsnie én lakhatom itt. — *mū krannä arramine mihtī mučite monnom* szomszédom velem épen szemközt lakik.

Kiéinie (kiei *kuimie*) *lieh taľowuma* kivel (kikkel) jöttél? *ič tuji kō'ppaki kuimie* velük kettejükkel; *monna taľowum ākčenä* atyámmal jövök. — *mqttie* (v. *kuppilte*) *taľow'*, *nuortstie* hell orjiste melyik irányból jössz, éjszakeről vagy délről? *monna taľowum wouľuse perjiste* lejövök a hegyről. — *monna tallä taľowum azonnal* jövök. — *monna taľow' ki'* nem jövök; *im monna māhtie'* *taľovui'*; *im föjjän mātie'* *taľovui'* nem bírok jönni; alig bírok jönni. — *jiehtä munn'en*, *monna kum tahkā taľovui'*; *monna tahkā taľowum*, *tļje čēi* (ečči) *lih kuotšne kannä*; *monnum iērrije* mondja nekem, jöjjetek ide; ide jövök, hát nem volt otthonn; engemet elbolondított. — *tatna taľow' orjilta* te délről jössz. *ižič minnie taľovui* után lättenä (u. *lattiје* *kuimie*) ne jöjj madár (madarak) nélkül! — *monna förböurum*, *ižič tiekie taľovui'* *men taľovuje' lēk* (v. *ťank*)

megtiltottam, ne jöjj ide, mégis eljöttél. — *mann autšte ih (ietra) lieh talovuma* mért nem jöttél (jöttetek)? — *kuštie tałowā? kušties talávie'* honnan jön? honnan jönnek? *kuhkiemuštie talewā* legmesszebről jön; *tuhte tałowā kamčiemistie autln* hátulról előre jön; *tuhte tuštie porhta tałowā* onnan eljön; *jiehtie' tussā* (v. *soo-nan*), *ijjič [mū] miññelte tałowui'* mondd neki, ne jöjjön utánam. — *timun māngan kā [satna] kō'tšen* arré egy óra mulva otthonn legyen. — *tihte tałowā tallak palta monnom* (v. *mū palts*) azonnal mellém jön; *talovā hajekqn* futva jön; *tałowā kalien aikien tiekie* gyakran (többször) ide jön; *tuhta tałowā pueremus tieresa* (săiniü, *vq̄rq̄q̄* v. *vq̄roq̄q̄*) legjobbkor (későn, korán) jön. — *kuhtenā tałowā* kivel jön? *moťtie kuotste tałowā oļoks* melyik (milyen) házból jön ki? — *piejīstie ī miki'* tałow' jőrtse a napból senki sem jön a földre. — *mejja talovuijū' joktan ih mañan wacc'eju' tahkā* (vielie); *miññemus tilje tałowuijū'* Őrese tegnap jöttünk és aztán tovább mentünk; végre Åre-ba értünk. -- *kuktie tālevū' kanakan koqikā, čiehtū' pułoro-jelkiēn čöťti't* (v. *pułoroje čahkānet* mikor a királyhoz jövünk, térdet kell hajtanunk (tkp. térd-lábon kell állnunk, térdre ülnünk). — *tejjā tałowora* (v. *talevera kuhkelte* (lūiltā) messziről (keletről) jöttök. — *tuh talevie'* (v. *tālevie'*) tüpte mije autse, kuhbiebištie ān monná; *tātnā' kuoppok tālevera* (v. *tālevetn*) jilliltā ōk onnan jönnek élénk, messzebről mint én; ti ketten nyugatról jöttök. — *tatnā' ai čuónkan tałowuijētn* ti ketten is összejöttök. — *min jēn' alamuč' tālevie'* hány ember jön? *kall'e (ains) alamuč' talevie'* néhány ember jön.

Mqštie (v. *moťtie*) *poatā'* honnan jösz? *im monná tištie vielie muitājahti'* kih nem emlékszem többé. *monna muitie'* kih tištie nem emlékszem többre. *monna poatam kahtšte* (v. *lihkšte, lihkšte*) közelről jövök. — *puotie' tiekie* (v. *tā'se*) jöjj ide! *poqtie' mānnenā viā-nan loose* jöjj velem a baráthoz. — *tihte poate munnenā ō kettōnkkel* jön. — *koššie lie' poatama?* mikor jöttél? *joktse ie'kedn* tegnap este.

Tuhte jeahtā, monna kum wacci' (waccie) čirrá (v. *rastā*) vielmam (*pejjēse perjem*) azt mondja, menjek a folyón keresztül (föl a hegyre). — *monna lū'nom* v. *lučnōm*, v. *lū'num* (*totnā' lū'netn* v. *lū'niñtn lū'niñtn*) waccema, *jis lū'nom* (*lū'niñtn*) astam atnama elmentem (ketten elmentetek) volna, ha ráérttem (ráértetek) volna. — *monna miehese waccam*; *monna čühtom* (v. *bōrum*) wacci' tuhkkā messze

megyek; oda (v. el) kell mennem. — *monna waccam söurie šise* (v. *kaskse v. kaskān*); *tū^{ne} viäkse* (v. *viäkkan rājan*); *pīri-jarkan* birkák közé; egész a falig; körül megyek. — *monna waccam aktena lattena portā, men talawim ūtan lattien* (v. *lattet*) elmentem (tkp. elmegyek) egy madárral és madár nélkül jövök meg. — *waccieh tātñā; waccies tihte menj te! menjen ő!* — *kossü waccā' heimište* (v. *kuōtste*) mikor mész el hazulról? *kqk' waccie pōstln tuhkā* menj oda vissza! — *kussq* (v. *kukkā v. kukkus*) *waccā'* hová mész? *koqppā tatñā waccā', laulōse hēlle jāllōse* merre mész, keletre vagy nyugotra? — *mainie alamučiniū sīt' wacci' škeakan* melyik emberrel akarsz az erdőbe menni? — *ijic minnie wacci' kaskā viélman* ne menj a folyó közepére! — *tihte waccā* autsukse; *orjisa, orjabisnie; miññeln v. kamčiemāsa; miehčiebāsa, kuhkiemāsa; ūmorōta* előre; délre, jobban délre; hátra; messzebb, legmesszebb; lassan megy. — *kāka kuhkiebāsa wacci' ān munna* messzebb fog menni mint én. — *tuhā* (v. *tuhē*) *wacca portā tuhka monnešte v. monnon paltste; mū luitie; autštē; mū tuokste v. kamčiemistie* elmegy melőlem; tőlem; előlem; megőlem. — *tuhā waccā tuhkā ih tiekie* ide-oda megy.

Koššie kakkien wacci' koatan (v. *hēmusa*) mikor megyünk majd ketten haza? *monnāh kien* (v. *kalkien v. kakkien v. kakkien*) *aken* (= *aktsn*) *waccie (waccā')* *nuppien* (v. *nappan*) *vueñese tunn mučitse* együtt fogunk ketten menni a másik faluba ő eleje. — *monnā' waccien autse (autln), tuhte talowā miññelte* (v. *miññesen*) ketten előre megyünk, ő után[unk] jön. — *waccien tuhkā* (v. *tussā*) *viélman pielan mietie* menjünk ketten oda a folyó partja mentében. — *monnā' waccien pijjilte woułuse, tihte talova wuılte pējjise* mi ketten felülről lemegyünk, ő alulról följön. — *monnā' waccien eite-lien kqhkse woułuse jaurie-pielam* messze lemegyünk ketten sétálni a tó partján. — *iān kopče* (v. *kōppok*) *mätie' ulukse waccie, manñā helle tatñā čiet' kuotšen arri'* ketten nem mehetünk ki, nekem vagy neked otthonn kell maradnod. — *iepu' kqk minñ'e wacci' tahkā* semmikép se menjünk oda! — *tāplte* (v. *tāštie*) *waccū' porhta; mejjā* (v. *mejja v. mejje*) *kākkū' wacci' tūⁿ kaiks perjen koaikā; čirra perjem* innen elmegyünk; valamennyien a hegyhez megyünk; a hegyen át. — *mejja waccū' šistie ulukse, tuh qłqkeltā tālevie' šisa* mi belülről kimentünk, ők kívülről bejönnek. — *mānn kuhkiem čiehtetn wacci'* milyen messze kell kettőtöknek mennetek? *monna*

čiehtam kuhkiem wacci', *tatná čieht' kuhkebm* (v. *kuhkeb^m*) *wacci'*, *tihte kuhkemust* nekem messze kell mennem, neked messzebb kell menned, neki legmesszebb. — *waccetn porta* menjetek el ketten! — *tejje kalekerá mejjene ičenä* (v. *ičemienä*) *wacci'* ti velünk (magunkkal) fogtok menni. — *tah waccie' kuotien šišt'e* ök kimennek a sátorból.

Pay' munnum (mgnnam) kpatere minni' hadd menjünk ketten (hadd menjek) haza! — *tihte jiehta, atte monnā kákkien waccatt'* (v. *wáčšatt'*) azt mondja, hogy mi ketten menjünk sétálni. — *tan pijen jēn kuoššie' mū luinie*; *tah wuélkin monnešte* (v. *mū luitie*) *mañan kaska-pijen*; *tah wacien mū viñān koaikā* ma sok vendég volt nálam; azok tölem délután mentek el; barátomhoz mentek. — *štuorra routie hirkenä kalketn fulki'* (v. *fulkit*) a vasuttal (tkp. a nagy vas lóval) fogtok utazni. — *tihte nuortte jahtā orjisa*; *tuh kuqppok nuortse jahtie'* ez éjszokról délre költözik; azok ketten éjszakra költöznek. — *kussē lieterā tumm pāhčema?* *aľovas kuhkiem kātā* (v. *samkū*) hová küldtéték őt? nagyon sokáig odamarad (késik).

Monna čuočam tāšnie ūtan jilpon (v. *jilpon wanā*) itt állok segítség nélkül. — *tihte mū autšn* (v. *autln*) *ahčēže čuőččä* (v. *ččēčē*) ő egy küssé előttem áll. — *tuhte čuőččo kuhkiem prūvien naľnie*, *tuhte nuppie mānā waccā prūvien nille*, *tuhte kolmata talowā prūvien nāltie vouľose* ő messze a hidon áll, a másik gyermek a hidra megy, a harmadik a hidról lejön. — *hirkiä* (v. *šompa*) *čuoččo tušniä* a ló ott áll. — *tuhte lēkije ičemse mū teakān* (v. *mū kamčiemāsa*) az mögém áll (stellt sich).

kärtn autšn kounose stahkie, *mejja kalekū* *čahkanit tussa* a ház előtt pad van, oda (arra) fogunk ülni. — *tatná čaks' palta monnom* (v. *monnon paltsn*) te mellettem ülsz. — *kie čahksa mu kamčiemišnie* ki ül mögöttem? — *tatna čahkas' puellkom monnešte* (v. *mū luihtie*) te félre ülsz tölem (tkp. egy darabot tölem).

kiese v. *kuhtse* v. *kuht'se* (*kieitie*) *šit' wotti'* *nāgon* kinek (kiknek) akarsz valamit adni? *munna wattam ľattān* (v. *ľattesa* v. *ľottse*) *mātatet adok* a madárnak enni. — *tatna kak' wotti' tītie ľättete mātatet* adj azoknak a madaraknak enni! *wottie' munn'en tqmmq* add nekem ezt! — *tustie kak' wotti' munn'en lahkiem*, *n'eljetasum*, *koalmatasum* abból add nekem a felét, a negyedrészt, harmadrészt! — *mam šitt' wotti' munn'osa* mit akarsz kettőnknek adni? *mam akt* valamit.

Monna tutn'en (taanum) *sitgm pörri'* kérni akarlak (kéréssem van hozzád). — *monna leikarim tusse kuota täl'*; *kuktie tatna sät'*, tilje *tutn'en ai mätam luóikarit* annak hat tallért adok kölcsön; ha akarod, neked is kölcsönözhetek. — *im monná naiks'* (*n'äiks*) *tug autšte* nem hajlom meg előtted. — *wuéretie' jirretse* várj holnapig!

Monna waltam moarā' *purtien noalēste* fölveszem a csontokat az asztal alól. — *ijic minn'e porta waltie'*; *tihte mūa* ne vedd el! ez az enyém. — *kienn kuotie liekele* kinek a háza [ez]? *utniete čereki kiütan šisn'e* erősen tartja a kezében.

Pieje pejjese kalakā (v. *čiččelā*) a nap fölkel. *pījje rattemienie* v. *pejjise čiččelimienie* virrad, a nap felkelőben van. *pieje tapā vučera* a nap lenyugvóban van. — *jījje šattā pījjenā* az éjszaka nappallá lesz. — *pīejjenā fiikkū' aļovas jiks* nappal igen meleget kapunk. *kuktie il'e' pījje, i nan jiks* mikor nincs nap, nincs oly meleg. — *jījje tāhpā jamikelta šitteminie* az éjszaka kezd sötét lenni. — *jāmikāls jījje* sötét éjszaka (? v. az éjszakák sötétednek?) — *koššie lie tānn jāmikeltā tāšniā, kuktie mam ki' wuinie'* mikor van itt olyan sötét, hogy semmit se lát az ember? *koašš akt ai jemikelta arri'e* valamikor sötét is lesz. — *i orjena nāgen kih* (v. *koššie kih*) *tānn čielkot jījje kounos'* délen soha sincsenek ilyen világos éjszakák. — *tan pījen* (v. *piejjen*) *čāppies puoradahka* (v. *viāraltahka*) ma szép idő van. — *pījjen lamča' aļovas jiks* a nap sugarai nagyon forrók. — *ihkie mai mannies fīniā* (v. *čāppies*) *viāraltahka* (v. *puoraltahka*), *tļe hōllste pqr stuopien šisnie* ámbár olyan szép idő van, mégis csak a szobában tartózkodik. — *aļovas mull'en kātā* nagyon poros az uteza. — *munná aprie-rišsiem tamtom* (v. *tamātom*) *nuonišnie* esőcseppet érzek az orromon. *tālie aliksta aparī'* (v. *tālie aparājāhčā*) most esni kezd. *aprie-čāčie vugčā thāčste vouluse jōrtan* az esővíz lecsöpög a tetőről a földre. — *alemien šattā, alikste tūmportūt zivatar* lesz, kezd dörögni. *alemiā talowā kuoppokon pieļiste* (v. *kuektielištie*) a zivatar két oldalról (két felől) jön. *čūcnek' kahčie'* villámlik. *Hūren orjā reirse* v. *waccā* v. *Hūr suoktije* v. *Hūr skučče* dörög az ég (égi háború van). — *tuhtā waccā poqccās oiļjan ih poqccas jilk'en čirēkemus* (v. *stuoremus*) *āprien* ő hajadon fött és meztláb megy a legerősebb (legnagyobb) esőben. — [*piākka*] *possomienie* szél fú. *kuktie piākka pussa, jaurien tļe stuora pāra'* *šūtije'* mikor szél fuj, a tavon akkor nagy hullámok keletkeznek. *viāraltahka ahčie piākkgmienie*; *tū'n alamuč' minn'e' jaurien koaikā*,

kuktie kes fihki' prükie (v. *nühčii*) *vincem*; *tah mähitiē' jēn kuilie' fihki'* az idő kissé szeles; minden ember a tóhoz megy, hogy a csónakot használhassa; ők sok halat kaphatnak. — *īč* (? *eččie*) *piäkkq* (*piätko*) *pqssuje* a szél nem fuj (tkp. fujt). — *tālie čuockema ālikstā šittih* (v. *čöckiemahčā*) kezd hideg lenni. *tū^{ne} piäješn škü-lupsum čöckemištie* egész nap reszketek a hidegségtől. *auras* (= *aļo-vas*) *čuockeme, čiähtijem monnā tullum piejit* nagyon hideg [volt], tüzet kellett raknom.

Mejja kū' waccie skōuse murjie' pihki', kiäkan lattäkum az erdőbe fogunk menni bogyókat szedni, kakukkbogyót (rubus Chamemorus). — *īje tuhtā muora nan fruktum* (v. *šattom*) *kuttie'* nem hoz az a fa semmi gyümölcsöt sem. — *plumman touftā čirrekā lūjokqālāq* a virág illata nagyon kellemes. — *čakčeka tilje laste' ške-jālā'* ősszel a levelek sárgulnak (elhervadnak). — *perje-kaskšn kassā* (v. *ťālie* v. *leikie*) a hegy között völgy van. — *juhko* (*viēlma*) *kiāñčels* a folyó mély. *uhči juhka kqłqkā* *viēlmoše* a kis patak a folyamba folyik. — *pājim čāciem kajēktit* (*vuočatahtih*) *jōretsä* hagytam vizet csöpögtetni a földre. *kuktie liettā čāciem jōretse* (U. *jōqrtse*) *kurekie'*, *tlje toqvā čiččela pejjise* ha meleg vizet öntenek a földre, akkor a gőz fölszáll (fölemelkedik).

Tihte rente lēaras ez nagyon nehéz. *liulus čöre* az úr nehéz. — *autepa aikien monnā' jēčleine* (v. *jēäčläine* v. *jēäčlikke*) *utniēn* (v. *uunien*) azelőtt másképp volt nekünk. *tan tītn* (v. *tilje*) *liem monnā nuora* akkor én fiatal voltam. *mie kā mannešte suttī'* mi lesz én belőlem? *tihte lie porta* az (v. ő) oda van. — *monna kum ičema jqrkšit* (v. *jarkelit*), *tah ai jāraks' ičems* én megváltozom (átváltoztatom magamat), ők is átváltoznak. — *stālan liewo nqhkqma aktu tollōna* az óriás élete elfogyott a tüzszel együtt.

B) Mesetöredék.

Kanakan ālekie toite tālie, kuktie trēank' perrā' (*berrijeh*); *mennejeje* *autse mqn kakhse mähitjejeje*, *ih eččie aldrigi jiäčā fiärā'* *utn'eh kih* (*uun'eh kih*), *ān kuh kous' ih vilje muorjie*, *jihti šattā skuwksin*. *kuh tilje wāccā autse, poatā aktu perjin kogikā ih perjen nāl'nē čöčče akte jallā suōrvie* (*sođrvie*), *ih tilje funtērije ičese*: «monna šitīm ku'kkordit pejjese pieciem ih uunih, mah monna

nan palkam kaunam». kuh t^lje jⁱēhtiejeje, čičēleje pejjese muorum. kuh tilje tałowu ja pejjese suórviem ih warjasē pīri-jarkan, tilje fihkije wuinih stuora kanagan kuotiem kuhkenā, jihte škāineda pijjen wuistie. t^lje šüösedā tan čērreko ih jārřakqlq pōstln iči (ičse) kie'. viāken (palkan) nālne roukse aktem triānkum, jihte waccāi ih tai-rij; ih pīrriježjā, mah ka (v. kalaka) fihkih małosih warjā' ih fihkije małosī' warjā'. ih nūmtie tolotqm q talowā jallan kanagan kuqtān ih wāciejeje kuotien šise ih wātnām kihčije, ih šattā (šittije) kanaḡan roinšeja (roin^ešejjā). ih mennā vuimien šisne varaki (varaka) ih seinte (šeinte) ih tunn stūntn tiete (eččie kuhkie) förān wājaltahtie ičse saraḡām ih šattā (šittije) stuorie, hievie, ij māke (mākih) kouns' tan plāršn (plār^ešn).

tilje kakkū' supstīt tann kanakan pīra, jihte cōrre pijjeln kanakan kuotiem. tihte prūres lejja ih utiejejeja ičse trohnikī (v. trōtnikī) kiimie aktam takterum (-rām). tihte lańka hievies (hieviesappa), ān ku' jⁱēč' nⁱēit' (jⁱēče nⁱēitā), ih tihte, jihte ka aktā aikien fihki' tqmm q šienena, tihte kakkā māhti' wuū' ičemse luhkilige. kuh tilje prinsessa (kanakan taktera) šattā luhki wātn jāpien, fihkije jēn pareneje', men ī (eččie) nⁱēitā kiemke šit'. ih kuh tah pareneje' talevie' jēnup, jēnup, kanaḡa šattā rente beite (beitem?), ī miel' ki', maitie kalakā teitie švōruje (švōrih). waccāi ičse takteren koaikā ih perrā, kakā warjašit, mam lūjokū (lūjokuq), men ī sīt' ke'. tilje šattā muorka (moaratiewq) ih jiehta: «kukt^e ih iče šit' tareje' tqmm wuēljem, tilje kakkam monna wuēlje'» ih tilje šeitā ičse kāinqm minnie. men fraučā (nⁱēitā) utiētā pōgstln ih jehta: «monna māhtam wuinie, atta tihte čiehta (čeahta) šittie, mam ičet waimose piejiji'; ijič minn'e jahkie', atta monna waltam mam tarhk, qtan tukta kqlkā (kqlkā) mqnnqm fihki', jihte māhtā rierie pijjeln tqmm klāse-perjem. tam lūjokejejeja kanaḡa, mam taktera jiehtiyejeja ih lūjokojejeja ičse taktārn kihčemam ih pājā (pājije) aktum šüwesom jūhtī' pīra viērdam, ih tihte kakkā fihki' ičse taktarum, jihte māhtā rierie pijjeln klasi-perjem.

kuh tihte pieje talowā, kuktie kanaḡa jiehtemq (jeahtemq), tilje prinsessan lierkejeja (v. lierlkievij) uluksa klasi-perjen pejjise. tilje čahkalkejeja pejjise perjem kull'a krauna ojjišn ih kull'a āpulum (ēäh-

pela) kietsn ih tihte tánn čāpies, at tūⁿ kaik sįjtin řēši tūwum vuokadet tann autšte, perjen nāalan čonkun' tūⁿ paren'e' hievies hirkiāi kuimie ih škeingtimie šviāritiei kijimie ih tūⁿ alamuč' tālevie' tūⁿi hāreji luitie, kuktie kakkies wuini' tejjā stājārem. kuktie tūⁿu kaik fārtiga (karevieš) šittijin, tilje pāssajin čogrēvede ih trump'sa (trumpeda) ih tallā ruihtijin tūⁿ pāřeneje' řēše maktste akti nūpien mañan pijjeln jallā perjem. men perje lejjā šlāipe (šujju'ka), kuh jieña ih tilje ānnu prāra. tūⁿ kaik talowujin ahčize pejjise, men uhče bułokā tūⁿ kaik kahčijin voułuse ih šittijejja pott, att akte ih nūppie čāpkijij kiātem ih jilkiem (mogram). tāstie čičelā štuora tōmpora, kuktie kūluje kuhkies palkede.

miadan tūⁿu kaik šāttā, mānnā kanakan alekie pīra řēše rončai (vuéksai) kuimie kakhse kiāñols vuemān (vuemišn). kuh fihhkije kūlūi tuntōrom, tilje pliehkiye siārmose (kietem pieji siārmosā) ih muitolā kuhkiem. tihte ai seitā tāsñā arri', kušnie tah nūppie' rieren'te'.

A király fia most úgy tesz, a mint a szolgák kéri. Ment előre, a milyen messze bírt, és sohasem volt más eledele, mint diók és vad bogyó, a mi az erdőben nő. Midőn hát előre megy, egy hegyhez jön és a hegyen egy magas száraz fenyő állt és gondolta magában: föl akarok mászni a fenyőre és nézni, vajjon találok-e valami utat. Mikor ezt mondta, fölmászott a fára. Mikor feljött a fenyőre és mindenfelé körül nézett, hát meglátta (tkp. kapta látni), hogy egy nagy királyi ház volt távol, a mely a napban (tkp. nap felé) ragyogott. Hát igen nagyon megörült és visszafordul a maga útjára (tkp. nyomára). Az úton előtalál egy szolgát, a ki ment és legeltetett. És megkérte, nem cserél-e vele ruhát? És így felszerelve eljön a magas királyi házba. És bement a házba és munkát kért. És a királynak pásztora lett; és megy az erdőben korán és későn és nemsokára hát elfelejtette a maga búját és nagy, jó lett és nem volt (tkp. nem taláztatott) hozzá hasonló.

Most fogunk beszélni arról a királyról, a ki úr volt a királyi kastély fölött. Ez házas volt és a maga királynéjával egy leánya volt. Ez sokkal szebb (kedvesebb) volt, mint a többi lányok s az, a ki őt egyszer meg fogja kapni feleségül, az magát boldognak fogja tartani. Mikor a király kisasszony 15 éves lett, hát sok kérőket kapott, de a leány senkit sem akar s mikor a kérők jöttek mind többen és többen,

a király egészen fejét vesztette (tkp. tanács nélkül lesz) és nem tudja, mit feleljen ezeknek. Elmegy a maga leányához és kéri, nézze meg, kit szeret (ki tetszik neki); de ő nem akar. Ekkor haragos lesz (megharagszik) és mondja: Minthogy nem akarod megtenni a választást, hát én fogok választani. És ezzel a maga útjának akar menni. De a kisasszony (leány), visszatartja és mondja: Én láthatom, hogy annak kell megtörténni, a mit föltettél magadban (tkp. a szívedbe tettél). Ne hidd azonban semmikép, hogy én bárkit elveszek; hanem az fog engemet megkapni, a ki föl tud nyargalni az üveghegyre. Ez tetszett a királynak, mit a leánya mondott. Beleegyezett leánya kérésébe és egy követet küldött körül az országban, hogy az fogja megkapni az ő leányát, a ki föl bír nyargalni az üveg hegyre.

Mikor az a nap jön, a mint a király mondta, hát a király-kisasszony kivezetetik föl az üveghegyre; aztán fölülttetik a hegyre; arany korona a fejében és arany alma a kezében és ez olyan szép volt, hogy mindenki kockáztatni akarta az életét érte. A hegy alatt összegyűltek mind a kérők jó lovakkal és fénylő kardokkal. Minden ember eljött minden vidékről, hogy lássák ezeknek játékait. Midőn mindnyájan készek lettek, hát belefujtak a kürtökbe és trombitákba és azonnal szaladtak mind a kérők, a mint csak bírtak (tkp. a maguk hatalmából) egyik a másik után föl a magas hegyre. Hanem a hegy sima volt mint a jég és még meredek is. Valamennyien egy kis darabra jutottak föl; de egy kis időre mind leestek és megtörtént bizony, hogy egyik és másik eltörte kezét és lábát. Ebből nagy zaj keletkezett, úgy hogy messze útra elhallatszott.

Mialatt mindez történik, a királynak a fia körüljár a rénszarvasaival (ökreivel) messze a mély erdőben. Mikor meghallotta a lármát, hát leült egy kőre, arczára támaszkodott (kezét arczára tette) és sokáig gondolkodik. Ez is ott akar lenni, hol a többiek nyargaltak.

(Lásd e mese elejét a Tännes hegységbeli «A király fia és a kis ember» című mesében).

C) Elbeszélések.

1.

Mū kallā kuolēmienie aļekena akčēn (aktšēn) čāčie-jaurišn virmie kūme, vincene, cākemienie Kassk-čūvulķan jaurēšn, i l'e (= ih tlje) tūjoki raunose (rauōnose) kuol'e' lukkie jī' vītn kraunan autštie. tlje čakčeka karra tītn jēn kuolie'.

Az én férjem halászott күnt egy tóban hálóval, esónakkal, kivetette az anarisi tóban (tkp. közép hegyhátnak tavában), és aztán eladta egy parasztnak a halakat tizenöt kronáért. Hát összel ívás idejében sok hal [van].

2.

Mah tatnā kalk' orjela wārešte ruōnčam uōštet ih tuhkā nurrtse f'ēlih, tāinie orjil r'ončīnā f'ēli? — nūrte qlqma' wuēinije' (wuījnije') orjil ruōnča' (roqānčam), stearp' (stearpa, štiarba) orjigasi ruōnča' (roqānčam), stearp' ān kuh nurtogasi ruōnča'. uhčep' tappl (tapp^{pl}) orjiltā sarrovā' oččā', kuktie kaļakā stearp' pūc' šitti'. nuorht' qlqmuč' orroma tappene kake'e jāpie' (jāpie'), tlje stearp' pūc' šittēma. tunn jāpien jghtajijjen postln, kīre-jāpien īčse (īčse) wārejja (wāriei, wārij) koiika. jū purhvie šittāma īčse lantse. men jēnā pōaca' postln talovoma. rauūnan hun' (hunna) tolvot' (tolvota), kakeie' tū"n pū"e' (v. pū"ete, pū"e"ete). uhčebu talova postln, tute jarna (v. ruūtie) veaka tostote uhče pū"e', tū"n' tunn juhkse (juhkon šīsa) hun' teāntel'e' (teāntūllie'). akta pealla-ronča (ruōnča, roqānča) uktuk talova postln taitie orjil wārete. ajitra (ajitāra) kuolie (v. kūluje, kūlujejjā), tlje mōratūōvie, šitie alamuci pūc' kattalattie'. — tah pūc', jah pijjeln šittijin, kuhtie pien' lie' (l'ā') poirqmq (sprīntah-toma) j'ānibide poacetē (jānāp pū"cēte), leagale stūōvodomma (štūōvodomma) īčse lantse, eāh (ieh) tištie (tiht'e) viel'e rihč' orjil wārete. Ale jū tāl.

Vajjon fogsz-e déli helységből rénökröt venni és oda (v. el) éjszakra menni, azokkal a déli rénökrökkel menni? — Éjszaki emberek látnak déli rénökröket (rénökröt), nagyobb déli rénökrö-

ket (rénökröt), nagyobbakat mint az éjszaki rénökrök. Innen délről kisebb [csapat] rénbikákat vesznek, hogy nagyobb rénszarvasok tenyészsenek (keletkezzenek). Az éjszaki emberek itt laktak nyolcz esztendeig, hát nagyobb rénszarvasok lettek. Taval előtt (tkp. azon évben) visszaköltöztek, tavasszal (tkp. tavasz esztendőben) a maguk hegyeihez. Már legelő (tkp. rézuzmó) nőtt a maguk országában (tkp. országukban). Sok rénszarvas azonban visszajött. A paraszt kutyái (kutyája) kergetik (kergeti), harapják az összes rénszarvasokat. A kisebb [rész] visszajön, ama vasút fogadja (azaz : föltartóztatja) a kicsiny rénszarvasokat, valamennyit ama folyóba ugrasztják a kutyák. Egy csöngős (kolompos) rénökör egyedül jön vissza e déli hegyekre. A gazda (tulajdonos) meghallotta, hát megharagudott, meg akarta a lappok rénszarvasait ölni. — Azok e rének, a melyek megmaradtak, mikor a kutyák szétugrasztották (szétszorták) a többi rénszarvasokat, [ott] maradtak a maguk országában (vidéken), nem mentek többé a déli hegyekre. Nincs tovább (tkp. ne már most).

D) Dalok.

1.

Uhçe mănā stoukatimienie (stœukatimienie).

«mănā pogtie' (pō'tie') koatan,

aleh (al'eh) qļkena (aļokona) karovon',

kiüt' karovon'.

pō'tie', muāttam cākie',

ih kaļak (v. kak) karavonīt,

kam^{uc} cākie' kiütsen,

qktuk (uktuk) pijevuje vuičattij qļlakane.

al'e' tiht'e (v. tišt'e) aļlakenna varra',

tlje f^uarra waltā,

jis kuhkiem qļlakane arrā'.»

Kicsiny gyermek játszik.

«Gyermek, jöjj a sártorba,

ne fagyoskodjál (fázzál) künn,

megfáznak a kezeid.

Jöjj, vedd rád a bundát (a bundás kabátot),
 nem fogsz megfázni,
 kesztyűket huzz a kezedre,
 [úgy hogy] egyedül meleged lesz künn hótalpon futni.
 Ne szaladgálj künn tovább (többé),
 [mert] hát elvisz az ördög (gonosz),
 ha soká maradsz künn».

2.

«*Wq̄ttie'* (*wq̄ttie'*) *lāvie munn'en tam kuksiem,*
till'e monna kākum (v. *kakkum*) *wuōttok' wotti',*
heävän lājie mūa.
manna kākum ai heävän vearādīt tūtn'en.»
 — «*im till'e monna tatnum šīt' kenna,*
kuktie munn'en kuksiem šīt' wq̄tti'.
manna kākqm till'e jēcebm waltī'.
im munna tatnum šīt' kenna (kena).».

«Add nekem, vőlegényem, a kanalat,
 akkor én czipőkötőt fogok adni,
 jó vőlegényem.
 Én jó is fogok hozzád lenni.»
 — Nem akarlak én tegedet,
 hogy te nekem kanalad akarsz (akarj) adni.
 Én mást fogok venni.
 Nem akarlak én tégedet.»

3.

Āhcie, iétn'e, vi'lla, óq̄ppā,
aika--ógrbole, aika--ji'lpile
pō'tie' akē'en.
wāci' šettien tujje šitie mietie
pūc' keähcīdīt, warjašīt,
 — *mān jēn pūc' utniēn* —
tujōnie šītsēn, āhciei, iétn'āi häimosen.
 «*pō'tie' villa,*
kalek'en pōstln koatere f'ēlie.

alemie, kóqltā aimā šättā,
 'ān kō^otiem kennā kauān'.
 skuttien warķa, wuélkien,
 tilje alemie šättā,
 'ān kō^otiem kenna kauān',
 ih jāmikelta šättā.

«pō^otie' kuine,
 kalekien ruónčam monnätiet (v. -tīt),
 kalekien vučhpon (wuíhpon) vuānon hāimose f^uēlih,
 šibijigh, māk' r^oōki',
 meādan leaķā kō^otsēn,
 aučēn (autsēn) ħu vuenäre wuélkie'.
 kaleķ^ēn skuttē' varraķa (v. varrak[s] / skutti'),
 kiēcēcem kārħki',
 aučēn tle pū^cu wuélkie',
 ruónča' peasā'
 tairie wuélkā
 pū^c' noarastahti'.»

óqppa ruónčam očči (óqččij),
 tlje pārenebq (-bo) talowā,
 vēāhk^ete ruónčam óqččī'.
 tlje: «aktšen kalekien vuoji' vuonse,
 kalekien r^oōki' āhčāi, iētn'āi muōitse,
 kalekien toarerit mū sīt^sen (v. šīt^sse),
 qrrih tašniū k^eekte vučhkā (vuóhka')
 viāhketit kāmok' muátta' kuori' (koqri'),
 alekiebās (v. -bāsa) pils muáttam,
 ih kaķak, kuktie kaķaķa pijewuji'
 kīrec-šišnie (kīrecēn šišn^e) pijjeln wārie'.

aučēn (autsēn) kuh wāran alemie šättā,
 puārabu skutti' varraķa,
 autsēn wāran alemie šättā,
 aļovas alemies wārie',
 aļovas kuhkiem f^uēli' kqmāta wārie',
 pijjeln kūtln juhti' kīerķas (v. kirkies) lantse,

autšn ku' pū^uc' k̄arovon.
alemie šattā, puell' čuóihki' kennā',
liekkere tū^uñ luottum (luottom),
puell' kūorih kennā,
tlje k̄arovona,
kall'em lahkiem luotte wuóin' kennā.
aļovas kakhse wuélkā jellose
piđkkan mietie,
tlje wuélkā aļovas kakhse jellgse,
jillie rattien šijitse,
tlje k̄arvona tástie k̄autelās,
tlje puéllh (puélj) kaunih kennā,
huskšit' čuóiki' ennan kaunih.

koššie poatā kuorih,
āhčüä talowā sārni' (sārñene),
atte pūc' tiäukoma.

«puotie' rađki' (rarhki')
autšen kuh k̄arvona (k̄arǵvona),
tlje kakhse wuélkā
ih kounus kennā fihkih uhci',
ennan puell' kauni' kennā.
puotie', k̄alekien koatere čuóiki' (čuóiki'),
koššie pueradahte.
tlje kalekien n'ēštie' lēiki' (leiki'),
kakhse kalekien puéli' čuóiki'
k̄autln mietie.

Atya, anya, férfitestvér, leánytestvér,
 unokatestvérek *)
 összejönnek.
 Menni akarnak más helyekre (helyek után)
 rénszarvasokat megnézni, megszemlélni,

*) *aika ógrbole* = az atya vagy anya leánytestvérének fia vagy leánya; *aika-jilpile* az atya v. anya férfitestvérének fia vagy leánya.

— de sok rénszarvasaik voltak —
ama helyre, az atyák, anyák hazájába.

«Jöjj bátyám,
vissza fogunk haza menni.
Rossz idő, fürmeteges idő támad,
nem találjuk meg a sátrat.
Siessünk gyorsan, menjünk,
[mert] hát rossz idő (zivatar) támad,
nem találjuk meg a sátrat,
és sötét lesz.

«Jöjj feleség,
szerszámozzuk föl a húzórént (tegyük rá a féket),
menjünk el az ipunknak, napunknak tanyájára,
süveket, sógorokat *) előtalálni (látogatni),
a míg otthonn vannak,
mielőtt a faluba mennek.
Siessünk gyorsan,
szíjazzuk föl (kössük meg) a szánt,
mielőtt a rénszarvasok elmennek,
a rénökrök elszabadúlnak,
a pásztor elindul
a rénszarvasokat összeterelni [hogy legelőre hajtsa
őket].»

A hús a rénökröt megfogja [hurkos kötéllel, hogy szán
elé fogja],

hát jön a völegény,
segíti a rénökröt megfogni.
Aztán: «együtt fogunk hajtani a faluba,
meg fogjuk látogatni atyánkat (tkp. elő fogjuk találni),
követni fogjuk [őket] az én [sátor] helyemre,
ott fogunk lenni két hétig,
segítünk cipőket, bundákat varrni,
a gyermeknek meleg bundát,
és [úgy] fogod [csinálni], hogy meleg legyen
a szánban a hegyeken át.

*) šibijige sógor a férj részéről; māka sógor a feleség részéről.

Mielőtt a helységben zivatar támad,
 jobban siessünk (gyorsan),
 mielőtt a hegyen zivatar támad,
 nagyon förmeteges idő a hegyeken,
 Nagyon messze [kell] mennünk a széles hegyeken,
 a hegység legnagyobb részein át költözködnünk (men-
 nünk) köves vidékre,
 mielőtt a rénszarvasok elvesznek (eltűnnek).
 Förmeteg támad, nem lehet hótalpon futni,
 befú (becsöpör) a hó minden [rén] nyomot,
 nem lehet nyomozni
 és eltűnik (elveszik) [a rénnyáj],
 [mert] sok (tkp. széles) helyen nem látszik a nyom.
 Nagyon messze elmegy nyugatra [a rénnyáj]
 a szél mentében,
 elmegy nagyon messzire nyugatra,
 nyugati szélek (irányok) helyére (vidékére),
 aztán onnan eltűnik a legmagasb hegyrészre,
 nem bírjuk megtalálni,
 egyre futhatunk hótalpon, míg megtaláljuk.
 Mikor jön (jönnek?) nyomozni,
 az atya jön mondani,
 hogy a rénszarvasok megjöttek (együtt vannak).
 «Jöjj szétválasztani,
 mielőtt szétmegy (eltűnik, t. i. a nyáj),
 [mert] aztán messze elmegy,
 ugyancsak kereshetjük,
 míg megtalálhatjuk. *)
 Jöjj fussunk haza hótalpon,
 mikor szép idő lesz.
 Készítsünk utravaló eledelt,
 messze fogunk futhatni
 a magas hegység mentében.

*) E két utóbbi sor nagyon homályos. Szó szerint így volna :
 és nem találhatik keresni kapható, míg nem bírjuk megtalálni.

VIII. Oviken hegység.

A) Mesetöredék.

Tan siamma aikien jikhii k̄uluv' s̄äll̄ošte', jeh kuh watreše p̄äjise, tlje wuāiniji aktum ville alamučum ičse autom. «kumtie tatne nōmtie čahks' t̄āšnie para aktok je' t̄ānn sq hujenišn?» — tlje tihte kanakan alekie jeahtā: «čiehtā pott mannā hujinišn arri', jeh ikke nan truǰjem utni'. tū autšte liem mannā jahtājamma ičen āhčien ēl̄emište, jeh ēm tešt'e t̄ālie mamkih utni', im tišt'e jiǰlliēm k̄anna utni', sqtq nōvum vuoji' tann stuorre pirjise.

Ugyanazon időben lépteket hallott (tkp. kapott hallani) és mikor fölnézett, hát egy vad embert látott maga előtt. «Mért ülsz te itt így csak egyedül és olyan nagyon szomorúan?» — A királyfiú mondja: «kell bizony nekem szomorúnak (tkp. szomorúságban) lennem és épen nem vignak (tkp. semmi vígságot sem bírnom). Te miatt költöztem el atyám országából, és most nincs többé semmim sem, nincs többé lovam sem, hogy föl bírjak nyargalni (tkp. hajtani) a nagy hegyre.

(L. e mese elejét a Tānnes hegységbeli «A király fia és a kis ember» című mesében és az Anaris hegységbeli nyelvjárásban közölt mesetöredékben).

B) Elbeszélés.

Aktn aikien monnā' akte karre roinišemene mieskin. tle viǰlle (viǰllopa) ih oqppqpq poatā, kaka monnum löūsadit. tle supsta, atte rievum wuāčema, s̄ān lie (= tilje, tlje) wuāinā, tihte riāvo iūlmiēm gēhpij. tlje wuāntā (wāntā), atte liā jāmomq. tāstie tlje wuāinije čācie-ǰt̄t̄ije' prunčšn vuojetemen, tle lāhpā tamm riāvum tēssā ih huǰlkā, kakka teitie čācie-ǰottete wueči'. tāstie tlje wāččā poqstete tan riāvun koaikā, kaka tlje waltih. poata tisse, tlje riāvo lie kallešemene («ōriemene») čoajan nǰllniū. tlje tihte poikq kakā s̄ipšte čokšit. tlje tihte riāvo čūōččele pejjise ih haktije k̄oh u'če piehe: va, va, va! jeh tlje wuǰl'ā hajiken (varren). tlje tihte poika pāčā tann pahkse ih oijjā' ruopa tiitie ih jeahtā: «mi tihte u'če piehen oijjit, jihte (ikke) wuǰlkā mannešte pāhkanen?»

Egyszer mi ketten együtt legeltettünk borjazó időben. Hát a bátyám és hugom jönnek, [hogy] kettőnket fölváltsanak (tkp. jön, [hogy] fölvaltson). Hát elbeszéli, hogy egy rókát lőtt, aztán pedig látja, az a róka a száját föltátotta. Azt hiszi, hogy meghalt. Onnan meglátott vízi madarakat egy tócsában úszni, ott hagyja a rókát és elmegy, hogy majd azokat a vízi madarakat lövi. Onnan aztán visszamegy a rókához, hogy majd elviszi. Oda jön, hát a róka ott feküdt (aludt) a hasán. A fiú farkánál fogva meg akarja fogni. Ekkor a róka fölugrik és ugatott mint egy kis kutya: va, va, va! és aztán megy szaladva. Hát az a fiú ott marad a dombon és a fejét vakarja ezekre és mondja: Mi az a kis kutya fejű, a mi én tőlem szökve elmegy?

III.

Herjedal-lappmarki nyelvjárás.

Tännes hegység (Teännesn wärie).

A) Beszélgetések.

Manna kähcim, manna šitum mieli', kieštie taane tam fihkiji' (fihkijiji')? kérdezem, akarom tudni, kitől kaptad ezt? manna fihkim tam taanest'e én ezt tőled kaptam. — manna kū'lujim tū hōtadim'em (v. hohtadim'em); manna pillijijim čirreke hallottam a fenyegetését; erősen megijedtem. — monna lugunstum äinik sohasem hazudom.

Mqn kamlp leä'? milyen idős vagy? luhki vīte jāpie' tizenöt éves. taana lāgomu stuor te meglehetősen nagy vagy. — manna alkštimieni puéitke šittimini; ih taana puéitka šit' kanna én kezdek kövéredni (kövér lenni); te nem kövéredel. — mejja čuhtačì (v. -tāčče) šittimieni: ietraq puäl' čuhtačì šitti' kanna mi soványodunk; ti nem soványodhattok. — manna štierhk, munna tūño jāpie frisk (friškìe); munna štievon voinum én erős vagyok; mindig egészséges vagyok; jól nézek ki. — i lē' villen kanna nem bolond. — akte čērka aktum käl'm uunijeja egy asszonyoknak volt egy ura.

Tihte marhkaltahkšn ez el van törve. taita' šein csináld meg lassan. jū lie tāllā tōituma már meg van csinálva. — stejjedi tam puoka tartsd ezt a könyvet! — taane koaivaje' čāčem te vizet merítesz. — mejja astam uunuh mi ráérünk. — manna jēnim tan pījen arbētijim; tūñu piejje arbētijim ma sokat dolgoztam; egész nap dolgoztam. tan pījen lēm tam čōnkum(a); jēnim foqtijim īcen ma szereztem ezt; sokat szerzek magamnak.

Manna kahtšin ; *kaht'ebāsan* *ṭalowum* közel vagyok ; közelebb jövök. — *poat'e' taañ ai* jöjj te is! *munna puatam tallak* azonnal jövök. *munna poatam jalle'e* ; *manna wācam orjis(e)*, *jaḷluse* nyugatról jövök ; délre, nyugatra megyek. — *aut'h(u) wuélkijjim* előre mentem. — *tan pijjem wuélkam fárligelāka kōgtre* ma nehezen megyek haza. *tuhte (tute) jeahtā, att immuē aldr^e (v. aldr^u)* koatan *ṭalowih* ő azt mondja, hogy sohase jöjje haza. — *im mḡnna wācie* (v. *waccie* v. *wāc'*) *oḡni'* nem megyek kérni (kéregetni).

Skuokie kahtšin az erdő közel van. — *perje jallot voinu* a hegy nyugatról látszik. — *juhka ḷaḷaka* a folyó folyik ; *ēācie pijjeln ḷaḷaka* a víz kiömlik (öfverrinna). — *ṭam kuot'em, am taañe wuēina'*, *ēōhpok* az a ház, a melyet látsz, fekete. — *āč'en ḷupm wuēinijjim*, *ih tihte karvunejja* az imént egy embert láttam és az eltűnt.

pidḷka ainign egyre (folyvást) fuj a szél. *ālemie šattā* rossz idő (zivatar) támad. *juññneda* villámlik. *alikst abbarih, monna wuēinam, abramieñ* kezd esni [az eső], látom, esik. *i mā'te' abari'* nem bir esni. *ābrie poata mū pijjelišt' (pijjelišt'e)* az eső utólért (tkp. rám jön). — *pijjevula šattā* meleg lesz.

kounut isten áldjon meg! (adieu).

Egy másik herjeādali embertől csak a következő mondatokat jegyezhettem le :

Kušte leä' ṭatne v. *ḷuprte lēh* hová való vagy? *wārešte* a hegységből [való]. — *manna ḷahka ḷa wāčēi' (wāčēi')* messze fogok menni. *munna waccam pūc' uhēi'* rénszarvasokat megyek keresni. *tuhte ulumuče poata lūlia rattšt'* az az ember délről jön. — *munna wuāinam (mejja ṭun kaiki wuāinam, tatna' wuēinit* v. *huēinit)* *urrukoat'em* (v. *kuot'em*) én látom (mi mindnyájan látjuk, ti ketten látjátok) a lakósátrat.

ḷupma wārešne hó van a hegységben. — *vuōštš meassa li ṭan jāpien joktan* első mise volt ez évben tegnap. — *tihte puōitie (ēuhks)* *piārka* ez kövér (sovány) hús. — *pijjuls piejje* meleg nap [van]. *jammikelta* sötétedik. — *manna wāccam ṭan jijjen n'āičan pealsn oarram* megyek, az éjjel egy lányka mellett hállok. — *mah le' šaju-lum fáradt vagy?* *sajlam* fáradt vagyok. *munna klēin* beteg vagyok. *munna čahksam* leülök.

B) Mesék.

1. Stālan liewg.

Aktn aik⁴en källe ih čērķa (čērķa v. kujjina). källe tograjejja čiče jāpie' aktne källie (käll⁴ie). stālā (štuorra štierkā ulumuče) tam kupm šeitā lāki', kuktie tihte jāma (hauk lāki' v. pūwih). tan kupn čērķum šeita tī'pi' čērķijinie. koaššie jū tah čiči' jāpie' nahkqmq, lahkadejja hauk lāki' tam käl'm (käll⁴m). mǎnnā aktem ālek⁴em uunejiji. tǎnn⁴ ālek⁴ie ai šeitā lākih tam stālam (štierka glamučom), at kaļek⁴es štrōffī' tan autšī'e, at tihte pauwumā tǎnnā ā'čīām, kumtie puēllih tū ien⁴em tī'pi' čērķijinie.

till'e ālek⁴ie j'ēhtijejja ič'ā eanān: «mah miel', kušn'e tan qlqmučēn (stālan) liewg, at im mǎnnq māhtie' pūwi' tam? kihčī' kalk' (kalak'), kušn'e tǎn liewg.» — till'e kihčijejja ien'e tam ulumučum (stālam): «kukka tū liewg?» — till'e svōruijejja: «kumt'e l'āh tāl kuortallāmienie?» till'e svōruijejja tan kuppse: «almie mǎnnā tałowum nōdsa, till'e mǎnnā lākastallām tū liewuse (lieuse).» — till'e tihte stālā supcstallijejja (sārnajejja) sū lēwun pīre (piere): «kancemen pūellemen jaur'en akte sō'lo ih till'e tǎnn'e sō'lušn aktā kārīe, tǎnn'e kārēšn akte sōude, tǎnn'e sōudšn akta hāna, tǎnn'e hānešn munn'e, tǎnn'e muhāišn mū liewo». till'e tan čērķān (čērēķān) ālek⁴ie poqtama sū ien'en koqika ih j'āhta: «mah l'eh talle fihkima kū'ļluma, kušn'e stālan liewg?» — till'e svōruijejja ien'e ālekān: «ju l'em fihkima kū'ļluma, mū ālek⁴ie! pūällemen jaur'en kancemen, tīmt'e (tīmētīe) supcstallijejja tihte stālā, sū liewo, ih tāšn'ā sō'lo ih sō'lušn (soułusn) kārī'e ih tǎnn'e kārīšn aktā sōude ih sōudšn akta hāna ih hānešn aktā munn'e, tǎnn'e munnīšn tan stālan liewg.» tlje ālek⁴ie j'ēhtijejja sū ēanan: «till'e č'ēhtem noude treānklejij (treanklejijih) kihčtallih, mainie kalķum māhtih wācci' tan puelije (puelema) jaur'en toarest». — till'e kihčijejja aktum piērnūm ih snōlkōm ih iēn'āttēem ih taktākum, till'e tīmt'e wāciejejja. iče wāciejejja mīhtie vinncum rīout'e riehpēnen nogl'em (nuol'em) ih tīpie iēn'āttiēm ih taktākum ič'e koaika riehpēnen nealan, kuktie eāxād tah kuēkte pūelīh; piērnūm ih snōlkem kahčējejja

sū^uki'. tan autš^te piérne reps ih ēē^eps kuolkh aana, ih snölke ai aana vāks ih ēē^eps ih reps flāhk' sū kuolkšne, koaššie lēka wuélkama toarešt púelije (púelemq) jauri^m. till'e puqt'e' tan sō^olose. tašniā tannā ulumučen liewq lejja, till'e tanna sō^oluse pejjise wācieijjin, till'e talowujjin tan karan. till'e pi^rrrna lakijejja iē'e auts j'elk'ei (j'elēk'ei) kijim'e, kuktie kārie marhkanejja (piérna murhkijejja kārien pqaⁿem) ih sōude ruohtijejja uluktse, ih snölke ruohtijejja miññ'e-list'e ih tīpie sōudum fast ih reivajejja. sōudste hānā hāl'ehtejjā ih hānan miññ'eliste iēn-l'att'ā hāl'ehtejjā, tīpijejja ih poqrhkajejja. hānešn munn'e lejja ih munn'e kahčijejja čāčien š^tsfe] ih paanenejja (v. sahkadejja, vuojoi) bōhnesa. till'e takteka ča^tamudejja tann munn'en miet'e. vuosts aik'en takteka ča^tamudejja munn'en miet'e ih kuhk'em sangājejja. kuht'e eččie tištie viel'e kuhkebm puél' jielih čāč'en šisn'e (voulušn'e), at ijjic wueiñt'it, till'e pejjese talowa ih kałaka wueiñt'it. kuht'e jū l'ega wueiñtamma, till'e nuppien aik'en (v. nuppišt) voulse (v. voulose) ča^tamadejja; till'e āandan kuhkebm šitti-iejja ān kuh tun vuosts aik'en, men tlje eččie kaunh kannā. till'e viel'e talowuejejja pejjesa, kukt'e kałaka wueiñt'it, ih till'e kukt'e jū (dū) liega wueiñtamma (v. wueiñtamma), till'e ča^tamadejja koalmatn aik'en ih āandan kuhkebm sangājejja, kuh tah keāktie aikie'. till'e munn'em kauni^ejejja jaur'en baqništ'e ih talowa pejjise čāčiem. till'e wueini^ejejja tihte pāhče, att munn'e takteken iālmisne, till'e takteka kuott'ejejja munn'em pāhčen kogika (v. kuoika). tihte pāhče tīpijejja munn'em, tullum poaldajahtejejja sō^oluse ih piejema munn'em tan tulluse, at kałga (kałāka) pūeli' (puellemen tulluse). kuht'e alksta (alk'sta) pūellejahti' (puellajahti'), till'e tah sū^ukuⁱjjin poqstln (sū^ukijejja tihte pāhče poqstln), kuktie jū l'ega tū^uñā toitumq, mānn diet tihte wācie (wāccie). till'e tannā štiāllesa (v. -sa) talowujejja, aštie wuélkijejja, till'e talłak wuélkijejja tahkā tan ulumučen koiika, kumtie (kumt'e) lantse talowujejja, tlje wueinejejja tihte ulumuče pūel'ejejja š'amma lājin, āmmtie kuh tihte munn'e, mam tullusi pieji-jejja jaur'en souluse.

tihte pāhče wācc'ejejja iē'e iēn'en koiikā ih tū iēn'e šūōsidejja, kukt'e wueini^ejejja, sū ālēkie frišk'e pōqtoma poqstln ih čirrk'i (čir-rēki) šūōsidejja, att sū ālēkie (ālēkie) viinima ih att tihte tan nuh-

tega (puéllijejja) tam stālam lākih. till'e čērēka (čērka) āld'esstējja iē'e ālek'em ih j'ēhtiejejjā: «stuorra āld'es taanum, mū ālekie, att taañi tann stuorra ulumučen (stālan) liewum viinima». — till'e čērēka ann'a lakčajejja tain'a iē'e ālekin'a, ann'a uhče liewg tann'a ulumužesne jih tihte qlamuče (stālā) svōrujejjā tann čērķāsan: «kum'te mgnui supcstamma (supcstallama) tūⁿnan unde čērķāsan?» — jah (jah) til'e nāhp'ldējja ulumuče tullu-čittēm ih kūonum ičšis. tann ulumučen nalmien kūomie pūel'ejejjā, kuktie muskšejjā jah till'e nahkajejjā tann krōhp tullušt'e, tihte mī matiejejjā (mah māt'ie) pūelih, tlje tullu jamkajejjā ih tan liewo jamkajejjā (nahkijejjā) tulluñe.

2. Kanakan ālekie ih uhče ulumuče.

Aktn aikien akte kanagā. tihte t'imtie sū^ošidejjā at vuočih, at ečē'e jēčēbm miel' kanna, an ko' vil'e pūci miññ'elstie (-l'stie). oad'ejejjā qlqkne (-k'ne) skūoksne ehkeden ih ārdn (ār^odn) gierk-čēk'ā ih pieneñā. lahkam uun'ejejjā. aktn piejjen h'āntadejjā, att ečēie nāgen vil'e-pūc puđ' vuoč', kum'te tihte uhcedejja kār^m kluk^mum āredištie. till'e ehkede šittijejjā, till'e šitijejjā kōgtse (kūotre) rīdī. till'e huēinije uhču ulumučum čēiikā (žēiikā, čēiikā) autelištie skūekšie. kanaga bāitā iēie hierk'em, raidā tanna uhču ulumužen miññ'elišt'e ih tīpijejjā, ih undōrt' tūⁿ kaik, kum'te tihte wuēin'ejejjā. tihte aļavas (v. auvas) uhče ih stūkken, čin (žin) kuh troll ih tann^a vuo^opt' vuoksēn kissega kuh purševie. men tūⁿ, maitie kanaga smār'e-dējjā, till'e ečēie šit' svōrih kannā. till'e kanaga moarra'tieva ih kahč'ejejjā iēe treānkide tīpi' tam vil'e kupm ih paani' vēle, att eiječ (v. ijjieč) talovuih (talovih) kūunan autstie. till'e kanaga wuēl-kijejjā (wuēlkija) iēie gārdienāsan.

til'e tann'a tātšn kqmb^l sēde, at kanaga ih tan čēunar' jūku-jijjin kahksi jijjim. tlje jūkujijjin ih supcstallijjin jēnum. koššie čakkasamma aktn aikien ih jūkuma ih rārā vuōinuma, tillie kanaga līpijejjā stuorra jūrn čogrviem ih jēhtiejejjā: «kum'te tejjā tūhčedā mū vūočemum tan pi'jjen? tan mieran ečēie ānne (v. ānne) šēhtiejejjā, at talgrvijijimu' kuatan tamta vil'e-jūrn». tah ulumuč' svōrujijjin: «tihte saanan, mam taane j'ēhta'. iēpuh tan nuhtega vuočim

alder kaun', kuh taana tū^uñhe lantsn.» — taptema supese kanagam lüjjökū tan jēnum nuhtigum ih kihčie iče folk, maiⁱe kałaka tan uhče ulumučasān (ulumučinie) taitih. tah sū folk' j'iehtie': «kalk' wuñi' karłtakhšn tam ičit kogtsaⁱe». kuh kanaga tam kū^ulujejjā, tļje šierut arrejēja štundum. tann miññelištⁱe čoarriem loonⁱejēja ih j'iehtije (j'iehtijejjā): «manna šitim taiti', ammetie tēja jiehtere. ijjie tihte mū fiēlie šittie, kuktie tihte vīlle kuppq piisa. timⁱe luhperem manna, ihkibu kšess (v. kšjes v. ihkibu kakte; — v. tihte, ihte) tam lueitā luous, tihte kałka jāmih, ihkibu mū ėgen (ičen) ālekie». — kuktie kanaga timⁱe j'iehtijejjā, tilie tah karmānejja' kackums warjašijjin. eāh lie' alder kū^uluma timⁱe supestalluma ih tah riheijin, at vūolga tanna ogijjan čahkse talovuma.

nuppien ārdn, kumⁱe kanaga vuēptste, tillie maitajejjā, kumⁱtie liega j'iehtemq (toqivatqm) čhkedn. till'e tqllqk čičhta kahčⁱ (škihkih) kłappai mētie ih taitejejjā (pājā taitih) uhče kuot'em kanagan kogt'en lihka. uhče kogt'em taitajijjin taištie stuora kłappuištⁱe ih paanāijijjin štierhka lāšⁱei kijimie, kukⁱtⁱe eččie mī kanna puđł' rarhki'. mihtie palkam taitajijjin uhče kłukkum, kuktie feadām nahketit. kukⁱtⁱe jū tū^uñ taitaltakhšn, till'e kanaga pāja vuólktit auts vīlūč ulumučum, piejejjā koat'en šis ih čieuten' ijjie tīpijejjā. till'e tašne čiehta tihte uhče ulumuče čahkašit karłtakhšn jijjim ih piejjem, ih wāccije ih f^uēlije ulumuč' puqtije', ah kałekes wuēinih tam. men eāh kuht kuol' (kū^ul') tam pielki', eāh kū^ul' kanna aldr at tihte supestalla.

till'e nahkqm prā puol̄k. till'e hēantajejjā, at toarā šattā lantse ih kanaga čiehta kieši' toarose. kumⁱe (kukⁱtⁱe) kałaka wuēlki', till'e ijjie fruose sār^un^o (sārūn^o): «till'e lāhpam landum ih folkum (v. folkde v. ulumuč') tū kiūtij šis. men aktum kalk toairatit munnan, at vēle paana' vīlle ulumučum, kukⁱtⁱe ijjie piāsih ulukse, meādan manna l'em porrtā». frū^u toivatejjā puerrumumum taiti', till'e kanaga wattijejjā tū^unan uhčⁱe koat'en čieuten'. till'e wāciijejjā stuora rinnse, pejjisi kieššijejjā lertum ih kahksu wuēlkijejjā nuppieje lāndje. kukka talovujejjā, tļje viinijejjā. frū^u landšn čoačcamienie ih vārišimienie tan miññelštⁱe, mgn kakhse (man kuhkiem) puđllja (v. puāllijejjā) wuēinih tann škihpm. till'e jarrkajejjā poastln kana-

gan koatan iēie ʔaktrij (n'eitij) kijimie. koqtsen vuértemienie, kuqššie iēie külle ʔalova.

kannage ih frū^a uun^eejijjin pra aktam mānam. tihte lejja ann^e nuorra. maññan ku kannaga vuélkama, till'e h^antatejja, at ülekje fuélte kanaga-kuqt^ei pⁱra ih puot^eejjja vilde ulumučen kuqtan. till'e tassa čihkinejja stuokadāt kull'e muorjin^e. kumt'e ʔiht'e stuokadejja, till'e tann kull'e muorje jārrija (jārrijejja) vill'e ulumučen kuot^een klukkun čitt. tallak vill'e ulumuče ʔalovujejja uluks (lihka, autse) ih ščuhčestejja tam kull'e muorjem uluks. tam šitiija (šitijejja) māna jēnem, till'e vučstora štuhčestejja muorjem ih vill'e kuppq vučstora se'ttije, ih timt'e stoakedejja kuhkiem stundum. till'e maññan (miññemusen) ūmurrda šittijejja, meādan tihte vilje kuppq kull'e muorjem uunejejja ih ečči šit^e watti' poqstln. tihte uhče pāhče piṭṭejejja tamma, ʔan miññelīstie hoqtadijejja, ʔqivatijejja, men ečče ūahtet' kanna, ih alkste čⁱārih (čārrih). till'e vilje koppq j^ehtijejja: «wuón-tum ʔaitejejja tu āhčⁱā munnan, at karradejja mannam. taane vučstre fihl^e tam ičit muorjem, āmmie mannam vieihkēt' luous». — pāhče svōruja (svōrujejja): «kumt'e manna kałakum puđllih taanum luous taiti'? p^ara munnan ʔam muorjem wattā'!» — «manna wottam tam ʔu muorjem poqstln, āmmie taitā', mam mannā j^ehtam. vāccieh ičit ien'en ʔoika ih pidd', at kałaka kāmpestīt taanum. puđšših ih seal^ed. čiuđen' cānet bāltstie (b^ałtstie), poat'e' ʔiekie ih uksum rihpest'. till'e maññan mātā' čiuđen' watti' poqstln, kuktie ijjič hie kanna mielih».

kumt'e tihte vilje ulumuče sītijejja, timt'e tāitajejje miññemusen māna. tihte vācijejja iēie ien'en koaika, piṭṭijejja, at kałaka kāmpestīt ih sealadie čiuđen' tann b^ałtstie. tan maññan ruohtijejja vou-lusā (-se) tan uhču ʔoatan ih rihpštejja tan ʔoatien uksum, kuktie tihte vill'e ulumuče ulukse ʔalora. kuktie kaleķes joukoṭīt, tihte ulumuče j^ehtijejja: «till'e wqtam tam tū kull'e muorjem, āmmetie liem tōqirahamma. till'e kałak' ald'es uunū', ihte lieh mannam luous toium. nuppien aikien, āmmie pāhōv', till'e šitem vieihk^ehtīt ai taanum». — i'lie ʔāiniū wuélkā. men pāhče poqstln wācejejja iēie ien'en ʔoika ih ʔeattā čieudn' šammā lājin, amt'e l^ega ʔipma (ʔip^ema).

kukt'e kanagan ʔuot^een mielijijjin, at vill'e ulumuče wuélkama, till'e tāsniā stuorra rüöütimā šittijejja ih frū^a škikkie folk' kuortallih

[miññⁱelištie] palkai mietie. menn tihte porrtā, ih porrtā šittijejja. till'e frū^u j'ēnem sarkam uun'ejejjā (uun'ejejjā), kuktie liega vuertie-mienie karm piejjem, at ič'e källe koatan talowih. till'e wuēinā, at škihpe (skihp') toarest jaur'em talova (talevie') ih jēna ulumuče čogankana jaur'en kättan at puerāstahti'. kumt'e kanaga landse talova, tātā ūdumus supeste (kihčie): «mah lietre vēle puunum[a] tan villde ulumučum?» till'e frū^u kātā supestīt, kumt'e liega kuorātam[a]. kanaga šittije pō^ode (tū^uñe) kīāpok ih jēhtijejja, at kalāka stroff', ihte tam toitqumq, ihkubq kījjās. kanaga uhčijejja tū^uñ ič'ā koat'em ih keāre mānā' ih tū^uñe šittimq ulumuč' kalēk'es talovui' (talovū') kanagan auts, men ečč'ā kie kīnā miel'. till'e kalāka kanagan ālēkie frāmma (v. autse) talovui'. kuktie kanagan autštie talova, till'e jēhtijejja: «manna mielum, att manna ičēn āhē'ūn (v. āč'ān) mogrīe (mogrī'e), till'e im liek puell' saan'em paanih; manna tihte lučitqumq luous (v. manna tam l. luous)». — till'e frū^u šattā vi^olkqkq (vi^olōkqgq) ordejjam ih tū^uñe nuppie ai, kuktie tū^uñe lūjjūkie kanagan ālēkiem. miññemušn kanaga jēhtijejja: «ēxāč kōgassiā [kalig'es] ulumuč' jēhti' (aldre kalk' jēhti'), atte mqnng čoppkama ičēn toivotassām. taana kalk' (kalak') jāmī', āmtie lieh čēanādam, kumt'e lieh mū ičēn piārga ih mālie». — till'e kahčejja ič'ā čēanarīt'e, att kalēk'es vuōlktit [tam] skeakan ih jāmietahkih. tan pāhčēn sārdiem (sārēdiem) kuottih kalēk'es tumm kanakse, at kanaga kalāka vuūnih, at jū liev'es toitqumq tann kahčēnum.

till'e ulmuč' āngrdījjēn ih tū^uñ kaik piittijijjin kanagan ālēkien autšt'e, men kanagan smārēg ečč'e tištie puell' tīpih kanna (kanaga eččie puell' tišt'e (viele) tīepih iči pāka' poastln). treānk' ičiehtie' lūd'etit, vāltie' pāhčēn kaskumse ih vāccie' ič'ā veagum. kuktie kahkse skeakan talovuma, till'e taidijim wuēinije', ihte snurrk' taidiemienie. till'e jēhtie aktā nappan: «eččie tihte vuēinije nuhtigq, at kanagan ālēkiem jāmiehtīt; iepuē tam tūttih kanna, paj' hellste oqāčēi aktum snurrkum (snurrūkum) ih tan sārēdiem tīpih, till'e kalēk'es kaik jāhkih (trūih), at kanagan ālēkien sārēdie». tihte nuppie tuhčū, at nuhtiga lākan supestalluma. oāččajijjin aktum snurrkum tahtie taid'ejištie ih kuēttijijjin skeakan (tah lieves keāttumq snurrkum skeakan), ih ūuowojijjin ih sārēdiem tīpijijjin. tahtie miññe-

lištie kahčajijjin kan^agan älekiem, at kalağa wuélkih, ih j'iehtien (j'eh-tijijjin), ijjie (eččü) koššü (aldr) koatan (koatre) talowih. tah kuappok järkaj'ev'es kanagan koatan ih täšniä stuorra sarraga šit-täma, kuktie tah kan^agan älehen jāmietahama (jāmamum) supc-stijjin.

A király fia és a kis ember.

[Volt] egyszer egy király. Ez annyira (úgy) szeretett vadászni (tkp. örült löni), hogy nem tudott mást mint vad rénszarvasok után [járni]. [Ott] feküdt künn az erdőben este és reggel sólyommal és kutyával. Szerencséje volt. Egy napon megtörtént, hogy semmi vadrénszarvast sem tudott löni, bárhogyan felkeresett [is] minden helyet (tkp. lyukat) reggeltől fogva. Hát este haza akart nyargalni. Ekkor meglátott egy kis embert szaladni (tkp. szaladva) előtte az erdőben. A király megsarkantyuzta (serkentette) a lovát, a kis ember után nyargalt és megfogta s valamennyien csudálkoztak, hogyan nézett ez [ki]. Ez nagyon kicsiny és csunya volt, épen mint az ördög és a haja sűrűen (vastagon) [volt] növe mint a moh. De mindenre, a mit a király szólt, nem akart felelni. Ekkor a király megharagszik és megparacsolja szolgáinak, fogják a vadembert és őrizték jól, hogy semmikép el ne szabaduljon (tkp. el ne jöjjön). Aztán a király elment a maga házába.

Hát azon időben régi szokás volt, hogy a király és szolgálai késő éjszakáig (tkp. messzire éjszakát) ittak, ettek és sokat beszélgettek. Mikor ültek egyszer és ittak és vígan voltak (tkp. látszottak), hát a király fogott egy nagy vadállat-szarvat és mondta: «hogyan tetszik nektek az én lövésem (vadászásom) máma? Eddig még nem történt, hogy vadállat nélkül jöttünk haza». Az emberek felelték: «Az igaz, a mit te mondasz. Nem találunk sohasem olyan derék vadászt (tkp. lövőt) mint te, az egész országban.» — Ilyen beszéd nagyon deréknek tetszett a királynak és kérdezte a maga embereit, mit csináljon a kis emberrel. Az emberei mondják: «tartsd őt fogva a te házában.» Mikor a király ezt hallotta, csendesen maradt egy darabig, azután fölemelte a szarvat és mondta: «én úgy akarok tenni, a mint ti mondjátok. Nem az én hibám lesz, ha ez a vad ember kiszabadul. De azt (tkp. úgy) ígérem én, bárki (v. az, a ki) szabadon ereszti, az meg fog halni, habár az én saját fiam is.» — Mikor a király ezt mondta, hát azok az emberek egymásra néztek.

Sohasem hallották így beszélni és észrevették, hogy sör szállt a fejébe (tkp. jött a feje tetejébe).

Másnap reggel, mikor a király fölébredt, eszébe jutott, mit (tkp. hogyan) mondott (ígért) az este. Ekkor azonnal parancsolni (küldeni) kell gerendákért és csinált (csináltatott) egy kis házat a király házához közel. Egy kis házat csináltak azokból a nagy szál-fákból és ellátták erős zárankkal, hogy senki sem tudta feltörni. Az út közepén csináltak egy kis nyilást, hogy az ételt beadják (tkp. betaszítsák) [rajta]. Mikor már minden készen volt, a király elévezettette a vad embert, beletette a házba és a kulcsokat maga vette. Hát ott kell annak a kis embernek ülni fogva éjjel és nappal és járó és kelő emberek jöttek, a kik meg akarták nézni. De senkisé hallotta őt panaszkodni s nem is hallották soha, hogy beszél.

Hát jó idő múlt el. Történt, hogy háború támad az országban (tkp. országnak) és a királynak el kell vonulnia a háboruba. A mint el kell neki mennie, azt mondja a feleségének: «most az országot és a népet a te kezeidbe hagyom, de egyet ígérj meg nekem, hogy jól megőrzöd a vad embert, úgy hogy ki ne szabaduljon, a míg én oda vagyok». Az asszony megígérte, hogy a legjobbat cselekszi. Hát a király neki adta a kis háznak kulcsait. Aztán ment egy nagy hajóra, fölhúzta a vitorlát és messze ment más országokba. A hová jött, győzött. Az asszony a szárazföldön állt és nézett utána, a meddig bírta a hajóját látni. Aztán visszafordult a király házába a maga leányaival. Otthon várt, a míg az ő férje megjön.

A királynak és az asszonynak csak egy gyermekök volt. Ez még fiatal volt. Miután a király elment, történt, hogy a fiú körüljárt a király házában és a vad ember házához jött. Hát ide leült játszani egy arany almával (tkp. bogyóval). Mikor ez játszott, az arany alma beleesett a vad ember háza-nyílásán keresztül. Azonnal ki (közel, előre) jött a vad ember és kidobta az arany almát. Ez nagyon tetszett a gyermeknek (tkp. ezt nagyon szerette a gyermek), hát újra bedobta az almát és a vad ember újra visszadobta és így egy hosszú óráig játszott.

Aztán (végre) bánat támadt, mert a vad ember megtartotta az arany almát és nem akarta vissza adni. A kis fiú kérte őt, aztután fenyegette, ígéretet, de nem használt és elkezd sírni. Ekkor a vadember mondta: «Rosszat tett nekem a te atyád, hogy elfogott (megkötözött?) engemet. Te visszakupod az almádat, ha engemet

kiszabadítsz (tkp. segítesz).» A fiú felelt: «hogyan bírjalak én téged kiszabadítani (tkp. szabaddá csinálni)? Csak add nekem az almát!» — «Én visszaadom az almát, ha megteszed, a mit mondok. Menj a te anyádhoz és kérd, hogy fésűljön meg tégedet. Vigyázd meg és lopd ki a kulcsokat anyádnak övéből, jöjj ide és nyisd ki az ajtót. Aztán visszaadhatod a kulcsokat, úgy hogy senki se tudja meg.

A mint ez a vad ember akarta, úgy cselekedett végre a fiú. Elment anyjához, kérte, hogy fésűlje meg és kilopta a kulcsokat az övéből. Azután leszaladt a kis házba és kinyitotta a háznak ajtaját, úgy hogy a vad ember kijön. Mikor el akarnak válni, azt mondta az ember: «most odaadom ezt az arany almádat, a mint ígértem. Köszönöm (tkp. fogsz köszönetet bírni v. legyen neked köszönet, bírk köszönetet), hogy (tkp. a ki) engemet megszabadítottál. Más-kor ha szükséged lesz, hát téged is meg foglak segíteni». — Azzal elmegy. A fiú azonban visszament anyjához és a kulcsokat ugyan-olyan módon visszatette, a mint elvitte.

Midőn a király házában megtudták, hogy a vad ember elment, nagy sürgős-forgás támadt és az asszony embereket küldött [utána], nyomozni az úton. De ez oda volt és oda maradt. Ekkor az asszonynak sok gondja volt (nagyon búsult), mivel minden nap várta, hogy a férje hazajön. Hát látja, hogy sok hajó jön a tavon (tengeren) át és sok ember gyűl össze a tó partján, hogy üdvözlje. A mint a király a száraz földre jön, ennek legelső szólása (kérdése) az volt, vajjon jól megőriztéték-e a vad embert? Ekkor az asszonynak el kellett beszélnie, hogyan történt. A király egészen mérges lett és mondta, hogy meg fogja büntetni, a ki azt tette, bárki is. A király kikereste ez egész házát s minden gyermeknek és minden felnőtt embernek a király elé kellett jönnie; de nem tudta senki. Ekkor a király fiának kellett előjönnie. Mikor a király elé jön, hát mondta: «én tudom, hogy atyám haragjában vagyok (azaz én okoztam atyám haragját), hát nem bírom az igazságot eltitkolni (elrejtetni). Én vagyok az, a ki azt szabadon eresztette.» Ekkor az asszony elhalaványodott (tkp. fehér arcú lett) és valamennyi többi szintén, mivel mindnyájan szeret-ték a király fiát. Végre azt mondta a király: «sohse mondják azt az emberek, hogy én megszegtem a magam ígéretét. Te meg fogsz halni, a mint megérdemelted, ámbár a saját húsom és vérem vagy.»

Aztán megparancsolta a maga szolgálainak, hogy vezessék el az erdőbe és öljék meg. A fiúnak a szívét hozzák a királynak, hogy a király lássa, hogy végrehajtották a parancsát. Ekkor az emberek sajnálkoztak és valamennyien könyörögtek a király fiáért; de a király nem bírta többé visszavenni a szavát. A szolgálknak engedelmeskedniök kellett. Maguk közé vették a fiút és útgagnak mentek. Mikor messze jöttek az erdőbe, hát egy pásztort láttak, a ki disznókat őrzött. Hát az mondta az egyik a másiknak: «nem látszik az jónak, hogy a király fiát megöljük, ne tegyük ezt. Vegyünk meg inkább egy disznót és annak a szívét vegyük ki. Akkor valamennyien azt fogják hinni, hogy a király fiának a szive.» A másiknak úgy tetszett, hogy jól beszélt. Megvettek egy disznót a pásztortól és a disznót bevitték az erdőbe és megölték és a szívét kivették. Azután megparancsolták a király fiának, hogy menjen [tovább] és mondták, soha ne jöjjön haza. Ezek ketten visszatértek a király házába és ott nagy szomorúság támadt, midőn a királyfinak megöletését (halálát) elmondták.

3. *Kambul källe ih lienčie.*

Aktn'e kardeišn'e kambul källe. lienčiem wuärdä tahkã. täll'e fundërih, kumt'e kalek'ies jiehtih, kuktie lienčie tälwã. kak'e's pie-nem uunije. tih'te piene šeitã kak'ih. lienčie jiehteječija: «ass tuhka piene!» — tuhte svõruq (svõ"ruq): «ahšen niddom taitamien'e». — lienčie jeahtã: «buärg!» — tuhte svõrua: «mihtie õgk-šiem». — kihčije: «kuppinie kuinum aana?» — svõruq: «jaur'e-pielešn (pielešn)». — kihčije: «männ kuhkie tunn vüonesa?» — «allakqñ tunn bahkan.

Az öreg ember és a tisztviselő.

Egy tanyában volt egy öreg ember. A tisztviselőt várja oda. Hát gondolkodnak, mit (tkp. hogyan) mondjanak, mikor a tisztviselő jön. Harapós kutyája volt. A kutya meg akarja harapni [a tisztviselőt]. A tisztviselő mondta: «kusti, kutya!» — Amaz feleli: «Fejszenyelet csinálok». — A tisztviselő mondja: «jó napot!» — Amaz feleli: «az ág közepéig.» — A tisztviselő kérdezi: «hol van a feleséged (tkp. bírod a feleségedet)?» — Feleli: «a tó parton». —

Kérdezi: «milyen messze van abba a faluba?» «Ama dombon túl (tkp. kívül)».

4. Štierhke piärne.

Keäktē niäit', ah kaļekies taidiemāsan wuélkīh (wuēlekīh), till'e pejjese wār'em taidih. till'e ēps wuēksam wuājnije'; mān kuktie kaht'ebāsan taļowujjīn, till'e wuāinijjīn, att ečēi lih wuēksa. piärne kūs'n nālenie rēdēmien'e. till'e akta wuélka taħka ih ka (v. kaļaka) warjašit, mah lieka tihte. till'e wuāinijjīn (wuāinie'), at tihte piärne. wuēkie' kūotre (koqt're) rūgħtn sarninie ā'čebun kogika. till'e āhčeba taħka štāluk'ūā, till'e tihte piärne ju krēvemien'e wouļose tamm kauwam. kuktie āhčeba taħka taļevie, till'e piärne pur'vie farhmiem kuott'emien'e kūs'n nille. tle pīļļijeāw'es (piell-), till'e wuātkije' (wuātkijjīn) jienebū mietie. till'e kaļek'es taħka ķehtih. till'e akt'n ēhkēdn piärne taļowujejja ih kaļka (kaļaka) kūsūm mātadit. till'e wūēčejeāw'es ih tievārdijjīn piārno. till'e piärne šikkie tam kūsūm ih traucā, at p'er tihtā kūse wuōčejejja. kuht'e tah wuāinijjīn, att piärne sāittijejja pejjise kūsūm, till'e tah pīļļejātt'e' (pīļļijjīn) ih wuātkie' (ruohtijjīn) koqt're supcstīt, mann štierrhke tihte piärne.

Az erős medve.

Két leány [volt], a kiknek el kellett menni legeltetni (tkp. legelésre), hát föl egy hegyre legeltetni. Ekkor egy fekete ökröt látnak; a mint azonban közelebb jöttek, látták, hogy ez nem volt ökör. Egy medve nyargalt egy tehénen. Hát az egyik oda megy, hogy majd megnézi, vajjon az-e? Hát látta, hogy az medve. Haza mennek szaladva, megmondani az atyához. Ekkor az atya oda [ment] puskával, hát a medve már leásta a tehenet. A mint az atya oda jön, hát a medve egy öl mohot vitt a tehenre. Ekkor megijedtek és többekért mennek (mentek). Hát oda akartak [menni] meglesni. Egy este jött a medve, hogy majd megeszi a tehenet. Hát lőttek és eltalálták a medvét. Ekkor a medve föl húzta a tehenet (t. i. a föld alól) és azt hiszi, hogy csak a tehen lőtt (t. i. az alfeléből). A mint ezek látták, hogy a medve fölvetette a tehenet, ezek megijedtek és haza mennek (szaladtak) elmondani, milyen erős a medve.

C) Elbeszélések.

1.

Akta källe čakčeka waiše[s] skouše wuélkijeji (v. wuélkijejja) jih ka wuoči' (v. wüēcih), män tle akten katt'en miht'e šv'htijeja (tqlq-wa). till'e pienem viétta (karrgejja) čoqrvit (čoqrvede) jih kalaka úúowih, men tle kättiä hajekla (-lejja). tle käh'tä kuinubun koaikā wuélki', till'e kuinobbo (-nqbbq, -nqbg) puešatiewa. till'e käh'tä f'äläh pū'c' ohcedi't (pūci kogika).

Egy ember ősszel vadas (tkp. jávorszarvasos) erdőbe ment, hogy majd vadászik, de ekkor egy vad rénszarvassal találkozik (tkp. vad rénszarvas közé kerül, jön). Ekkor odakötötte a kutyát szarvaira, hogy majd megöli. De a vadrán elszaladt. Ekkor a feleségéhez kellett mennie, és a felesége megharagszik. Hát el kell mennie a rénszarvasokat keresni (rénekhez).

2.

Nielše aktu čakčen (čakčen) kuloma snölk' wüēc'ejejja, tle luh-kie vi't rikst' fihkijejja wüöcemen autšt'e.

Nilson (?) egy ősszel három farkast lőtt, hát tizenöt tallért (kronát) kapott a lövésért.

3.

Täiman manna hoqkkajim (-jijjim), tann jēn küel'e' fihkijij-jim, till'e hoqkk-stauram č'äpkijijjim. tle mū'tom (-tum) pišjeijijim tuolt'ijjim. till'e vicle hoqkkajijjim, till'e kōatan wuélkijijjim, till'e pū'ci koaika (v. koaikas) wuélkeijijjim, till'e pū'c' kauniijijjim. mánna eč'em (ēčem) mænna kōatan (koatre) puélh puékt'eti't [kanna], till'e käh'tejijjim kuotre f'äläh ji'lpih miht'e. mánna alqvas kalgas sū'n', till'e käh'tum (käh'tejijjim) aktäk wuélkih.

Taval én horgásztam, nagyon sok halat fogtam, [úgy hogy] hát a horogvesszőmet eltörtem. Néhányat megsütöttem, megfőztem. Aztán újra horgásztam, aztán haza mentem, hát a rénszarvasokat megtaláltam. Azonban magam nem bírtam haza juttatni, hát haza

kellett mennem segítségért. De nagyon lusta szolgálóim [vannak v. voltak], hát egyedül kellett elmennem [a rénekért].

4.

Mihtšen manna arrajijjim (v. -jijjum) nielj^e jāpie' ih lje (= ih till'e) wuilkim (-kijijjim) skarañai kuõika (v. skarañise jahtajijjim) jih lē (= jih till'e tam kies'em täšniä arrajijjim, miešie' óaðèidijim ih ālda' jeh le taid'eijijim jeh till'e wuilkijijim kieutiēlāsan, pūc' uhèidijim.

aktn čakēn mejja rente pūcēt. kāhteijijimu' pūc uhèidit. tlj aktn kambl stoqps^ese (stoqps^e) ih tihti ju miekceltakšn (v. miekcema). till'e ečēuh täšniä puēlh arrih kanna, till'e jahtajijimū' bawoļsa. till'e tasn'e akten jaur'en nimma Krauta (Krauča?) till'e nahkqm^q (nahkuma).

Kis hegységben laktam négy esztendeig s aztán elmentem egy magasabb hegységbe és ezen a nyáron ott laktam. Borjakat fogtam [a hurokkal] és teheneket; és aztán őriztem, aztán meg elmentem a magas hegységre, rénszarvasokat kerestem.

Egy ősszel mi egészen rén nélkül voltunk. Meg kellett keresnünk a réneket. Hát egy régi szobába [jöttünk] és ez már korhadt volt, és nem birtunk ott lakni, hát elköltöztünk nyirfás dombra. Itt egy tónak a neve Krauča. Hát vége.

5.

Mejje vi't poika', ah kalekū' jiji' piejje' tājiti', till'e nuppien ehkedāsan taitih. till'e viehkie poqt'e. till'e kuatre kalikū' f^uēlih, till'e waiš'en mihtie šiehtejijimū'. till'e wuelkijijim kuatre supčstīt. tassa tejsse āhcie' kalik'es tahka wuoči', mæn till'e eāh nāgen pienh uunie', till'e eāh kuappa talowh kanna.

Mi öt fiú [voltunk], a kiknek éjjeleken, nappalokon át legeltetnünk kellett [a rénszarvasokat], hát más [nap] estéig legelte tⁿünk. Ekkor segítség érkezett. Haza akarunk menni, hát jávorszarvassal találkoztunk (tkp. jávorszarvas közé jutottunk). Elmentünk haza megmondani. Erre ezeknek az atyái el akartak oda [menn] vadászni (lőni), de nem volt semmi kutájuk, hát nem jöhettek el.

SAJTÓHIBÁK.

Lap	6,	sor	7	al.	<i>kih^etemiem</i> helyett olvasd <i>kih^etemiem</i>
«	7,	«	14	«	<i>čacⁱe</i> <i>čacⁱe</i>
«	9,	«	10	«	<i>kałkien</i> <i>kałkien</i>
«	13,	«	18	«	<i>āvā</i> <i>āvā</i>
«	19,	«	11	«	<i>šuttije</i> <i>šuttije</i>
«	19,	«	10	«	<i>st^eällātāmā</i> <i>st^eällātāmā</i>
«	23,	«	9	«	<i>māⁱe'</i> <i>māⁱtie'</i>
«	36,	«	17	«	(v. <i>lähkse</i>) (v. <i>lähkse</i>)
«	42,	«	10	«	<i>kukiäpāsan</i> <i>kukkiäpāsan</i>
«	48,	«	10	föl.	<i>keätkts</i> <i>keätkts</i>
«	48,	«	2	al.	<i>lää'</i> , <i>jealloma</i> <i>lää</i> , <i>jealloma</i>
«	48,	«	3	«	<i>mānā</i> <i>mānā'</i>
«	51,	«	13	«	<i>täll'ä</i> <i>täll'ä</i>
«	55,	«	11	«	<i>wuänā</i> <i>wuänā</i>
«	56,	«	10	föl.	<i>hauālā</i> <i>kauālā</i>
«	60,	«	11	«	<i>ēnum</i> <i>jēnum</i>
«	69,	«	11	al.	(<i>skorwⁱ'</i>) <i>skorwⁱ'</i>
«	69,	«	3	«	<i>puäłk^ata</i> <i>puäłk^ata</i>
«	70,	«	6	föl.	<i>jeahtā</i> <i>jeahtā</i>
«	73,	«	14	«	<i>jiällemä</i> <i>jiällemä</i>
«	81,	«	7	«	(<i>seällädi^jin</i>) (<i>seällädi^jin</i>)
«	82,	«	3	«	<i>piärnä</i> <i>piärnä</i>
«	82,	«	11	«	<i>aredn</i> <i>aredn</i>
«	84,	«	1	«	<i>oäksⁱem</i> <i>oäksⁱem</i>
«	90,	«	10	al.	<i>nommon</i> <i>nommom</i>
«	100 és 102,	sor	7 és 4	al.	<i>āhciä</i> <i>āhčiä</i>
«	101,	sor	15	föl.	<i>cappies</i> <i>čäppies</i>
«	101,	«	18	al.	<i>viälman</i> <i>viälman</i>
«	102,	«	10	»	<i>fieliem</i> <i>fieliem</i>
«	107,	«	15	«	<i>höllste</i> <i>höllste</i>
«	110,	«	13	föl.	<i>fihkije</i> <i>fihkije</i>
«	123,	«	3	«	<i>čērēka</i> <i>čērēka</i>
«	125,	«	4	al.	<i>łpije^jja</i> <i>łpije^jja</i>
«	127,	«	14	föl.	<i>taivatije^jja</i> <i>t^oäivatije^jja</i>
«	127,	«	15	«	(<i>čärrih</i>) (<i>čärrih</i>).

A Budapesti Magyar
Híradó- és
Intézet Könyvtára

VIII. 127.

